

**METSO-TOIMINTAOHJELMAN EKOLOGISTEN, TALOUDELLISTEN JA SOSIAALISTEN
VAIKUTUSTEN SEURANTA JA ARVIOINTI**

Väliraportti II

SIDOSRYHMIEN JA TUTKIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ METSO-OHJELMASTA

Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus
Terhi Koskela, Paula Horne, Kimmo Syrjänen ja Hanna Kumela

Tammikuu 2006

Sisältö

	Tiivistelmä.....	3
1	Johdanto.....	5
2	Tavoitteet.....	5
3	Tutkijapalaveri 9.2.2005	
3.1	Tutkijapalaverin tavoite.....	6
3.2	Osallistujat ja päivän toteutus.....	6
3.3	Tutkijapalaverin ryhmätöiden tulokset.....	7
3.3.1	Ekologinen suojelumalli.....	7
3.3.2	Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon ottava suojelumalli.....	11
3.4	Tutkijoiden kyselylomakkeiden tulokset.....	14
4	Sidosryhmäpalaveri 18.5.2005	
4.1	Sidosryhmäpalaverin tavoite.....	20
4.2	Osallistujat ja päivän toteutus.....	20
4.3	Sidosryhmäpalaverin ryhmätöiden tulokset.....	20
4.4	Sidosryhmien kyselylomakkeiden tulokset.....	27
5	Sidosryhmähaastattelut	
5.1	Haastattelujen tavoite ja toteutus.....	32
5.2	Haastattelujen tulokset.....	33
5.2.1	Asenteet, yhteistyö ja tavoitteet.....	33
5.2.2	Uudet vapaaehtoiset suojelukeinot.....	34
5.2.3	Taloustmetsien luonnonhoito.....	39
5.2.4	Ennallistaminen	41
5.2.5	Luonnonhoitoalueet.....	43
5.2.6	Metsien suojelusäätiö	43
5.2.7	Luonnonsuojelubiologiset kriteerit.....	44
5.2.8	Taloudelliset ja työllisyysvaikutukset.....	45
5.2.9	Kuntien rooli.....	46
5.2.10	Metsien monikäyttö, kulttuuriarvot ja maaseudun elinvoimaisuus.....	47
5.2.11	Metsänomistajien osallistumismahdollisuudet.....	48
5.2.12	Koulutus ja monimuotoisuustiedon määrä.....	49
5.2.13	Tutkimustiedon tarpeet.....	50
5.2.14	Kritiikki.....	51
5.2.15	Metsien suojelun toteuttaminen METSON jälkeen.....	53
5.2.16	METSON seuranta ja arviointi.....	55
	Kirjallisuus	
	Liitteet	

Tiivistelmä

METSO-toimintaohjelman seurannan ja arvioinnin toisessa väliraportissa raportoidaan tutkijoiden ja sidosryhmien näkemyksiä monimuotoisuuden suojelusta vuonna 2005 järjestettyjen palaverien, niissä jaettujen kyselylomakkeiden sekä sidosryhmien edustajien haastattelujen pohjalta.

Näkemyksiä kerättiin erityisesti METSO-toimintaohjelman toteutuksesta, sen seurannasta ja arvioinnista sekä METSON toimenpiteiden mahdollisesta soveltamisesta ja metsiensuojelun toteuttamisesta vuoden 2006 jälkeen. **Raportin tavoitteena on tuoda esille palaverien ryhmätöissä ja keskusteluissa, palautetuissa kyselylomakkeissa sekä sidosryhmien haastatteluissa esille tulleita erilaisia näkemyksiä mahdollisimman laajasti. Raportissa esitetyt näkemykset eivät ole ryhmien yksimielisiä päätelmiä, eikä niiden perusteella esitetä johtopäätöksiä eikä toimenpidesuosituksia.** Kyselylomakeaineistot ovat varsin pieniä, ja niitä on tarkasteltu lähinnä kuvailevasti. Väliraporttiin koostetut näkemykset ovat osa laajamittaista, erilaisiin aineistoihin perustuvaa METSO-toimintaohjelman ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seurantaa, joka valmistuu tämän vuoden lopulla.

Pääasiassa sekä tutkijat että sidosryhmät katsoivat tarvittavan laajaa monimuotoisuuden turvaamisen keinovalikoimaa. Suojelukohteiden valinnassa katsottiin olevan tärkeää ottaa huomioon ekologisten perusteiden lisäksi myös taloudellisia ja sosiaalisia näkökohtia. Monimuotoisuuden turvaamiskeinojen yhteiskunnallisten vaikutusten huomioon ottaminen nousi esille erityisesti sidosryhmissä; esimerkiksi suojelun vaikutukset metsäsektoriin kokonaisuudessaan, alueelliset ja paikalliset vaikutukset työllisyyteen ja maaseudun elinvoimaisuuteen. Suojelutavoitteen asettaminen katsottiin toisaalta tarpeelliseksi, mutta tietyn prosentti- tai hehtaarimäärän asettaminen suojelupinta-alan tavoitteeksi sai osakseen myös kritiikkiä.

Taloustmetsien luonnonhoidon kehittämistä pidettiin kummassakin ryhmässä melko tärkeänä monimuotoisuuden turvaamiskeinona jo taloustmetsien suuren pinta-alankin vuoksi. Ennallistamista pidettiin toisaalta tietyillä kohteilla olennaisena monimuotoisuuden turvaamiskeinona, mutta esille nousi myös kritiikkiä ennallistamisen tavoitteenasettelun ja tehokkuuden seurannan puutteesta.

Suojelun vapaaehtoisuuden luonnonarvokaupassa, tarjouskilpailussa ja yhteistoimintaverkostoissa katsottiin lisäävän suojelun hyväksyttävyyttä metsänomistajien keskuudessa, ja parantavan yleistä asenneilmapiiriä metsien suojelua kohtaan. Suojelun määräaikaaisuutta kritisoitiin ekologisesti epävarmaksi ratkaisuksi, mutta toisaalta nousi esille myös näkemys määräaikaisen suojelun toimivuudesta tietynlaisten kohteiden suojelussa. Neuvonnan ja informaatio-ohjauksen tärkeyttä korostettiin, erityisesti jos luonnonhoito ja vapaaehtoiset suojelukeinot ovat tulevaisuudessa keskeisiä monimuotoisuuden turvaamisen välineitä.

Laajempia suojelualueita pidettiin usein ekologisesti parempina kuin pienialaisia, mutta tiettyjen pienialaisten elinympäristöjen, kuten esimerkiksi perinnebiotooppien suojelun katsottiin olevan tärkeä osa monimuotoisuuden turvaamista. Kohteiden läheisen sijainnin suhteessa muihin suojeltuihin alueisiin nähtiin olevan olennainen tekijä suojelualueverkon suunnittelussa ja rakentamisessa.

METSolla arvioitiin olevan myönteinen vaikutus yleiseen asennoitumiseen metsien suojelua kohtaan, erityisesti metsänomistajien keskuudessa. Esitettiin näkemys, että METSON suurimpia saavutuksia onkin asenteiden muuttuminen suojelua kohtaan positiivisemmaksi.

METSO-ohjelman seurannassa toivottiin selvitetävän mm. millaisia kohteita METSO-keinoilla saadaan suojeltua ja eroavatko ne aikaisemmin suojelluista kohteista sekä mitkä ovat toimenpiteiden ekologiset kokonaisvaikutukset. Ennallistamisen ja määräaikaisen suojelun vaikutusten selvittäminen katsottiin tärkeäksi. Monimuotoisuuden turvaamiskeinojen kustannus-tehokkuuden selvittäminen nostettiin myös esille. Taloudellisten ja sosio-kulttuuristen vaikutusten seuranta- ja arviointitarpeista tuotiin esille yhteiskunnalliset vaikutukset laajasti; mm. vaikutukset puuntuotantoon, työllisyyteen, maaseudun elinvoimaisuuteen sekä metsien virkistyskäyttöön.

1 JOHDANTO

METSO-toimintaohjelman ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seuranta ja arviointi tehdään Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) ja Metsätutkimuslaitoksen (Metla) yhteistyönä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön alaisuudessa.

Seurannan tavoitteena on 1) kerätä METSO-ohjelman toimenpiteiden vaikutuksista mahdollisimman kattava ja vertailukelpoinen tieto, 2) analysoida ja raportoida toimenpiteiden vaikutukset niiltä osin kuin ne ovat havaittavissa seurantajaksolla. Arvioinnin tavoitteena on 3) arvioida kaikkien toimenpiteiden toteutusta ja 4) kokeiluhankkeiden ja luonnonhoitoalueiden pitkän aikavälin vaikutuksia ja toimenpiteiden laajentamisesta aiheutuvia vaikutuksia.

Prosessissa kehitetään lisäksi tiedonkeruuta ja menetelmiä pitkän aikavälin vaikutusten seurantaan ja arviointiin. METSO-ohjelman toimenpiteiden varsinainen seuranta-aineisto koostuu mm. METSO-hankkeiden raporteista sekä METSO:n kokeiluhankkeiden ja Metsähallituksen METSO-hankkeiden vastuuhenkilöiden täyttämistä itsearviointilomakkeista ja haastatteluista. Kokeiluhankkeiden toiminta-alueilla tehdään ekologisista kartoituksia. Soveltuvien osin käytetään hyväksi myös asiantuntija-arvioita, tilastoja ja tutkimustietoja. Jo olemassa olevilla ja parhaillaan käynnissä olevilla tutkimuksilla on erittäin tärkeä asema METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa. Tutkijoiden lisäksi keskeiset yhteiskunnalliset sidosryhmät osallistetaan toimintaohjelman seurantaan ja arviointiin.

Seurannasta ja arvioinnista kirjoitetaan kolme väliraporttia, METSO:n tutkimusraportti ja METSO-toimintaohjelman kokonaisarviointi. Ensimmäinen väliraportti (http://www.mmm.fi/metso/ASIAKIRJAT/METSO_n_seurannan_I_valiraportti.pdf) keväällä 2005 käsitteli seurannan ja arvioinnin suunnittelua, aikataulua sekä vuonna 2004 kerätyn itsearviointilomakeaineiston tuloksia. Toisessa väliraportissa raportoidaan tutkijoilta ja sidosryhmien edustajilta vuonna 2005 kerättyjen lomake- ja haastatteluaineistojen tulokset. Kolmannessa väliraportissa keväällä 2006 esitellään METSO-hankkeita toteuttavilta tahoilta vuonna 2005 kerättyjen lomake- ja haastatteluaineistojen tulokset. METSO:n tutkimusraportissa kootaan METSO-ohjelman toimenpiteiden aihepiirejä käsittelevä tutkimustieto yhteen ohjelman seurannan ja arvioinnin sekä vuonna 2007 tehtävän päätöksenteon tueksi. Kokonaisarvion METSO-ohjelman ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista on määrä olla valmis vuoden 2006 lokakuussa.

2 TAVOITTEET

Tässä toisessa väliraportissa raportoidaan tutkijoiden ja sidosryhmien näkemyksiä monimuotoisuuden suojelusta vuonna 2005 järjestettyjen tutkija- ja sidosryhmäpalaverien, niissä kerättyjen lomakkeiden sekä sidosryhmien edustajien haastatteluiden pohjalta. Näkemyksiä kerättiin erityisesti METSO:n seurannasta ja arvioinnista ja sen toteutuksesta sekä METSO:n toimenpiteiden mahdollisesta soveltamisesta ja metsien suojelun toteuttamisesta vuoden 2006 jälkeen. **Raportissa esitetään esille tulleita näkemyksiä mahdollisimman laajasti, eivätkä ne ole ryhmien yksimielisiä päätelmiä.** Lomakeaineistot ovat varsin pieniä, ja niitä on tarkasteltu lähinnä kuvailevasti. Suurin osa tutkijoille suunnatun kyselylomakkeen palauttaneista tutkijoista oli

biologeja tai metsäekologeja. Sidosryhmäpalaverissa ei ollut mukana luonnonsuojelujärjestöjen edustajia eikä metsä- ja maataloustuottajien keskusjärjestön edustajia. Nämä sidosryhmät ovat kuitenkin osallistuneet raportissa esiteltävään haastattelututkimukseen.

Luvussa 3 raportoidaan talvella 2005 järjestetyn tutkijapalaverin ryhmätoissa ja lomakekyselyssä esille tulleita näkemyksiä. Luvussa 4 esitellään keväällä 2005 järjestetyn sidosryhmäpalaverin ryhmätoissa ja lomakekyselyssä esitetyjä näkemyksiä. Tutkijoiden ja sidosryhmien ryhmätoet ja lomakekyselyt olivat osittain samansisältöisiä. Viimeisessä luvussa raportoidaan sidosryhmien näkemyksiä keväällä 2005 tehtyjen haastattelujen pohjalta.

Kiitämme kaikkia tilaisuuksiin osallistuneita, lomakkeen palauttaneita ja haastateltuja arvokkaista kommentteista ja antoisista keskusteluista.

3 TUTKIJAPALAVERI 9.2.2005

3.1 Tutkijapalaverin tavoite

METSO-toimintaohjelmaan suoraan liittyviä tai sitä sivuavia tutkimusteemoja käsittelevät yhteiskunta- ja luonnontieteiden tutkijat sekä tutkimusryhmät pyritään saamaan mukaan METSO-ohjelman seurannan ja arvioinnin avuksi. METSO-ohjelman seurantajakso 2003–2006 on hyvin lyhyt ja monien toimenpiteiden vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä tai pilottihankkeina kokeiltavien toimenpiteiden käytön yleistyessä. Eri alojen tutkijoiden näkemykset METSO-toimintaohjelman toteuttamisesta pyritään ottamaan mahdollisimman laajasti huomioon seurannassa ja arvioinnissa. Ohjelman seurantaa toteutetaan yhteistyössä eri tutkimus- ja asiantuntijatahojen kanssa.

Tutkijapalaveri järjestettiin Suomen ympäristökeskuksessa Helsingissä 9.2.2005. Tutkijapalaverin tarkoituksena oli keskustella tutkimuksen roolista ja mahdollisuuksista tukea soveltuvin osin METSO-ohjelman seurantaa ja arviointia. Lisäksi palaverissa pohdittiin ryhmissä suojelupolitiikan toteuttamisen erilaisia vaihtoehtoja, niiden mahdollisia vaikutuksia sekä vaikutusten seurantaa. Tutkijoilta pyydettiin myös näkemyksiä METSO-ohjelman toimivuudesta ja kehittämistarpeista.

3.2 Osallistujat ja päivän toteutus

METSO-toimintaohjelman arvioinnin kannalta keskeisiä käynnissä olevia tutkimushankkeita ovat mm. MMM:n *MOSSE*-tutkimusohjelman ja YM:n *Ekotehokas yhteiskunta*-tutkimusohjelman hankkeet sekä Metlassa vuoden 2005 alussa käynnistynyt tutkimusohjelma *Metsien monimuotoisuuden suojelun keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset*. Erityisesti näihin ohjelmiin osallistuvia tutkijoita kutsuttiin tutkijapalaveriin, mutta kutsu lähetettiin myös useille muille metsäluonnon monimuotoisuuden ja suojelun parissa työskenteleville tutkijoille. Yhteensä palaveriin kutsuttiin noin 60 METSO-toimintaohjelman aihepiiriä tutkivaa ekologian, taloustieteen ja sosiologian tutkijaa eri organisaatioista (liite 1). Paikalla oli myös METSO-toimintaohjelman seurannasta vastaavia ministeriöiden edustajia. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 23 henkilöä. Ilmoittautuneille lähetettiin ryhmätoissa käsiteltävät kysymykset tutustuttavaksi etukäteen.

Palaveri aloitettiin METSO-toimenpiteiden yleisesittelyllä. Lisäksi alustuksissa esiteltiin METSO-toimikunnan hahmottelemat seurantakriteerit, METSON ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seuranta, seurannan nykytilanne ja aikataulu sekä tutkimuksen tarve seurannassa ja arvioinnissa. Palaveri pyrittiin pitämään keskustelunomaisena ja avoimena.

Iltapäivä käytettiin ryhmätyöskentelyyn. Osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään. Tehtävien lähtökohtana oli METSO-toimintaohjelman arviointi ja sen tavoitteena oleva metsäisten luontotyyppien ja uhanalaisille lajeille tärkeiden elinympäristöjen ja rakennepiirteiden nykyistä parempi turvaaminen (liite 2). Ryhmillä oli pohdittavanaan kaksi pääteemaa ja niissä useampia eri alakysymyksiä. Pääteemat olivat:

1. Muodostaa ekologinen malli, jolla voitaisiin pysäyttää metsälajiston uhanalaistumiskehitys mahdollisimman nopeasti pelkäämään ekologiset perusteet huomioon ottaen.

2. Muodostaa malli, joka ekologisten tavoitteiden lisäksi ottaa huomioon yhteiskunnalliset tekijät ja realiteetit.

Ryhmissä keskusteltiin kysymyksistä vapaamuotoisesti ja ryhmän keskuudestaan valitsema kirjuri kirjasi ryhmän vastaukset. Jokaisessa ryhmässä oli METSON seurantaryhmään kuuluva havainnoija, joka kirjasi käydyn keskustelun ylös. Lopuksi ryhmätyöt purettiin yhdessä ja niistä keskusteltiin yleisesti. Tässä esitetyt tulokset perustuvat ryhmien esityksiin ja havainnoijien kirjaamiin keskusteluihin.

Lisäksi tutkijoiden näkemyksiä kerättiin METSOa ja METSON seurantaa ja arviointia koskevan kyselylomakkeen avulla, joka jaettiin tutkijapalaverissa. Lähes samansisältöinen kyselylomake oli ollut jaossa myös Tutkijoiden metsäseminaarissa, ja luvussa 3.4 raportoidaan molemmista tilaisuuksista saadut lomakevastaukset.

3.3 Tutkijapalaverin ryhmätöiden tulokset

Tuloksissa on esitetty osallistujien näkemyksiä kysytyistä aihepiireistä **ottamatta kantaa siihen kuinka moni tietyn näkemyksen takana oli. Ne eivät ole ryhmien yksimielisiä päätelmiä eivätkä myöskään synteesi alan tutkimustuloksista.** Keskusteluista ei pyritä vetämään johtopäätöksiä tai esittämään toimenpidesuosituksia. Ristiriitaisetkin näkemykset on raportoitu. Pääteemojen ohessa käsitellään myös sekä yleisiä että yksityiskohtiin paneutuvia ekologisia, sosiaalisia ja suojelupoliittisia pohdintoja.

3.3.1 Ekologinen suojelumalli

Tehtävässä 1 ryhmää pyydettiin muodostamaan ekologinen suojelumalli, jolla voitaisiin pysäyttää metsälajiston uhanalaistumiskehitys mahdollisimman nopeasti pelkäämään ekologiset perusteet huomioon ottaen. Ryhmää pyydettiin pohtimaan millainen olisi ekologisesti suotuisa metsälajiston suojelun taso Etelä-Suomessa, miten suojelun tavoite saavutettaisiin (esim. hehtaareja, prosentteja, erilaisten elinympäristöjen määriä), ja millä ekologisilla keinoilla ja verkostolla päästäisiin tähän ekologisesti suotuisaan suojelutasoon. Tässä mallissa ei otettu huomioon taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Tarkasteltava ajanjakso

Todettiin, että vaikka suojelutoimenpiteitä välittömästi lisättäisiin voimakkaasti, vaikutukset näkyisivät vasta vuosikymmenten kuluttua. Siksi ekologisesti suotuisan suojelun tason saavuttamisen tavoite tulisi asettaa aikaisintaan vuoteen 2020 – todennäköisesti huomattavasti kauemmas tulevaisuuteen. Myöskään vaihtoehto, jossa metsätalous lopetettaisiin täysin ja metsät suojeltaisiin kokonaan, ei johtaisi metsälajiston tilanteen nopeaan parantumiseen, koska lähdealueet ovat pieniä ja rakennepiirteet muuttuvat hitaasti. Katsottiin, että vaikka suojelulle pitää asettaa konkreettisia määrällisiä ja laadullisia tavoitteita lähitulevaisuudessa, tulisi tavoitella myös sellaisia monimuotoisuusvaikutuksia, jotka näkyvät vasta viidenkymmenen tai sadan vuoden kuluessa. Pitkällä aikavälilläkin mahdollisimman nopeasti laajoilla pinta-aloilla tasaisesti toteutetun suojelun ei arvioitu todennäköisesti tuottavan ekologisesti järkevintä lopputulosta vaan suojelu edellyttäisi toimien nopeaa priorisoimista elinympäristöittäin ja eri luonnonmaantieteellisillä aluetasoilla.

Tavoiteltava suojelupinta-ala

Ekologisesti suotuisan suojelutason saavuttamiseen tarvittavaksi suojelupinta-alaksi ehdotettiin 10–30 prosenttia metsäelinympäristöistä, joka sisältäisi myös nykyiset suojelualueet. Perusteluina arviolle käytettiin Ruotsissa tietyillä linnuilla ja nisäkkäillä metsä-peltosaarekkeisessa maisemassa tehtyjä tutkimuksia, sekä Ruotsissa luonnonmaantieteellisin osa-alueittain tehtyjä arvioita suojelualueiden tarvittavasta määrästä (9–16 %). Perusteluna käytettiin myös yleistä lajimäärä/pinta-ala kuvaajista saatavaa suhdetta, jossa lajimäärä romahtaa elinympäristön pinta-alan pienentyessä alle kymmeneen prosenttiin alkuperäisestä.

Katsottiin, että suojelun on painotuttava Etelä-Suomeen, jos halutaan suojella suurinta osaa lajistosta. Ekologisesti suotuisan suojelutason saavuttamiseksi tämä suojelualueprosentti (10–30 %) edellyttäisi talousmetsien luonnonhoitoa sekä tiettyjen suojelualueiksi muutettavien talousmetsien voimakasta ennallistamista, erityisesti lahoppuun tuottoa.

Todettiin myös, että pienemmälläkin suojelualueprosentilla voitaisiin päästä tavoitteisiin, jos esimerkiksi suojeltaisiin mahdollisimman nopeasti nykyisiä lajistollisesti merkittäviä ydinalueita ja ennallistettaisiin niiden lähialueita sekä keskitettäisiin metsälajiston suojelu itärajalalle ja metsämantereisiin. Arvioitiin, että kymmenen prosenttia metsäelinympäristöistä voisi tällöin olla riittävä suojelualuepinta-ala. Lisäksi tarvittaisiin täsmällistä suojelua erityisbiotoopeille, kuten lehdoille, paahdeympäristöille ja perinnebiotoopeille sekä talousmetsien luonnonhoidon ja metsänhoitokäytäntöjen kehittämistä ja lahoppuun lisäämistä erityiskohteissa. Suomessa arvioitiin toteutettavan ekologisesti melko kestävä metsätaloutta. Toisaalta arvioitiin myös, että jos metsätalous muuttuisi intensiivisemmäksi, esimerkiksi kiertoaika lyhenisi merkittävästi, kymmenen prosentin suojelupinta-ala ei riittäisi ekologisesti suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja ylläpitämiseen.

Suojelualueiden pienen koon todettiin olevan rajoite erityisesti tietyille, suurilla elinympäristöjä vaativille lajeille, joiden elinympäristövaatimukset eivät täyty suppeilla ja saarekkeisesti sijaitsevilla suojelualueilla. Suojelualueiden saarekaisuus vaikuttaa myös lajien saavuntaan, koska kaikki lajit eivät onnistu leviämään niihin. Pienemmiltä alueilta häviää lajeja jo satunnaistekijöiden vuoksi, eivätkä ne pysty pitämään yllä niin laadukasta rakennepiirteiden (mm. lahoppuujatkumo) valikoimaa kuin laajempi suojelualue. Eteläisimmässä Suomessa suojelukohteiden pirstoutumisen vaikutusten todettiin näkyvän esim. metson käyttäytymisessä. Katsottiin, että suojelun tavoitteita ja

tavoiteltavaa pinta-alaa olisikin pohdittava eri lajien ja lajiryhmien ekologisten vaatimusten kautta, koska eri lajien suojelu vaatii erilaisia alueita ja elinympäristöjen verkostoja.

Käytettävät ekologiset keinot

Ekologisesti suotuisan suojelun tason saavuttamiseksi katsottiin tarvittavan laajaa keinovalikoimaa ja periaatteessa kaikkien toimivien keinojen käyttämistä kannatettiin. Kaikkien rakennepiirteiden säilyttämistä suojelualueilla, rakennepiirteiden luomista ja palauttamista ennallistamisella ja hoitotoimenpiteillä sekä talousmetsien luonnonhoidon kehittämistä pidettiin tarpeellisena. Käytettävien keinojen perustana tulisi olla näkemys metsien ja muiden elinympäristöjen luontaisesta tai luontaisen kaltaisesta häiriödynamiikasta. Osassa elinympäristöjä ihmisen maankäyttötavat ovat olleet monimuotoisuutta ylläpitävä ja lisäävä keino jo aiemmin. Periaatteessa kaikkien mahdollisten keinojen käyttämistä kannatettiin, jos keinot vain ovat toimivia monimuotoisuuden turvaamisessa.

Lahopuun ja säästöpuiden lisäämistä talousmetsissä pidettiin merkittävänä keinona turvata osaa lahopuusta riippuvaisesta lajistosta. Lahopuun lisäämisen ei tutkimuksiin perustuen arvioitu luovan tuholaisriskiä. Osa lahopuusta riippuvaisesta lajistosta suosii tai vaatii metsä- ja lahopuujatkumoympäristöjä ja näiden lajien suojelua voidaan parhaiten edistää pysyvillä rauhoituksilla ja perinteisillä suojelualueilla. Esitettiin, että lahopuun tuomista Lounais-Suomen lajiköyhiin metsäkohteisiin esimerkiksi Itä-Suomesta tai lähialueilta tulisi tutkia mahdollisuutena siirtää alueellisesti hävinnyttä tai uhanalaista vanhan metsän lajistoa. Myös lahopuun tuottamisen ja tuonnin vaikutuksia jo tunnettuihin lajistokeskittymiin ja niiden lähituntumaan sekä näiden toimenpiteiden käyttämistä uhanalaisten lahopuulajien esiintymien hoidossa tulisi tutkia ja edistää.

Katsottiin, että ennallistettavien alueiden valinnassa olisi otettava huomioon metsäjatkumoalueiden sijainti ja maankäyttöhistoria. Itä-Suomea pidettiin tärkeänä ennallistamisalueena vanhojen metsien lajimassan vuoksi, samoin paloalueiden alueellisten jatkumoiden ylläpitoa itärajan tuntumassa pidettiin olennaisena. Metsien kuluttamista pidettiin järkevänä monimuotoisuuden lisäämistapana, tosin nuorten metsien polton ei uskottu olevan kovin tehokas toimenpide, koska palavaa ainesta on niin vähän. Mainittiin myös, että vanhan metsän kuvioita on niin vähän, ettei niitäkään yleensä polteta. Ehdotettiin, että metsänhoidollisen kulutuksen yhteydessä metsänomistajalle maksettaisiin kulotettavista säästöpuista. Tämäntapaista toimintaa voisi tehdä suunniteltujen kulojatkumoalueiden lähistöllä. Kulolajisto on pääsääntöisesti tehokasta leviämään ja kulojatkumoverkoston kehittämällä voitaisiin siirtää Itä-Suomen monimuotoisempaa lajistoa maan länsiosiin.

”Harmaa vyöhyke” talousmetsän ja suojelualueiden välillä voidaan käsittää hieman eri tavoin. Harmaaseen vyöhykkeeseen esitettiin kuuluvan mm. vesistöjen suojavyöhykkeet ja suosituksen tai maanomistajan omalla päätöksellään turvaamat kohteet sekä muutoin metsätalouskäytön ulkopuolelle jääneet monimuotoisuudeltaan merkittävät kohteet. Myös ihmisen aikaansaamien ns. korvaavien elinympäristöjen, kuten pientareiden ja sorakuoppien esitettiin kuuluvan harmaaseen vyöhykkeeseen. Näillä kohteilla voi olla merkittäviä lajistoarvoja. Harmaan vyöhykkeen hyödyntämisen katsottiin olevan erittäin tärkeää, mutta todettiin kuitenkin, ettei se ole saanut poliittista hyväksyntää. Esille nostettiin seikka, että kansainvälisissä sopimuksissa, asiakirjoissa ja tilastoinnissa ei voida raportoida harmaata vyöhykettä suojelualueena. Suojelua tarvitseville lajeille ei ole kuitenkaan merkitystä, millä lainsäädännöllisillä tai hallinnollisilla keinoilla niiden esiintymispaikkoja ja elinympäristöjä säilytetään. Tästä syystä harmaan vyöhykkeen kehittämiseen ja monimuotoisuusvaikutusten selvittämiseen tulisi suunnata nykyistä enemmän suunnittelu- ja tutkimusresursseja.

Esitettiin, että luonnonhoitoa on lisättävä talousmetsissä, jos halutaan vähentää perinteisen, suojelualueisiin perustuvan suojelun toteutusta. Talousmetsien luonnonhoito nähtiin tärkeänä keinona turvata metsälajiston monimuotoisuutta ja sen katsottiin lisäävän vaateliaan metsälajiston säilymismahdollisuuksia. Talousmetsien monimuotoisuutta lisäävinä keinoina mainittiin luonnonmetsän rakenteet palauttava metsänhoito, kriittisten rakennepiirteiden säilyttäminen talousmetsissä, pienilmaston säilyttäminen, luonnonmukaistava ja ennallistava metsänhoito suojelualueiden ja monimuotoisuuskohteiden tuntumassa sekä kiertoajan pidentäminen. Talousmetsissä ehdotettiin käytettäväksi myös eri-ikäistämistä sekä huomattavan (50 m³/ha) säästöpuu- ja lahopuumäärän jättämistä tietyille monimuotoisuuden kehittämisalueille, jotka voisivat muodostaa laajempia ekologisia yhteyksiä talousmetsämaisemassa. Ehdotettiin, että näin toimittaisiin 20–30 prosentissa talousmetsistä ja loput voisivat olla intensiivisessä kasvatuksessa. Toisaalta mitä suurempi osa metsistä on perinteisesti tiukasti suojeltu, sitä intensiivisempää metsätaloutta voitaisiin harjoittaa talousmetsissä.

Todettiin, että METSON luonnonsuojelubiologisten kriteerien vaatimukset ovat korkeat ja niiden perusteella valitaan hyvin laadukkaita suojelukohteita. Esitettiin näkemys, että kriteereissä voisi olla joustoa ja luontoarvoiltaan METSO-kriteerejä heikompiakin alueita voitaisiin suojella halvemmalla hinnalla. Mainittiin myös, että alueen kauneus riittää metsänomistajalle toisinaan suojelun perustaksi. On kuitenkin muistettava, että kauneus ja monimuotoisuus eivät aina korreloi. Metsien suojelun julkisuuskuvan kannalta tätä pidettiin hieman ongelmallisena. Esille nostettiin se seikka, että ihmiset käsittävät monimuotoisuuden usein omien etujensa kautta, esimerkiksi virkistyskäyttöön sopivina pidetään alueita, joilla tehdään myös hakkuita. Toisaalta luonnonmukaistavan ja ennallistavan metsanhoidon keinoin virkistysmetsissä voitaisiin turvata metsäluonnon monimuotoisuutta nykyistä tehokkaammin.

Alueellisuus ja eri elinympäristöt

Suojelun alueellisuutta pidettiin hyvin tärkeänä kysymyksenä. Etelä-Suomessa on enemmän ja osin eri lajistoa kuin pohjoisessa, sekä myös runsaammin uhanalaisia lajeja. Todettiin, että suojelun on painotettava Etelä-Suomeen, jos halutaan suojella suurinta osaa lajistosta. Alueelliseen suunnitteluun kaivattiin erilaisia luonnonmaantieteellisiä ja käytännöllisiä suunnittelutasoja.

Yksittäisten eristyneiden populaatioiden ongelmaksi katsottiin se, että ne vaativat säilyäkseen ainakin pitkällä aikavälillä geeni- ja yksilövirtaa toisista populaatioista. Suojelualueiden kokoa, keskinäistä sijaintia ja alueellista jakaumaa olisikin pohdittava suojeltavien lajien vaatimusten kautta, koska eri lajien suojelu vaatii erilaisia alueita. Tehokkaasti leviävien ja ekologisilta vaatimuksiltaan laaja-alaisen generalistilajien arveltiin menestyvän saarekkeisissakin elinympäristöissä, mutta mitä tiukempi spesialisti ja heikommin leviävä laji, sitä erikoistuneemman ympäristön ja kytkeytyneemmän elinympäristöjen verkoston se vaatii. Suojelun sijainti suhteessa toisiin suojelualueisiin katsottiin tärkeäksi. Ongelmana mainittiin se, että aiemmissa suojeluohjelmissa on otettu huomioon vain kohteen laatuun liittyvät ekologiset perusteet eikä ole tarkasteltu suojelualuetta laajemmassa alueellisessa kontekstissa.

Suurta, yli 1000 hehtaarin metsäaluetta pidettiin ekologisesti parempana lajiston säilymisen kannalta kuin pieniä alueita. Suurten suojelualueiden katsottiin tukevan pieniä suojelualueita. Suurilla alueilla luontaiset häiriöprosessit pitävät yllä laajaa muuttuvien pienelinympäristöjen, kuten erilaisen lahopuun ja ekologisten vaihtelusuuntien kirjoa. Suojeluratkaisuksi ehdotettiin Etelä-Suomessa mm. kolmen ison (useita neliökilometrejä) uuden suojelun perustamista (Itä-, Länsi-

ja Keski-Suomi) sekä sen lisäksi hyvää talousmetsien luonnonhoitotasoa ja pienten monimuotoisuuden erityiskohteiden (lainsäädännön kohteita laajemmin) huomioon ottamista. Todettiin, että isoilla yhtenäisillä alueilla ei saada kaikkia luontotyyppisiä suojeltua, joten tarvitaan myös alueittaiset ominaispiirteet ja luontotyyppijakaumat huomioon ottavia pienempiä suojelualueita. Esimerkiksi tulva- ja luhtametsät voivat olla pienialaisia, ja niiden säilymiselle voi olla merkittävintä esiintymisympäristön vesitalouden luonnontilaisuus eikä mahdollisimman suuri pinta-ala. Myös perinnebiotoopit, paahdeympäristöt ja erityyppiset lehdot muodostavat pikemminkin pienten hoitoa vaativien erityiskohteiden verkoston kuin laajoja suojelupinta-aloja.

Nostettiin esille, että on myös pohdittava suojelun tavoitetta ja analysoitava, millaista uhanalaisuutta havaitaan milläkin alueella. Tavoitteenasettelu on tärkeää; tavoitellaanko lajien esiintymisaluetta esimerkiksi 200 vuoden takaa? Lehtoja suosivien lajien palauttamisen on havaittu olevan vaikeaa. Lehtojen suojelu ja palauttaminen laajassa mittakaavassa vaatisi myös peltojen metsittämistä lehdoksi. Koska kaikkea ei pystytä tekemään nopeasti, on oltava myös pitkän aikavälin tavoitteita. Osa lehtolajistosta on saanut korvaavia elinympäristöjä mm. istutetuista jalopuumetsiköistä, puistoista, puukujanteista ja jopa yksittäisistä vanhoista jalopuista.

Katsottiin, että suojelupinta-alan ohella alueverkon rakenne tulisi suunnitella kriittisesti. Esimerkiksi lahoppua hyödyntävälle lajistolle toisiinsa verkostomaisesti kytkeytyneet suojelualueet ovat levinnän kannalta tarpeellisia ja ylipäänsä metsälajiston leviämiskyky on otettava huomioon suojelualueverkoston suunnittelussa. Suojelualueverkoston suunnittelussa olisi luotava valtakunnalliset ja alueelliset verkostot alueen ominaispiirteiden mukaan. Maankäyttöhistorian ohessa maisemarakenteen ja tarjolla olevan lajistopotentiaalini tulisi vaikuttaa suojelun tavoitteisiin. Sopivana suojelun suunnitteluyksikkönä ehdotettiin maakuntatasoa. Eri elinympäristöjen alueelliset osuudet tulisi selvittää, jotta tiedettäisiin miten suojeluresurssit olisi paras allokoida. Vesistöjen valuma-alueet eri hierarkiatasoilla voisivat olla mahdollinen suunnitteluväline monimuotoisuuden alueellisessa turvaamisessa. Ekologinen optimointi edellyttäisi priorisointia ja verkoston suunnittelua ekologisen priorisoinnin pohjalta elinympäristötyypeittäin. Esitettiin, että myös nuoria metsien suksessiovaiheita tulisi olla mukana suojelualueverkostossa. Suoekosysteemit tulisi ottaa mukaan tarkasteluun laajasti ja soiden, erityisesti korpjen, ennallistamista pidettiin tärkeänä. Näissä elinympäristöissä elää kuitenkin vain suhteellisen vähän uhanalaisia lajeja, joten tulisi pohtia myös sitä, onko esimerkiksi uhanalaistarkastelun elinympäristöluokittelu tai METSON esille nostamat elinympäristöt välttämättä paras lähtökohta tarkastelulle.

3.3.2 Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon otava suojelumalli

Tehtävässä 2 ryhmiä pyydettiin muodostamaan suojelumalli, joka ekologisten tavoitteiden lisäksi ottaa huomioon yhteiskunnalliset tekijät ja realiteetit. Ryhmiä pyydettiin käyttämään pohjana edellisessä tehtävässä muodostettua ekologista suojelumallia ja muokkaamaan sen pohjalta toinen suojeluvaihtoehto, jossa otetaan huomioon ekologisten vaikutusten lisäksi myös suojelun taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset metsänomistajiin, metsäsektoriin ja kansalaisiin. Tarkoituksena oli pohtia, miten suojelun tavoite saavutetaan mahdollisimman hyvin, millä ohjaukeinoilla ja millaisella verkostolla päästäisiin tähän myös taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon ottavaan vaihtoehtoon.

Tavoiteltava suojelupinta-ala

Suojelupinta-alaksi ehdotettiin 5–10 prosenttia METSO-toimintaohjelman alueella, jolla saataisiin jo kohtuullisen hyvä suojelualuetilanne. Jos suojeltaisiin viisi prosenttia pinta-alasta, niin että rajoitetussa metsätalouskäytössä olevia alueita on mukana, voitaisiin saavuttaa myös taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä ratkaisu melko nopealla aikavälillä.

Käytettävät ekologiset keinot ja ohjauskeinot

Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon ottavassa suojelualuemallissa painotettiin laajapohjaista keinovalikoimaa. Tarvittaisiin suojelualueita, elinympäristöjen täsmäsuojelua, vapaaehtoisia suojelukeinoja, ennallistamista ja talousmetsien luonnonhoitoa, joita käytettäisiin soveltuvissa tilanteissa. Suojelualueverkoston kehittämisessä esimerkiksi tietyt Metsähallituksen maat nähtiin mahdollisuutena muodostaa suojeluytimiä tai ekologisia yhteyksiä mm. Suomenselälle.

Talousmetsien luonnonhoidon kehittämistä pidettiin ylipäänsä tärkeänä ja ehdotettiin kevyempien maanmuokkaustekniikoiden käyttöä uudistamisessa, sekä rahallista tukea ennallistamiseen niille metsänomistajille, jotka eivät halua avohakata metsiään esimerkiksi suojelualueiden lähistöllä. Ehdotettiin myös, että metsänomistajalle maksettaisiin hakkuualueelle jätetyistä säästöpuista täysi korvaus. Sertifiointin arvioitiin olevan mahdollisesti hyvä monimuotoisuuden turvaamiskeino talousmetsissä, vaikka sen kautta tuloksia ei ehkä saadakaan nopeasti.

Vapaaehtoisia, uusia METSO-keinoja tulisi lisätä. Oletettiin, että vapaaehtoisin keinoin toteutettavan suojelun hinta voisi alentua tämänhetkisestä, jos mukaan tulisi isompia ja luonnonarvoiltaan heikompia alueita. Mainittiin, että suojelussa tulisi olla rahallinen kannustin maanomistajalle. Toteutuksen tulisi tapahtua omistajalähtöisesti, eikä yksityisiltä maanomistajilta tulisi enää lunastaa maata pakolla. Ehdotettiin kokeiltavaksi luonnonarvokaupan ja tarjouskilpailun rahapalkkion lisäksi esimerkiksi metsäpalstojen vaihtoa valtion omistamiin osakkeisiin tai obligaatioihin.

Vapaaehtoisia suojelukeinoja tulisi kehittää systemaattiseksi osaksi metsäsuunnittelua. Katsottiin, että neuvontaan ja neuvontaorganisaatioihin tulisi panostaa, sillä ilman neuvontaa luonnonmukaistava metsänhoito tai monimuotoisuuskohteiden turvaaminen ei onnistu. Arvioitiin, että tällä hetkellä on vielä ongelmia tiedonkulussa metsänomistajien, metsäneuvojen ja urakoitsijoiden välillä. Kohteita voitaisiin saada lisää suojeluun, jos luonnonarvokauppa muodostuisi normaaliksi osaksi metsäsuunnittelua, jonka yhteydessä kohteet kartoitettaisiin. Esitettiin näkemys, että tällöin ei kuitenkaan voitaisi kohdentaa suojelukohteita tiettyihin ennalta määrättyihin tavoitealueisiin. Ohjauskeinojen kehittämistä pidettiin myös tarpeellisena.

Ylipäänsä korostettiin monimuotoisuuden turvaamisen toimintaympäristön kehittämistä. Mainittiin, että paikallista tietoa olisi hyödynnettävä mahdollisimman paljon ja tehtävä alueellisia ja paikallisia kokeiluja erilaisten suojeluratkaisujen käytössä. Lisäksi olisi käytävä arvokeskustelua siitä, mitä todella halutaan suojella. Suojelun kehittämisen ohella tulisi samanaikaisesti tarkastella metsänkäytön kokonaisuutta mukaan lukien metsätalouden tuet, energiapuun käyttö, kunnostusojitukset, vesistönsuojelukysymykset ja ilmastonmuutokseen varautuminen. Perinneympäristöjen turvaamisen arveltiin edellyttävän maa- ja metsätaloussektorien

voimakkaampaa yhteistyötä. Arvioitiin, että jos vapaaehtoinen suojeleminen lisääntyy, metsänomistajat käyttävät vähemmän puuntuotannon tukia.

Alueellisuus

Pelkästään valtionmetsien suojeleminen ei arvioitu saatavan aikaan optimaalista suojeleminenverkkoa. Kuntien ja seurakuntien ehdotettiin suojelemaan maillaan sijaitsevat arvokkaat luontotyypit. Näiden metsänomistajaryhmien toimintaa voitaisiin ohjata käyttämällä osittain tiukempia ohjauskeinoja ja suojeleminenvelvoitteita suositusten asemesta. Toisaalta monien kuntien heikon taloustilanteen vuoksi kaivattiin myös valtion taholta taloudellisia kannustimia kuntametsien monimuotoisuuden suojeleminen. Suojeleminen käytettävien varojen rajallisuus tulee aiheuttamaan priorisointitarpeen, ja kohdevalinnassa voitaisiin käyttää mm. METSON biologisia kriteerejä.

Esitettiin, että pieniä monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita tulisi suojeleminen tasaisesti siellä missä niitä esiintyy. Kohteiden valinnassa alueelliset tekijät tulisi ottaa huomioon ja suojeleminen alueellisesti edustavia elinympäristökokonaisuuksia. Alueiden sijoittelu suhteessa toisiinsa ja jo olemassa oleviin suojeleminenalueisiin on tärkeää. Varsinkin laajojen suojeleminenalueiden perustamisessa tulisi huomioida myös virkistyskäytön tarpeet, alueiden monikäyttö sekä infrastruktuurin suunnittelussa eri käyttäjäryhmät ja taloudelliset tavoitteet.

Mistä ekologisista tavoitteista tingitään?

Kun suojeleminenmallissa otetaan huomioon taloudelliset ja sosiaaliset seikat, arvioitiin, että uusien isojen yhtenäisten suojeleminenalueiden osuus olisi pienempi, suojeleminen kokonaispinta-ala pienempi ja suojeleminen olisi pirstaleisempaa sekä toteutettu pienemmillä alueilla kuin puhtaasti ekologisessa suojeleminenmallissa. Lisäksi arvioitiin, että suurempi osa suojeleminenalueista toteutettaisiin määräaikaisten sopimuksin.

Mitä taloudellisia ja sosiaalisia seikkoja otetaan huomioon

Suojeleminen taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia pohdittaessa katsottiin, että on otettava huomioon kerrannaisvaikutus puumarkkinoilla. Katsottiin, että teollisuuden puuhuollon toimivuus olisi taattava. Tuontipuun arvioitiin korvaavan osan raakapuusta. Puunostajille suojeleminen ei arvioitu olevan suurta vaikutusta, ja että mahdolliset vaikutukset olisivat pääosin myönteisiä. Pienten sahojen arvioitiin olevan mahdollisia häviäjiä. Suojeleminen voi myös alueellisesti vähentää puutuoteteollisuutta ja sitä kautta myös pk-yritysten toimintaa ja maaseudun elinvoimaisuutta. Olisi otettava huomioon myös alueelliset vaikutukset luontomatkailuun ja metsien monikäyttöön. Suojeleminen katsottiin voivan olla vaikutusta työllisyyteen myös luonnonhoitotöiden kautta. Toisaalta maaseudun väestön vähentyessä voi maaseudulla olla edessä työvoimapula. Maaseutumaiseman säilymistä pidettiin tärkeänä. Arvioitiin, että suojeleminen tulisi sisällyttää osaksi maaseutupolitiikkaa. Avuksi ehdotettiin aluesuunnitelmia ja metsänomistajien yhteistoimintaa, jota ehdotettiin metsänhoitoyhdistysten koordinoitavaksi. Ennallistamisella arvioitiin voivan olla myös positiivisia vaikutuksia paikallisesti esimerkiksi virkistyskäyttöön ja maatilamatkailuun.

Metsänomistajien osallistaminen suojeleminenprosessiin koettiin tärkeäksi ja katsottiin, että metsänomistajilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa prosessin kulkuun sen eri vaiheissa. Esitettiin, että valtion budjetti suojeleminenalueiden hankkimiseen ei todennäköisesti lisäänty. Todettiin, että jos

metsätaloustukia vähennetään, olisi varoja siirrettävä suojeluun. Metsänomistajien arvioitiin haluavan pitää tulotasonsa samana; jos he suojelevat osan metsistään niin toisaalla he hakkaavat intensiivisemmin. On myös muistettava, että suurimmalla osalla metsänomistajia puuntuotanto on tärkeimpien metsänomistukselle asetettujen tavoitteiden joukossa. Myös omistusoikeuden säilyttämisellä on metsänomistajille suuri merkitys ja sitä tulee kunnioittaa. Mainittiin, että metsänomistajat ikääntyvät ja kaupunkilaistuvat. Tämän rakennemuutoksen kautta metsänomistajien näkemysten uskottiin muuttuvan suojelumyönteisimmiksi ja arvioitiin, että metsänomistajat jättäisivät useammin alueita metsätalouden ulkopuolelle. Todettiin myös metsänhoitoyhdistysten roolin korostuvan metsänomistajien kaupungistumisen myötä ja peräänkuulutettiin alueellisen yhdistystoiminnan lisäämistä.

Mitä lisätietoja tarvittaisiin suojeluvaihtoehtojen arviointia varten

Katsottiin, että tarvittaisiin yhteismitallista tietoa luonnonsuojelualueista. Eri alueiden arvottaminen edellyttäisi lisää lajisto- ja luontotyyppitietoja. Luonnonsuojelualueiden lajisto pitäisi arvioida sekä selvittää alueverkoston puutteet. Suojelu pitäisi voida kohdentaa monimuotoisuuden kannalta tärkeille alueille. Myös metsänomistajista ja heidän käyttäytymisestään ja näkemyksistään suhteessa erilaisiin suojelun keinoihin toivottiin syvempää tietoa. Lisäksi mainittiin, että suojelun vaikutuksia tulisi pohtia koko metsäsektorin kokonaistarkastelun kautta.

Lisäksi tarvittaisiin tutkimustietoa metsäpolitiikan ja instituutioiden välisistä suhteista. Suojeluvaihtoehtojen arviointiin kaivattiin myös ympäristöjärjestöjen sekä ympäristö- ja metsähallinnon mukana oloa. Esitettiin, että on käynnistettävä uusia kokeiluhankkeita monimuotoisuuden edistämiseksi. Lisäksi tutkimisen arvoisina aiheina mainittiin: mikä osa monimuotoisuuden uhanalaistumisesta on ihmisen aikaansaamaa, millainen on uhanalaisten lajien levintä- ja kolonisaatiokyky, miten sertifiointi vaikuttaa käytännössä monimuotoisuuden suojelussa, ja miten paikallisia yhteiskunnallisia ja ekologisia ilmiöitä tulisi ottaa huomioon suojelun suunnittelussa. Hakkuutrendien ja metsien ikäjakaumien tutkimus alueittain sekä potentiaalisten vapaaehtoiseen suojeluun soveltuvien kohteiden sijainti kaipasivat selvittämistä. Tutkimuksen kritisoitiin olevan liikaa hallintoa palvelevaa, eikä riittävän innovatiivista.

3.4 Tutkijoiden kyselylomakkeiden tulokset

Kyselylomakkeen tarkoituksena oli koota tutkijoiden näkemyksiä ja asiantuntija-arvioita METSO-toimintaohjelman toimenpiteistä sekä METSON seurannasta (liite 3). Tutkijoille jaettiin kyselylomakkeita myös luonnon monimuotoisuutta ja sen turvaamista käsittelevässä Tutkijoiden IV metsäseminaarissa 2.–4.2.2005 Kolilla. Tutkijoita pyydettiin palauttamaan lomake tilaisuudessa tai palautuskuorella myöhemmin. Täytettyinä palautettiin 13 lomaketta. Vastauksia käsiteltiin nimettöminä. Lomakeaineistot ovat varsin pieniä, ja niitä on tarkasteltu lähinnä kuvailevasti.

Vastaajista yksitoista ilmoitti taustakseen luonnontieteen ja kaksi edusti yhteiskuntatieteellisiä tieteenaloja. Kaikki tunsivat METSON toimenpiteet entuudestaan jokseenkin hyvin ja muutama erittäin hyvin. Noin puolet vastaajista oli mukana jossain METSO-kokeiluhankkeessa tai toimenpiteessä.

Kysymyksessä 1 vastaajia pyydettiin arvioimaan METSO-ohjelmassa käytettyjen maanomistajan vapaaehtoisuuteen perustuvien uusien suojelukeinojen (luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu, yhteistoimintaverkostot) sekä talousmetsien luonnonhoidon ja ympäristötukien soveltuvuutta

luonnon erityispiirteiden ja monimuotoisuusarvojen huomioon ottamisessa asteikolla 1 (erittäin huono) – 5 (erittäin hyvä).

Pääosa vastaajista arvioi uusien vapaaehtoisuuteen perustuvien suojelukeinojen soveltuvan luonnon erityispiirteiden ja monimuotoisuusarvojen huomioon ottamiseen kohtalaisesti (3) tai hyvin (4), vain muutama arvioi niiden soveltuvan tähän tarkoitukseen huonosti. Erilaisten uusien vapaaehtoisten keinojen välillä ei arvioitu olevan suurtakaan eroa soveltuvuudessa monimuotoisuusarvojen huomioon ottamiseen eikä kukaan vastaajista pitänyt niitä erittäin huonoina. Myös talousmetsien luonnonhoito ja siihen liittyvät ympäristötuet koettiin kohtalaisiksi tai hyviksi keinoiksi, vain muutaman arvioidessa ne huonoiksi ja yhden pitäessä niitä erittäin hyvinä monimuotoisuuden suojelukeinoina.

Kysymyksen 1 kirjallisissa kommentteissa uusiin suojelukeinoiniin kohdistettiin jossain määrin kritiikkiä. Jotkut kokivat vapaaehtoiset suojelukeinot periaatteessa myönteisiksi ja käyttökelpoisiksi keinoiksi monimuotoisuuden suojelussa, mutta niiden nykyinen laajuus ja ekologinen vaikuttavuus sekä niihin panostetut taloudelliset resurssit koettiin vielä riittämättömiksi. Luonnonarvokauppaa kritisoitiin erityisesti suojelun lyhytaikaisuudesta, sekä luonnonarvokauppaa ja tarjouskilpailua siitä, ettei niillä saada kovin helposti aikaan toimivia suojelualuekokonaisuuksia. Talousmetsien luonnonhoitoa kritisoitiin kohteiden pienialaisuudesta ja säästöpuuston vähäisestä määrästä, lisäksi nykyisiä luonnonhoitotoimia pidettiin riittämättöminä. Toisaalta yhteistoimintaverkostoista esitettiin positiivisia näkemyksiä, ja niissä uskottiin olevan potentiaalia monimuotoisuuden turvaamiselle. Kaikkien keinojen ajateltiin auttavan jollain tavalla monimuotoisuuden turvaamisessa. Olennaisena pidettiin kuitenkin toimenpiteiden laajuutta ja käytettävissä olevia resursseja.

Kysymyksessä 2 vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka hyvin vapaaehtoisilla suojelukeinoilla, ennallistamisella, metsiensuojeluohjelmalla, talousmetsien luonnonhoidolla ja tilakohtaisilla luonnonhoitosuunnitelmilla voidaan lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

Melko moni vastaajista piti vapaaehtoisia suojelukeinoja huonoina elinympäristöjen määrän tai laadun turvaamisessa. Ennallistamista pidettiin hyvänä tai kohtalaisena keinona elinympäristöjen määrän ja laadun lisäämisessä. Eräät vastaajat arvioivat sen soveltuvan parhaiten soille ja soiden uhanalaisen lajiston turvaamiseen. Vastaajat arvioivat talousmetsien ennallistamisen olevan vaikeaa, koska järeän ja monipuolisesti eri lahoasteita ja puulajeja edustavan lisälahopuuston tuottaminen metsään on hankalaa. Talousmetsien luonnonhoito nähtiin heikkona tai kohtalaisena keinona taantuneiden elinympäristöjen suojelussa. Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat koettiin kohtalaisen toimivaksi suojelukeinoksi, tosin osa vastaajista piti luonnonhoitosuunnitelmaa huonona keinona taantuneiden elinympäristöjen turvaamisessa. Metsiensuojeluohjelmaa pidettiin taantuneiden elinympäristöjen määrän ja laadun lisäämiseen hyvänä tai erittäin hyvänä keinona selkeästi muita keinoja useammin.

Metsiensuojeluohjelmaan kohdistettiin myös kritiikkiä. Suojeluohjelman arvioiminen koettiin vaikeaksi, koska ohjelmaa ei vielä todellisuudessa ole olemassa. Todettiin, että metsiensuojeluohjelman vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä ja sen vaikutukset ovat hitaita verrattuna luonnonhoitotoimiin. Luonnonhoidolla uskottiin olevan mahdollisuuksia vaikuttaa merkittävästi taantuneiden elinympäristöjen määrään ja laatuun. Eräs vastaaja ei pitänyt suojelukeinojen vertailusta, koska hänen mukaansa metsiensuojeluohjelman vaikutukset riippuvat erityisen paljon toteuttamistavasta. Suojeluohjelman ja vapaaehtoisten suojelukeinojen

vastakkainasettelua ei pidetty järkevänä, koska todettiin, että suojeleohjelmakin voidaan toteuttaa vapaaehtoisin keinoin.

Kysymyksen 2 jälkimmäisessä osassa tiedusteltiin, kuinka hyvin vapaaehtoisilla suojelekeinoilla, ennallistamisella, metsiensuojeleohjelmalla, talousmetsien luonnonhoidolla ja tilakohtaisilla luonnonhoitosuunnitelmissa voidaan suojele uhanalaisia metsälajeja asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

Pääosa vastaajista koki metsänomistajille vapaaehtoiset METSOssa käytettävät suojelekeinot kohtalaisiksi tai huonoiksi keinoiksi uhanalaisten metsälajien turvaamisessa. Ennallistamista pidettiin kohtalaisena tai hyvänä keinona ja metsiensuojeleohjelmaa hyvänä tai erittäin hyvänä suojelekeinona. Talousmetsien luonnonhoitoa pidettiin uhanalaisten lajien suojelelussa huonona tai kohtalaisena keinona samoin kuin tilakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia. Tosin muutama piti talousmetsien luonnonhoitoa hyvänä ja yksi erinomaisena keinona. Ehkä selvin ero suhteessa taantuneiden elinympäristöjen suojelelusta saatuihin vastauksiin oli laajempi hajonta. Useat suojelekeinot saivat arvoja 1 (erittäin huono) ja 5 (erittäin hyvä), käyttökelpoisuudestaan uhanalaisten lajien suojelelussa.

Kysymyksessä 3 kysyttiin millaisia vaikutuksia METSON toimenpiteillä valtakunnallisesti sovellettuna voisi olla monimuotoisuuden turvaamiselle Suomen rajojen ulkopuolella. Kysymys esitettiin avoimena kysymyksenä ja se selvästi jakoi vastanneiden tutkijoiden mielipiteitä. Osa oli sitä mieltä, että vaikutukset Suomen rajojen ulkopuolella ovat hyvin pieniä tai mitättömiä. Ongelmana pidettiin METSON pilottihankkeisiin tarjottujen kohteiden pientä pinta-alaa ja pirstaleisuutta, mikä estää vanhojen metsien lajien elinvoimaisten lähdepopulaatioiden muodostumisen. Toimenpiteet nähtiin hyödyllisinä ja tärkeinä, mutta vähempimerkityksisinä kuin suojelealueverkon kasvattaminen. Toisaalta pienialaisillakin suojelekohteilla arvioitiin olevan merkitystä. METSON vapaaehtoisten keinojen vaikutuksen uskottiin ulottuvan pitkälle maan rajojen ulkopuolelle, mikäli sen avulla saadaan aikaan esimerkkejä keinojen toimivuudesta, joka puolestaan voi edistää vapaaehtoisten keinojen käyttöä muuallakin.

Osa kuitenkin piti ekologisia vaikutuksia merkittävänä, jos METSO-toimintaohjelmalla saadaan perustettua laajempia suojelealueita Venäjän rajalle ja vastaavasti saadaan myös takeita suojelelusta rajan toisella puolella. Tällöin merkitystä voisi olla lajien leviämislle eri suuntiin. Laajojen yhtenäisyyttä lisäävien metsäisten väylien muodostumisella katsottiin olevan pitkällä aikavälillä merkitystä uhanalaisten lajien kannalta Suomen sisäosissakin. Toisaalta suojelelun lisääntymisen Suomessa katsottiin voivan uhata luonnonlaatuun arvokkaita metsiä Venäjällä ja Baltiassa lisäten niiden hakkuita ja puun vientiä. Eräiden vastaajien mielestä suojelealueverkoston täydentäminen Suomessa olisi tärkeää monimuotoisuuden turvaamiselle koko Fennoskandiassa. Vaikutusten uskottiin riippuvan kokonaispinta-alasta ja yksittäisten kohteiden laadusta.

Kysymyksessä 4 vastaajia pyydettiin arvioimaan vapaaehtoisten keinojen, ennallistamisen, metsien suojeleohjelman, talousmetsien luonnonhoidon ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien vaikutuksia työllisyyteen, maaseudun elinvoimaisuuteen, monikäytön edellytyksiin, kulttuuriarvoihin ja osallistumismahdollisuuksiin asteikolla -3 (erittäin negatiivinen) – +3 (erittäin positiivinen).

Kaikki vastaajat arvelivat ennallistamisella olevan jonkinasteisia (+1 – +3) positiivisia *työllisyysvaikutuksia*. Myös talousmetsien luonnonhoito ja tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat koettiin yleisesti jonkin verran työllistäviksi, eikä kukaan olettanut niillä olevan negatiivisia vaikutuksia. Vapaaehtoisten suojelekeinojen ei arvioitu vaikuttavan työllisyyteen lainkaan, vain

muutama vastaaja oli merkinnyt vähäisen positiivisen vaikutuksen (+1). Metsiensuojeluohjelma jakoi vastaajien mielipiteitä; noin puolet katsoi sillä olevan vähäisiä negatiivisia työllisyysvaikutuksia (-1), osa piti neutraalina ja osa oletti syntyvän vähäisiä positiivisia vaikutuksia.

Kysymyksessä esitettyjen suojelukeinojen vaikutusten *maaseudun elinvoimaisuuteen* arvioitiin olevan pääasiassa eriasteisen positiivisia tai neutraaleja. Vain metsiensuojeluohjelmalla arvioitiin olevan vähäisiä negatiivisia vaikutuksia (-1). Jotkut vastaajat olivat kaikilla keinoilla olevan positiivisia vaikutuksia, kun taas osa arvioi, ettei millään keinoista ole juurikaan vaikutusta maaseudun elinvoimaisuuteen. Lähes kaikki olivat ennallistamistoimien vaikuttavan positiivisesti.

Monikäytön edellytyksiin metsiensuojeluohjelman koettiin lähes yksimielisesti vaikuttavan positiivisesti (0 – +3). Muiden esitettyjen keinojen yleisesti arveltiin olevan monikäytön edellytyksille vaikutuksiltaan joko neutraaleja tai jonkin asteisesti positiivisia. Ennallistaminen koettiin muita keinoja useammin vaikutuksiltaan neutraaliksi. Yksi vastaajista oletti sekä ennallistamisen että talousmetsien luonnonhoidon vaikutusten monikäytön edellytyksiin olevan negatiivisia (-1).

Esitetyistä vaihtoehdoista metsiensuojeluohjelman ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien ajateltiin yleisimmin edistävän *metsien kulttuuriarvoa* (0 – +3). Näidenkin kohdalla muutama vastaajista arveli, ettei vaikutusta ole kumpaankaan suuntaan. Arviot muista keinoista vaihtelivat neutraalista kohtalaiseen (+2), ja yksi vastaajista arvioi ennallistamisen heikentävän metsien kulttuuriarvojen säilymistä (-1).

Osallistumismahdollisuuksien arveltiin olevan parhaat vapaaehtoisia keinoja tai tilakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia käytettäessä (lähes kaikki vastasivat +2 tai +3). Muutama vastaaja arveli metsiensuojeluohjelmalla ja yksi ennallistamisella olevan vähäisiä negatiivisia vaikutuksia (-1).

Muutama vastaaja ei tuntenut hyvin käsitettä "tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat" tai koki kysymyksen vaikeaksi määritellä. Vaikutusten arvioitiin myös riippuvan siitä, pystytäänkö saatavilla alueilla tukemaan jo olemassa oleviin luonnonsuojelualueisiin liittyvää elinkeinotoimintaa.

Kysymyksessä 5 vastaajia pyydettiin arvioimaan vapaaehtoisten keinojen, ennallistamisen, metsien suojeluohjelman, talousmetsien luonnonhoidon ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä, toteutettavuutta, joustavuutta ja kestävyyttä sekä taloudellista oikeudenmukaisuutta, joustavuutta ja kestävyyttä asteikolla 1 (erittäin huono) - 5 (erittäin hyvä).

Vapaaehtoisten suojelukeinojen *yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden* metsänomistajien ja muiden toimijaryhmien keskuudessa arvioitiin olevan vähintäänkin kohtalainen (3), mutta yleisesti hyvä (4) tai erittäin hyvä (5). Arviot tilakohtaisista luonnonhoitosuunnitelmista vaihteli pääosin hyvän ja erittäin hyvän välillä, mutta kaksi vastaajaa arveli, etteivät ne ole kovinkaan hyväksyttäviä (2). Metsiensuojeluohjelman arveltiin toteuttavan hyväksyttävyyden tavoitteen huonosti tai erittäin huonosti, yksi vastaaja arveli tavoitteen toteutuvan kohtalaisesti.

Myös *yhteiskunnallisen toteutettavuuden* kannalta (vaikutukset lainsäädäntöön ja/tai hallintakäytäntöön) metsiensuojeluohjelmassa arvioitiin nousevan esiin eniten ongelmia, kuusi vastaajaa arvioi vaikutuksen erittäin huonoksi tai huonoksi, eikä kukaan arvioinut yhteiskunnallisen toteutettavuuden toteutuvan hyvin. Muut keinot jakoivat mielipiteitä, arvioiden vaihdellessa huonon

(2) ja erittäin hyvän (5) välillä, mutta suurin osa vastauksista kallistui tavoitteen toteutumisen puolelle.

Yhteiskunnallisen joustavuuden ja kestävyys eli mukautumiskyvyn muuttuviin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, vaatimuksiin ja tavoitteisiin arvioitiin vapaaehtoisia keinoja käytettäessä toteutuvan hyvin (4). Vain muutama vastaus poikkesi arviosta. Kaikkein useimmin tämän tavoitteen saavuttamista epäiltiin metsiensuojeluohjelman ja talousmetsien luonnonhoidon osalta. Kysymyksen asettelu oli ongelmallinen sikäli, että joustavuus ja kestävyys saattavat olla ristiriidassa keskenään. Vastausten perusteella ristiriita oli ilmeinen; metsiensuojeluohjelma koettiin joustamattomaksi, mutta kestäväksi suojelukeinoksi.

Taloudellisen oikeudenmukaisuuden eli kustannusten jakautumisen toimijoiden kesken suhteessa hyötyihin koettiin toteutuvan parhaiten ennallistamistoimissa (vastaukset vaihtelivat välillä 3–5). Myös vapaaehtoisia keinoja pidettiin jokseenkin yleisesti taloudellisen oikeudenmukaisuuden tavoitteen täyttävinä, vaikkakin jotkut olivat asiasta myös toista mieltä. Useimmin taloudellisen oikeudenmukaisuuden täyttymistä epäiltiin metsiensuojeluohjelman kohdalla.

Taloudellisen kestävyys ja joustavuuden saavutettavuudessa ei arvioitu olevan suuria eroja keinojen välillä. Metsiensuojeluohjelmaa pidettiin hieman useammin tämän tavoitteen huonosti saavuttavana kuin muita kysymyksessä esitettyjä keinoja. Talousmetsien luonnonhoito ja tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat koettiin kohtalaisesti tai hyvin tavoitteen saavuttavina, kun taas muita keinoja koskevissa vastauksissa oli enemmän hajontaa.

Eräs vastaaja kommentoi kysytyjen tavoitteiden saavutettavuuden metsiensuojeluohjelman osalta riippuvan erityisen paljon ohjelman toteutustavasta, eikä katsonut tarpeelliseksi asettaa suojeluohjelmaa vastakkain vapaaehtoisen suojelun kanssa. Todettiin, että suojeluohjelma voidaan toteuttaa myös vapaaehtoisin keinoin.

Kysymyksessä 6 vastaajia pyydettiin arvioimaan vapaaehtoisten keinojen, ennallistamisen, metsien suojeluohjelman, talousmetsien luonnonhoidon ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien ekologista epävarmuutta ja toteutuksen mahdollisia vaikeuksia, oletuksia yhteiskunnasta ja toimijoista sekä niihin liittyviä yhteiskunnallisia epävarmuustekijöitä, vaikuttavuuden taloudellisia oletuksia ja epävarmuuksia sekä heijastusvaikutuksia maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan asteikolla 1 (ei aiheuta epävarmuutta) – 5 (erittäin merkittävä epävarmuustekijä).

Kyselyyn vastanneet tutkijat arvioivat vapaaehtoisiin suojelukeinoihin liittyvän kohtalaisia (3) tai useimmiten merkittäviä (4) epävarmuustekijöitä monimuotoisuuden turvaamisen kannalta. Ennallistamisen ekologinen epävarmuus arvioitiin kohtalaiseksi tai merkittäväksi. Metsiensuojeluohjelman ei pääasiassa todettu sisältävän ekologista epävarmuutta tai epävarmuus arvioitiin vähäiseksi, tosin muutama vastaaja arvioi myös suojeluohjelman ekologisen epävarmuuden kohtalaiseksi tai erittäin merkittäväksi. Talousmetsien luonnonhoidon ekologinen epävarmuus arvioitiin vähäisestä erittäin merkittäväksi ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien ekologisen epävarmuuden arveltiin sijoittuvan vähäisestä merkittävään. Pääosa vastaajista piti eri suojelukeinojen ekologista vaikutusta maan rajojen ulkopuolella merkityksettömänä tai vähämerkityksisenä. Metsiensuojeluohjelma ei eronnut tässä arviossa muista keinoista. Vain muutama vastaaja näki kaikilla keinoilla olevan kohtalaisia tai merkittäviä vaikutuksia myös maan rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan.

Yhteiskuntaan ja toimijoihin liittyvät oletukset sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät koettiin yleisimmin vapaaehtoisten suojelukeinojen ja metsiensuojeluohjelman käytössä epävarmuutta

aiheuttaviksi tekijöiksi. Vastaukset myös jakautuivat eniten näiden keinojen kohdalla. Ennallistamiseen ei arvioitu liittyvän näitä epävarmuustekijöitä merkittävässä määrin (vastaukset välillä 1–3).

Keinon vaikuttavuuteen liittyvät taloudelliset oletukset ja epävarmuudet koettiin yleisimmin merkittäviksi vapaaehtoisten keinojen käytössä ja harvimmin ennallistamistoimien yhteydessä. Kaikkien keinojen kohdalla vastaukset kuitenkin jakautuivat. Yksi vastaajista kommentoi tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien todennäköisesti olevan melko halpa, joskin monimuotoisuuden suojelemiseksi melko vähäarvoinen keino.

Kysymyksessä 7 vastaajia pyydettiin esittämään mahdollista luonnonsuojelubiologista kritiikkiä METSO-ohjelman toimenpiteitä kohtaan. Vastaajien esittämä kritiikki kohdistui etenkin METSON tavoitteenasetteluun, määräaikaisen suojelun ekologiseen epävarmuuteen, ohjelman riittämättömään laajuuteen ja suojelualueverkon kehittämättä jättämiseen. Todettiin, että Etelä-Suomen metsien suojelutarpeen arvioinnin perusteella olisi voitu määrittellä selkeämmät tavoitteet suojelulle ja määrittää poliittisesti hyväksyttävä keinovalikoima, jolla tähän tavoitteeseen päästään. Selkeäksi epäkohdaksi koettiin alueellisen tarkastelutason ja alue-ekologisen suunnittelujärjestelmän puuttuminen Etelä-Suomen monimuotoisuuden suojelusta.

METSON laajuutta pidettiin aivan riittämättömänä. Eräs vastaaja toivoi suojelun lisäämistä valtion mailla, koska siellä suojelun lisääminen onnistuisi suhteellisen helposti. Todettiin, että merkittävään suojelualan lisäämiseen ja laajentamiseen valtion mailla ei kuitenkaan olla suostuvaisia. Toisen vastaajan mielestä METSOssa painotetaan liikaa muita seikkoja kuin kattavan suojelualueverkoston luomista. Osa vastaajista arvioi, ettei METSO-ohjelman toimenpiteillä voida pysäyttää metsien monimuotoisuuden taantumista. Toimintaohjelmaa kritisoitiin hitaaksi, eikä sen arvioitu tuovan nykytilanteeseen verrattuna oleellista parannusta uhanalaisten lajien tilaan ehkä ennallistamista lukuun ottamatta. Arveltiin, että METSON toimenpiteissä on unohdettu varovaisuusperiaate. Toisaalta kritiikin antamista pidettiin vaikeana, koska toimenpiteiden vaikutuksesta kertovan biologisen aineiston keruu on vasta alkutekijöissään.

Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin esittämään mitä seikkoja tulisi erityisesti ottaa huomioon METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa. Vastaajat kiinnittivät huomiota mm. seurannan tekniseen toteutukseen ja suojelualueiden pinta-alan kehittymisen ja lajistovaikutusten seurantaan. Eri METSO-toimenpiteiden kustannustehokkuuden ja ekologisten kokonaisvaikutusten arviointia pidettiin tärkeänä. Myös käynnissä olevista tutkimuksista kertyvää tietoa toivottiin hyödynnettävän.

Muutama vastaaja kaipasi ennallistamisen vaikutusten tarkempaa analysointia. Heidän mukaansa ennallistamisen onnistumista arvioitaessa päähuomion ei pitäisi olla toteutetussa määrässä tai budjetissa, vaan toteutuksen ja suunnitelmien laadun arvioinnissa. Myös niiden kohteiden kehitystä, joilla luonnonarvot todennäköisesti tulevat kehittymään merkittäviksi, toivottiin seurattavan. Mainittiin myös, että tulisi selvittää hakataanko erityisesti valtion mailla paljon luonnonsuojelualueiden läheisiä varttuneita metsiä, joilla voisi olla suuri merkitys luonnontilaista muistuttavien metsien palauttamisessa.

Vastaajien mukaan METSON toimenpiteiden vaikutusten seuranta on ehdottomasti pystyttävä jatkamaan vuoden 2006 jälkeen ja liittämään se biodiversiteetin seurannan kehittämiseen. Eri organisaatioiden ja olemassa olevien seurantajärjestelmien vahvuuksien hyödyntäminen (myös EU asetusten mukaiset seurannat) tulisi ottaa huomioon.

4 SIDOSRYHMÄPALAVERI 18.5.2005

4.1 Sidosryhmäpalaverin tavoite

Sidosryhmäpalaverin tarkoituksena oli kerätä sidosryhmien näkemyksiä ja toiveita METSO-ohjelman seurannasta sekä metsien suojelun toteuttamisesta tulevaisuudessa.

4.2 Osallistujat ja päivän toteutus

METSO:n seurannan sidosryhmäpalaveri järjestettiin 18.5.2005 Suitian kartanossa Siuntiossa. Palaveriin kutsuttiin osallistujia sähköpostitse mm. metsäteollisuutta, luonnonsuojelua, metsänomistajia, virkistyskäyttöä ja kuntia edustavista organisaatioista (palaveriin kutsutut ja palaverissa läsnäolleet, liite 4). Lisäksi palaveriin kutsuttiin edustajia kuudesta METSO:n toimenpiteitä toteuttavista organisaatiosta, kuten metsäkeskuksista ja ympäristökeskuksista. Paikalle oli kutsuttu myös tutkijoita ja ministeriöiden edustajia. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 30 henkilöä. Kaikille ilmoittautuneille lähetettiin etukäteen taustamateriaalia METSO-toimintaohjelmasta ja sen toimenpiteistä sekä ryhmätöissä käsiteltävät kysymykset.

Palaveri aloitettiin METSO:n seurannan nykytilanteen ja aikataulun esittelyllä. Tämän jälkeen esiteltiin vuoden 2004 itsearviointilomakkeiden tuloksia (http://www.mmm.fi/metsa/ASIAKIRJAT/METSO_n_seurannan_I_valiraportti.pdf www.mmm.fi/) ja tutkijoiden näkemyksiä metsiensuojelun tarpeesta. Tutkijoiden näkemykset oli koottu Metsän kätköissä-teoksesta (Kuuluvainen ym. 2004) ja Tutkijoiden metsäpalaverin lomakekyselyn yhteenvedoista (ks. kappale 3.4). Maastossa tutustuttiin Lohjan seudun MetsäVasun jalopuumetsäkohteeseen, jota esitteli Risto Murto Lohjan kaupungilta.

Iltapäivä käytettiin ryhmätyöskentelyyn. Osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään. Ryhmillä oli pohdittavanaan kahden pääteeman alla yhteensä kahdeksan eri kysymystä (liite 5).

1. Mitkä asiat METSO:n arvioinnissa tulisi eri sidosryhmien kannalta ehdottomasti selvittää, miksi ja miten?

2. Pitäisikö METSO-toimenpiteitä soveltaa vuoden 2006 jälkeen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi ja miksi?

Ryhmissä keskusteltiin kysymyksistä vapaamuotoisesti ja ryhmän keskuudestaan valitsema kirjuri kirjasi ryhmän vastaukset. Jokaisessa ryhmässä oli METSO:n seurantar ryhmään kuuluva havainnoija, joka kirjasi käydyn keskustelun ylös. Lopuksi ryhmätyöt purettiin yhdessä ja niistä keskusteltiin yleisesti. Tässä raportoidut tulokset perustuvat ryhmien esityksiin ja havainnoijien kirjaamiin keskusteluihin. Lisäksi sidosryhmien näkemyksiä kerättiin myös METSOa ja METSO:n seurantaa ja arviointia koskevan kyselylomakkeen avulla, joka jaettiin sidosryhmäpalaverissa (kappale 4.4).

4.3 Sidosryhmäpalaverin ryhmätöiden tulokset

Tuloksissa on esitetty osallistujien näkemyksiä kysytyistä aihepiireistä **ottamatta kantaa siihen kuinka moni tietyn näkemyksen takana oli. Ne eivät myöskään ole ryhmien yksimielisiä päätelmiä.** Keskusteluista ei myöskään pyritä vetämään johtopäätöksiä. Ristiriitaisetkin

näkemykset on raportoitu. Pääteemojen ohessa käsitellään myös sekä yleisiä että yksityiskohtiin paneutuvia ekologisia, sosiaalisia ja suojelupoliittisia pohdintoja. Sidosryhmäpalaverin ryhmätöissä ei ollut mukana luontojärjestöjen edustajia (ks. liite 4, palaveriin kutsutut ja palaverissa läsnäolleet) eikä maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestön edustajia.

Mitkä ekologiset tekijät tulisi selvittää ja ottaa huomioon METSO-ohjelman arvioinnissa ja miten näitä tekijöitä tulisi seurata ja arvioida?

Ryhmissä keskusteltiin METSO-kohteiden kartoituksesta. Katsottiin, että kohteista tulisi selvittää elinympäristötyyppi, lahopuun määrä sekä mahdolliset uhanalaiset ja vaatelias lajit. Tarkkaa lajistoselvitystä ei katsottu tarpeelliseksi, mutta toisaalta kuitenkin mainittiin uhanalaislajiston tarkastelun tarve. Pidettiin tärkeänä selvittää, millaisia kohteita METSO-keinoilla saadaan suojeltua ja millaisia kohteita saadaan vapaaehtoisen ilmoitusmenettelyn kautta. Kohteita tulisi verrata perinteisillä menetelmillä suojeltuihin kohteisiin ja pohtia tuottaako METSO valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä suojeluhyötyjä. Lisäksi tulisi selvittää millaisia suojelullisesti arvokkaita kohteita METSO-keinoilla ei saada suojelun piiriin.

Epäiltiin, ettei METSO:n keinoilla välttämättä saada parhaita kohteita, jos metsänomistajat eivät tunnista ja osaa tarjota niitä vapaaehtoiseen suojeluun. Ratkaisuna tähän esitettiin, että metsänomistajille kerrottaisiin esimerkiksi metsäsuunnittelun yhteydessä alueen mahdollisista luontoarvoista ja tiedusteltaisiin metsänomistajan halukkuutta suojeluun. Toisilla alueilla arvioitiin kriteerit täyttyviä kohteita löytyvän paljonkin, koska alueita ei ole aikaisemmin kartoitettu.

Suojeltujen alueiden ominaisuuksien selvittämistä pidettiin tärkeänä. Todettiin, että nykyisten suojelualueiden kartoituksen avulla saataisiin selville, millaisia kohteita on jo suojeltu ja mitä puutteita tiettyjen elinympäristöjen, mm. lehtojen, suojelussa on. Ehdotettiin, että maankohoamisrannikon sukkessiometsistä valittaisiin parhaat kohteet viranomaistyönä ja verrattaisiin niitä METSO:n yhteistoimintaverkostossa saatuihin kohteisiin. Myös metsälakikohteiden tarkempi kartoittaminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta niitä pystyttäisiin täydentämään METSO:n vapaaehtoisten suojelukeinojen avulla.

Myös määräaikaaisuuden vaikutusten selvittäminen monimuotoisuuden turvaamisessa koettiin tärkeäksi. Luonnonhoitoalueita, joista ei vielä ole käynnistetty kokeiluhanketta, tulisi tutkia ja kehittää. Tämän lisäksi pitäisi myös arvioida talousmetsien luonnonhoidon vaikutuksia ja ylipäänsä kehittää talousmetsien luonnonhoidon menetelmiä.

Esitettiin, että ennallistamiskohteilla tulisi asettaa selvä tavoite lahopuumäärän lisäämiselle. Todettiin, että tällä hetkellä toimitaan ilman selkeää monimuotoisuudelle asetettavaa päämäärää, joka ennallistamalla pyritään lopulta saamaan aikaan. Lisäksi tulisi seurata ennallistamisen kustannusvaikutuksia.

Alueellisuuden huomioon ottamisen tärkeys tuotiin myös esille. Lajiston todettiin vaihtelevan alueittain ja siitä johtuen jokin keino sopii tietylle alueelle paremmin kuin toiselle. Kohteilla tulisi ottaa huomioon myös maankäytön historia ja sen vaikutus kohteen lajistoon.

Yleensä ekologisen tietopohjan lisääminen koettiin tärkeäksi. Pohdittiin, saadanko eri viranomaisten eri alueilla tekemät METSO-kohteiden arvioinnit vertailukelpoisiksi keskenään ja miten kohteet tulisi pisteyttää monimuotoisuusarvon suhteen. Kohteiden luonnonarvojen kartoituksen puolueettomuuden ja tasapuolisuuden katsottiin olevan hyvin tärkeää. Pohdittiin,

syntykö METSON kautta tehdyistä kartoituksista tietopankki, jotta kohteiden kehitystä voitaisiin seurata. Keskusteluissa nousi esille METSO-hankkeiden ja keinojen tehokkuuden selvittämisen tärkeys, esitettiin että kannattaisi panostaa tehokkaimpiin vaihtoehtoihin, joita tulevaisuudessa toteutettaisiin laaja-alaisesti ja riittävän rahoituksen turvin.

Mitkä taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tulisi selvittää ja ottaa huomioon METSO-ohjelman arvioinnissa ja miten näitä tekijöitä tulisi seurata ja arvioida?

METSO-ohjelman arvioinnissa katsottiin tärkeäksi selvittää toimenpiteiden vaikutukset puuntuotantoon sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Vaikutuksilla katsottiin olevan merkitystä toiminnan hyväksyttävyydelle. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset vaikutukset työllisyyteen sekä maaseudun elinvoimaisuuteen, erityisesti maaseutuelinkeinojen kehitykseen. Katsottiin, että tulisi pohtia monimuotoisuuden turvaamisen ja ylläpidon roolia maaseudun kehittämisessä. Metsän kulttuuriarvojen ja kulttuurisen kestävyuden sisältö tulisi myös määritellä. Tämän määritelmän tulisi sisältää myös näkemys maaseutumatkailusta kulttuurillista kestävyttä edistävänä toimintana.

Toisaalta arvioitiin myös, että METSO-ohjelmalla ei ole vielä sanottavia työllisyysvaikutuksia ja niiden selvittäminen tässä vaiheessa olisi vielä liian aikaista. Mainittiin, että Metsähallituksen mailla suojelulla on voinut olla joitain vaikutuksia työllisyyteen, koska alueet ovat isompia ja suojelua on toteutettu jo pitkään ennen METSOa. Metsien monikäyttöön METSO-ohjelmalla ei sen lyhyen keston vuoksi katsottu olevan vielä vaikutusta.

Esille nousi näkemys, että olisi tärkeää selvittää ohjelman kustannustehokkuus, mm. kuinka paljon käytettävissä olevilla resursseilla voidaan eri keinoin perustaa suojelualueita. Myös ennallistamisen kustannustehokkuuden seuranta pidettiin tärkeänä. Pohdittiin myös, millä tavoin jo suojeltuja alueita voitaisiin taloudellisesti arvottaa.

Myös tiedotuksen onnistuminen sekä yleinen suhtautuminen METSO-ohjelmaan tulee selvittää. Ehdotettiin, että kansalaisten suojelunäkemyksiä tutkittaisiin sekä METSO-kokeiluhankkeiden toimialueilla että verrokkialueilla ja selvitetäisiin ovatko näkemykset suojelua kohtaan alueilla samanlaiset. Epäiltiin kuitenkin kansalaisten tietojen METSO-ohjelmasta ja hankkeista olevan vielä vähäisiä. Metsänomistajien ja metsäammattilaisten suhtautumisen monimuotoisuuden turvaamiseen arvioitiin kuitenkin muuttuneen METSON myötä positiivisemmaksi.

Katsottiin, että olisi tärkeää selvittää ja ratkaista ne ongelmat, jotka estävät metsänomistajia hyväksymästä suojelua. Myös yhteiskunnalliset kehityslinjat tulisi huomioida ja yhdistää METSO-ohjelman arviointiin. Muistutettiin myös, että osaa suojelluista alueista ei pystytä tilastoimaan, ja olisikin pohdittava miten suojelualueiden tilastointia voitaisiin kehittää.

Minkä intressiryhmien näkemykset arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

Ehdotettiin, että METSO-työryhmästä voisi löytyä tausta sille, mitkä intressiryhmät tulisi ottaa mukaan arviointiin. Lisäksi pohdittiin kaikkien niiden sosiaalisten ryhmien näkemysten ottamista huomioon, joihin suojelu suoranaisesti vaikuttaa. Ryhmissä tuli kuitenkin selkeästi esille, että metsänomistajia tulee ehdottomasti kuulla. Katsottiin, että myös metsänhoitoyhdistysten ja urakoitsijoiden näkemykset pitää ottaa huomioon ja heidät on hyvä sitouttaa mukaan toimintaan. Metsänhoitoyhdistysten todettiin toimivan lähellä metsänomistajia, jolloin he ovat tuttuja

yhteistyökumppaneita metsänomistajan näkökulmasta ja voivat vaikuttaa metsänomistajien näkemyksiin monimuotoisuuden turvaamisesta ja sen toimintatavoista.

Veronmaksajia pidettiin tärkeänä intressitahona, joiden näkemykset tulee ottaa huomioon arvioinnissa. Tämän lisäksi mainittiin metsä- ja puunjalostusteollisuuden, ympäristöhallinnon, ympäristöjärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen kannan huomioon ottaminen. Esitettiin, että kansalaisten näkemyksiä metsiensuojelukysymyksistä ja monimuotoisuuden turvaamisesta tulisi kartoittaa laajapohjaisella tutkimuksella.

Millaisilla ekologisilla keinoilla ja ohjauskeinoyhdistelmällä metsien monimuotoisuuden turvaamista tulisi toteuttaa vuoden 2006 jälkeen?

Mainittiin, että usein monimuotoisuuskysymyksissä lähdetään liikkeelle uhanalaisista lajeista, vaikka lajien uhanalaistumista aiheuttaa elinympäristöjen väheneminen. Esitettiin, että suojelussa tulisikin pitää lähtökohtana elinympäristöjen turvaamista. Esitettiin, että kokonaisten elinympäristöjen ja niiden eri rakennepiirteiden laaja-alainen turvaaminen on tärkeämpää ja ekologisesti hyödyllisempää kuin esimerkiksi yksittäisten haapojen säilyttäminen. Katsottiin, että suojelua tulisi suunnitella elinympäristökohtaisesti ja arvioitiin, että jos valtio koordinoisi tällaisia suojelu- ja luonnonhoitohankkeita, ne olisivat tehokkaita.

Pidettiin tärkeänä, että metsänomistajalla säilyy mahdollisuus käyttää metsää haluamallaan tavalla. Vapaaehtoisuuden ja metsänomistajan oman halukkuuden suojeluun arvioitiin olevan tärkeää. Paikallisen, lähellä sijaitsevan alueen säilymisen todettiin olevan tärkeää myös paikallisille asukkaille.

Arvioitiin, että suojelupinta-ala, myös tiukasti suojellun metsämaan ala, voi kasvaa ilman pakkosuojelua monimuotoisuuden turvaamisen yleisen hyväksyttävyyden lisääntymisen kautta. Todettiin, että aikaisempien suojeluohjelmien aiheuttamat negatiiviset asenteet vaikuttavat edelleen. Muistutettiin, että vapaaehtoisuuden tulisi jatkua, koska uudenlainen mielikuva suojelusta on jo saatu syntymään. Muutoin metsänomistajat voivat menettää luottamuksensa uutta toimintatapaa kohtaan kokonaan.

Määräaikaisia suojelusopimuksia kritisoitiin siitä, ettei määräaikaisuus ole useinkaan luonnonsuojelullisesti perusteltua. Toisaalta määräaikaisuuden todettiin liittyvän suojelun vapaaehtoisuuteen. Määräaikaisella sopimuksella ei myöskään sidota seuraavan sukupolven päätöksentekomahdollisuuksia. Todettiin, että metsänomistajat haluaisivat tehdä myös kymmentä vuotta pidempiä määräaikaisia sopimuksia. Todettiin, että on pohdittava suojelukorvauksen tasoa ja suojeltavien kohteiden pisteytystä. Mainittiin, että maankäytön historia olisi myös otettava huomioon luonnonsuojelua suunniteltaessa.

Esitettiin arvio, että yhteistoimintaverkosto -kokeilun kokonaisuus on epäonnistunut, koska siinä ei ole syntynyt uusia monimuotoisuuden turvaamisen innovaatioita. Toisaalta todettiin myös, että yhteistoimintaverkostoja voi syntyä ilman varsinaisen hankkeen järjestäytymistäkin, jos toimijoilla on sopivia keinoja käytössään.

Todettiin, että eteläisessä Suomessa suojelualueita on nyt vain runsas prosentti metsien pinta-alasta. Katsottiin, että talousmetsien rooli monimuotoisuuden turvaamisessa korostuu, koska suurin osa metsien pinta-alasta on tulevaisuudessakin metsätalouksikäytössä, ja ylipäänsä vain pieni osa metsistä voi olla suojelualueita. Talousmetsien luonnonhoidon menetelmien kehittämistä pidettiin

tärkeänä ja arveltiin, että tiettyjä luontotyyppisiä voidaan hyvin suojella myös talouskäytössä olevissa metsissä luonnonhoidon keinoin. Esimerkkinä mainittiin harjumetsät ja niiden monimuotoisuuden turvaaminen. Tehokkuuden tulisi olla tärkeä argumentti keinoja valitessa. Esitettiin myös näkemys, että talousmetsien luonnonhoito on tehokkainta pitkällä aikavälillä. Tehokkuuden arvioitiin lisääntyvän, kun metsänomistajan arvot otetaan huomioon ja ohjataan talousmetsien luonnonhoidosta kiinnostuneita metsänomistajia monimuotoisuutta säilyttävän ja lisäävän luonnonhoidon suuntaan. Esille nostettiin myös metsän kiertoajan pidentäminen yhtenä keinona monimuotoisuuden lisäämiseksi talousmetsissä. Todettiin, että talousmetsien eri-ikäisrakenteisuuden luominen on kiertoajan pituinen toimenpide ja että eri-ikäisyyteen voitaisiin päästä metsänhoitosuosituksia väljentämällä. Todettiin, että luonnonhoitosuunnitelmien laadinta ja toteutus tulisi saada nykyistä laajemmassa mittakaavassa käyntiin. Talousmetsien luonnonhoidon ja luonnonhoitosuunnitelmien kehittämisen ja käytön todettiin vaativan lisää osaamista ja koulutusta metsäammattilaisilta.

Säästöpuiden jättäminen mainittiin tärkeänä luonnonhoidon toimenpiteenä. Katsottiin, että tulisi jättää erilaisia säästöpuulajeja ja säästöpuut tulisi keskittää parhaille alueille eikä vaatia tasaista kuutiomäärää hehtaarilla. Kulotuskohteilla tulisi lisätä kohteelle jätettävien puiden määrää ja kulojatkumoalueita tarvittaisiin lisää.

Ennallistamista katsottiin voitavan käyttää esimerkiksi suojelualueeksi hankittujen maiden luonnonarvojen kehittymisen nopeuttamisessa, lahopuujuoksumon ylläpitämisessä tietyissä erityiskohteissa sekä harjuluonnon hoidossa kulotuksilla. Ennallistamisen suunnittelussa ja toteutuksessa katsottiin tarvittavan panos/tuotos pohdintaa, jotta taloudelliset varat tulisivat huolellisesti kohdistetuiksi.

Informaatio-ohjauksen ja neuvonnan, kuten Tapion metsänhoitosuosituksien, todettiin olevan tärkeässä asemassa, jos talousmetsien luonnonhoito on tulevaisuudessa yksi suojelun pääkeinoista. Neuvontaa pidettiin kustannustehokkaana tapana turvata monimuotoisuutta ja sen roolin esitettiin korostuvan metsänomistusrakenteen muutoksen myötä. Neuvonnalla arvioitiin pystyttävän vähentämään hallinnon työmäärää; luonnonsuojeluhallinto, suojelusuunnitelmat ja elinympäristöjen sekä lajiesiintymien rajaukset vaativat resursseja. Esimerkiksi liito-oravakohteiden suojeluun kuluu tietyillä alueilla jo nyt huomattavasti työaika.

Mainittiin, että on katsottava millainen keinovalikoima kaikista METSO-hankkeista saadaan yhdistettyä. Valikoiman tulisi olla sopivan väljä ja helposti ymmärrettävä, sekä nykyistä vähemmän nimikkeitä sisältävä. Muistutettiin siitä, ettei keinoja saisi olla liian monta, koska useisiin samantapaisiin keinoihin perehtymisen arvioitiin olevan metsänomistajalle monimutkaista. Esitettiin, että suojelun keinot valitaan sen jälkeen, kun niiden toimivuus on arvioitu. Toisaalta esitettiin, että kaikkien mahdollisten toimivien keinojen tulisi olla käytössä. Joitain keinoja voitaisiin mahdollisesti jättää pois ja jatkaa vain niitä, jotka tuottavat parhaiten tulosta. Tulisi myös ottaa huomioon, mikä keino soveltuu milläkin alueella, koska alueet ovat erilaisia. Todettiin myös, että liiallinen ylhäältä tuleva suunnittelu ja ohjaus saattaa aiheuttaa vahinkoa luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle mm. aavistushakkuiden muodossa. Eräs vastaaja epäili, että luonnonsuojelun ohjaus tulee viime kädessä EU:sta.

Katsottiin, että suojeltavat kohteet tulisi valita asiantuntevasti niiden monimuotoisuusarvojen perusteella. Keskustelua herätti myös se, löytyykö hyvälaatuisia kohteita riittävästi myös tulevaisuudessa ja tulisiko kaikkien suojelukohteiden täyttää luonnonsuojelubiologiset kriteerit vai voitaisiinko myös potentiaalisia kohteita suojella. Pohdittiin myös sitä, tulisiko

metsiensuojeluohjelmaa kohdistaa ollenkaan yksityismaille ja tarvitaanko tiukasti suojeltuja alueita ylipäätään lisää.

Mittakaavaongelmana mainittiin, että suojelubiologit lähtevät suunnittelussaan liikkeelle maisema- ja elinympäristökokonaisuuksista, kun taas metsäpuolella operatiivinen yksikkö on maanomistukseen ja metsätalouteen perustuva metsikkökuvio. Aloitetaanko kokonaisuudesta vai onko se monien yksittäisten, eri kehitysvaiheessa olevien kuvioiden summa? Metsiensuojeluohjelma pakottaisi ylhäältä käsin toimimaan kohti kokonaisuutta, mitä ei pidetty hyvänä ratkaisuna. Yhtenä mahdollisuutena laajempien alueiden muodostamiseen ehdotettiin, että valtio ostaisi kuntien metsiä suojelutarkoituksiin.

Tulisiko suojelussa olla alueellisia tai muita painotuksia? Jos tulisi, niin millaisia?

Ryhmissä pohdittiin, tulisiko luonnonsuojelualueet keskittää vai tasata myös niille alueille, joilla ei nykyisin ole suojelualueita. Pääasiassa katsottiin, että suojelun tavoitteissa ja keinoissa tulisi olla alueellisia painotuksia, esimerkiksi jalopuiden suojelu hemi- ja eteläborealisella vyöhykkeellä tai vanhojen kangasmetsien suojelu metsämantereilla. Suojeltavien lajien ja elinympäristöjen dynamiikan todettiin vaikuttavan alueellisiin painotuksiin ja ohjauskeinojen valintaan. Esimerkiksi osa vaateliaasta lahoppulajistosta vaatii elinympäristöjatkumoa kun taas osa on nopeaa dynamiikaltaan ja voidaan suojella myös mm. talousmetsien luonnonhoidon avulla.

Todettiin, että metsien suojelun lähtötilanne on hyvin erilainen esimerkiksi Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa verrattuna länsirannikkoon, koska luonnontilaisten metsien lähdealueita on Itä-Suomessa enemmän. Tämän perusteella esitettiin, että suojelua kannattaisi keskittää niille alueille, joissa metsähistoria on pitkä. Toisaalta lajistoltaan vaatimaton vanhan metsän kohde Rauman lähellä voi olla alueellisesti hyvinkin merkittävä verrattuna lajistoltaan samanlaiseen kohteeseen Ilomantsissa. Pohdittiin miten suojelua tulisi toteuttaa esimerkiksi niiden kohteiden osalta, jotka ovat paikallisesti yleisiä, mutta valtakunnallisesti arvokkaita. Tulisiko esimerkiksi lehtokeskusalueella suojella kaikki merkittävät lehdot vai esimerkiksi alueen ainoa karu räme, jolla on paikallisesti merkitystä harvinaisena elinympäristönä.

Suojelulla todettiin olevan sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä, mistä syystä olisi otettava huomioon muitakin kuin ekologisia arvoja. Kansalaiset arvostavat asuinpaikkansa lähellä olevia luontokohteita, riippumatta siitä, ovatko ne perustettu virkistyskäyttö- vai luonnonsuojelutarkoituksissa. Taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten alueellisuus on otettava myös huomioon ja ehdotettiin, että paikallista päätösvaltaa suojeluun liittyvien asioiden osalta lisättäisiin. Alue-ekologisen ohjauksen tehostamista ja MTK:n ja metsänhoitoyhdistysten aktiivista mukanaoloa suojelun suunnittelussa peräänkuulutettiin. On kuitenkin otettava huomioon myös suojelupäätösten seurannaisvaikutukset, kuten teollisuuden mahdollisuudet korvaavan puun hankkimiseen.

On pohdittava myös sitä, onko aina tarpeen pyrkiä suotuisan suojelutason säilyttämiseen, kuten luontaisen levinneisyysalueen ylläpitoon. Tulisiko myös miettiä, onko erilaisten suojelutavoitteiden kesken ristiriitaa; onko esimerkiksi lahoppuun tuotto olennaista kohteessa vai tulisiko resursseja suunnata esimerkiksi perinneympäristön rakennepiirteiden hoitoon ja ylläpitoon.

Tulisiko suojelulle esittää pinta-alatavoite? Jos kyllä, mikä sen pitäisi olla prosentteina ja/tai hehtaareina?

Jonkinlaisen suojelutavoitteen asettamista pidettiin tarpeellisena. Tavoitteet arvioitiin voitavan asettaa joko resurssi- tai lajistopohjaisesti. Muistutettiin, että valtion rahoitus suojeluun on rajallista ja että ilman selkeitä ja perusteltuja tavoitteita rahoitus on vaikeampi toteuttaa.

Tietty prosentti- tai hehtaarimäärä suojelun tavoitteena sai osakseen myös kritiikkiä. Esitettiin, että olisi lähdeävä liikkeelle elinympäristökohtaisesta tarkastelusta ja luontoarvoista, eikä tyytyä suojelussa poliittisesti helpoimpaan ratkaisuun (tiettyyn prosenttiin). Myös prosenttisuojelun kustannustehokkuutta epäiltiin. Jos tavoitteena on tietty prosentti- ja hehtaarimäärä, mukaan voi tulla luontoarvoiltaan heikompia alueita. Suojeluprosenttikysymyksen arvioitiin olevan poliittinen kysymys ja pohdittiin, tarvitaanko prosenttilukua koti- vai ulkomaan viestintään. Todettiin myös, että eri maiden suojeluprosenttiluvuissa on eroja mm. siinä mitä siihen on laskettu kuuluvaksi mukaan.

Eräs osallistuja esitti, että tällä hetkellä Suomessa on jo kymmenen prosenttia metsistä käytännössä suojeltu, jos laskettaisiin kaikki kitumaat mukaan suojelun piiriin. Toinen osallistuja arvioi, että jos metsätaloustalouden ulkopuoliset alueet lasketaan yhteen, on Etelä-Suomessa suojeltu jo viisi prosenttia. Toisaalta huomautettiin, että ei voida olettaa, että kaikki kitumaat tai muut tällä hetkellä metsätaloustalouden ulkopuolella olevat alueet säilyisivät käsittelemättöminä. Mainittiin, että suojelun määrällistä ja suojelun alueprosentin laskemistapaa olisi selvennettävä.

Suojelun alueprosentin osalta kommentoitiin, että Etelä-Suomessa viisi prosenttia voisi olla realistinen tavoite. Pohdittiin kuitenkin myös sitä, millä perusteella tämä luku olisi oikea ja mistä tiedetään, että nykyinen suojelun alue on liian pieni. Vastauksena tähän esitettiin uhanalaisten lajien määrää. Toisaalta katsottiin, että tavoitteen pitäisi ennemminkin olla alueellinen ja mahdollisesti myös tilanteen mukaan muuttuva.

Todettiin, että suojelun tavoitteellistaminen ja aikajänteen pohtiminen on tärkeää. Jos esimerkiksi suojellaan määräaikaista ja tuotetaan luonnonhoidon keinoin lisää lahoppua metsään, jossa jo on monimuotoisuuden kannalta merkittäviä rakennepiirteitä, toiminnalle on oltava olemassa lähiajan tavoitteiden lisäksi keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteita. Talousmetsien hoito on olennaista, jos halutaan luoda ja ylläpitää pitkällä aikavälillä tiettyjä metsän rakennepiirteitä maisematasolla; lajit voivat tulla alueelle heti tai myöhemmin leviämismahdollisuuksiensa mukaan. Todettiin, että luontaisen metsälajiston palauttaminen on haasteellista. Pohdittiin myös aikaperspektiiviä: metsänomistajien metsänomistukselleen asettamat tavoitteet monipuolistuvat ja jo nyt hakkuiden ulkopuolella arveltiin olevan noin viidesosa Etelä-Suomen metsistä. Tämä osuus saattaa kasvaa tulevaisuudessa metsänomistusrakenteen muuttumisen kautta.

Millaisia rahoituskeinoja suojelun toteutuksessa tulisi käyttää?

Metsien suojelusäätiöllä arvioitiin olevan toimintamahdollisuuksia yritysmaailmassa, koska säätiön toiminnan rahoittaminen voitaisiin nähdä keinona yrityskuvan nostamiseen. Katsottiin, että säätiö olisi siinä mielessä optimaalinen rahoitusvaihtoehto, että kaikki halukkaat voisivat osallistua toiminnan rahoittamiseen vapaaehtoisesti haluamallaan summalla. Mainittiin, että valtion tulisi antaa peruspääoma säätiölle. Suojelun rahoituslähteiden osalta pohdittiin myös metsänomistusrakenteen muuttumisen mahdollisia vaikutuksia: jääkö metsiä suojeluun, kun

metsänomistus siirtyy enemmän kaupunkilaisille, jotka eivät tarvitse metsiä jokapäiväisen toimeentulon hankkimiseen.

Ehdotettiin myös metsäteollisuuden maksuroolia haittaveron muodossa. Tosin keskusteltiin myös siitä minkä tyyppisestä haitasta on kysymys. Sertifiointiin todettiin olevan teollisuudelle ja useimmille veronmaksajille ilmainen toimenpide. Metsänomistajalle se on periaatteessa vapaaehtoista, mutta käytännössä metsänomistaja kantaa kaikki sertifiointiin kustannukset. Huomautettiin myös, että säästöpuita jätetään nykyisin jopa enemmän kuin sertifiointiohjeissa mainitaan.

Ehdotettiin myös kaavoituksen käyttämistä suojelun välineenä sekä suojelun ja rakentamisen yhteensovittamista; metsänomistaja saisi tilalleen rakennusoikeutta sitä enemmän mitä enemmän hän suojelee.

4.4 Sidosryhmien kyselylomakkeiden tulokset

Kyselylomakkeen (liite 6) tarkoituksena oli koota sidosryhmien näkemyksiä ja asiantuntija-arvioita METSO-toimintaohjelman toimenpiteistä sekä METSO:n seurannasta. Lomake jaettiin METSO:n seurannan sidosryhmäpalaverissa 18.5.2005. Lomake jaettiin kaikille läsnäolleille, tästä syystä tietyt näkemykset toistuvat sekä lomakkeiden että palaverin ryhmätöiden tuloksissa. Vastaajia pyydettiin palauttamaan lomake tilaisuudessa tai palautuskuorella myöhemmin. Vastauksia käsiteltiin nimettöminä. Täytettyjä lomakkeita palautettiin 14. Vastaajat edustivat metsäsektoria, ympäristönsuojelua, valtionhallintoa ja tutkimusta. Lomakeaineistot ovat otoskooltaan varsin pieniä, ja niitä on tarkasteltu lähinnä kuvailevasti.

Kaikki vastaajat tunsivat METSO:n toimenpiteet entuudestaan jokseenkin hyvin. Lähes kaikki olivat jollain tavoin mukana jossain METSO-kokeiluhankkeessa tai toimenpiteessä.

Kysymyksessä 1 vastaajia pyydettiin arvioimaan miten hyvin METSO-ohjelmassa käytetyt maanomistajan vapaaehtoisuuteen perustuvat uudet suojelukeinot (luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu, yhteistoimintaverkostot) sekä talousmetsien luonnonhoito ja ympäristötuet soveltuvat luonnon erityispiirteiden ja monimuotoisuusarvojen huomioon ottamiseen asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

Suurin osa eri sidosryhmiin kuuluneista vastaajista arvioi vapaaehtoisten keinojen soveltuvan keskimäärin hyvin monimuotoisuuden turvaamiseen. Eroa keinojen suosituimmuudessa ei ollut havaittavissa. Muutama vastaaja piti keinoja erittäin hyvinä, mutta joukossa oli mukana myös jokunen keinoja kohtalaisiksi tai heikoiksi arvioinut vastaaja. Yhteistoimintaverkostojen osalta muutama vastaaja jätti arvion tekemättä.

Kysymyksen 1 sanallisissa kommentteissa korostettiin vapaaehtoisten suojelukeinojen sosiaalista hyväksyttävyyttä. Todettiin, että vapaaehtoisuus on suojelun hyväksynnän lähtökohta metsänomistajalle, koska pakkosuojelua pelätään. Toisaalta vapaaehtoisiin keinoihin kohdistettiin myös kriittisiä arvioita. Eniten arvosteltiin luonnonarvokauppaa, josta on jo olemassa runsaimmin kokemuksia. Luonnonarvokaupan ongelmana pidettiin hankkeen lyhytaikaisuutta ja määräaikaisten sopimusten mahdollisesti sisältämiä taloudellisia epävarmuustekijöitä. Pohdittiin myös veronmaksajan roolia uusien keinojen rahoittajana. Esitettiin, että kohde on parempi ostaa valtiolle, jos suojelu uusilla keinoilla tulee veronmaksajille kohtuuttoman kalliiksi. Luonnonarvokauppaa pidettiin maanomistajalle houkuttelevana, mutta lyhyiden sopimusaikojen takia ekologisten

vaikutusten uskottiin jäävän vähäisiksi. Luonnonarvokaupan todettiin sopivan monimuotoisuuden turvaamisen hätäavuksi, ellei muita keinoja ole valmiina käytettävissä. Uusien suojelukeinojen heikkoutena pidettiin myös sitä, ettei vapaaehtoisuuden pohjalta välttämättä saada eniten suojeluarvoja omaavia alueita suojelun piiriin. Yleensä kokeiluhankkeiden tuloksia arveltiin heikoiksi ja epäiltiin, ettei parhaita kohteita ole välttämättä saatu suojelluksi. Muutama vastaaja korosti talousmetsissä tehtävien monimuotoisuutta turvaavien toimien merkitystä, koska valtaosa Suomen metsistä tulee aina olemaan talousmetsiä. Talousmetsien luonnonhoidon käytäntöjä myös arvosteltiin siitä, ettei luonnonhoito ole muuta kuin metsälain ja sertifiointikriteerien noudattamista. Epäiltiin, ettei Tapion hyvän metsänhoidon suosituksia oteta kentällä täysmääräisesti huomioon. Yhden vastaajan mielestä uusien suojelukeinojen käyttö tulisi vahvemmin ja suunnitelmallisemmin liittyä alueellisiin luonnon ja maankäytön erityispiirteisiin.

Kysymyksessä 2 vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin vapaaehtoisilla suojelukeinoilla, ennallistamisella, metsiensuojeluohjelmalla, talousmetsien luonnonhoidolla ja tilakohtaisilla luonnonhoitosuunnitelmilla voidaan lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

Useimmat esitetyistä keinoista nähtiin kohtalaisina (3) tai hyvinä (4) taantuneiden elinympäristöjen turvaajina. Parhaimpana keinona taantuneiden elinympäristöjen suojelussa nähtiin talousmetsien luonnonhoito. Metsiensuojeluohjelma jakoi arvioita voimakkaimmin, jopa kolmannes vastaajista piti sitä huonona keinona, mutta kaksi kolmasosaa hyvänä tai erittäin hyvänä keinona. Muutama vastaaja katsoi ennallistamisen ja vapaaehtoisten keinojen sopivan huonosti taantuneiden elinympäristöjen turvaamiseen.

Kysymyksen 2 jälkimmäisessä osassa tiedusteltiin, kuinka hyvin edellä mainituilla monimuotoisuuden turvaamisen keinoilla voidaan suojella uhanalaisia metsälajeja. Vastaukset olivat samansuuntaisia kuin taantuneiden elinympäristöjen osalta: pääosa keinoista todettiin hyväksi tai kohtalaisiksi uhanalaisten metsälajien suojelussa. Vapaaehtoiset suojelukeinot ja talousmetsien luonnonhoito nähtiin hieman positiivisempina keinoina uhanalaisten metsälajien turvaamisessa kuin tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat tai ennallistaminen. Metsiensuojeluohjelma nähtiin parempana vaihtoehtona uhanalaisten lajien suojelussa kuin elinympäristöjen määrän ja laadun edistämisessä. Muutama vastaaja tosin piti sitä edelleen huonona ratkaisuna myös uhanalaisten lajien suojelussa.

Kysymyksen 2 sanallisissa kommentteissa esitettiin arvio, että metsiensuojeluohjelman ja ennallistamisen yhdistelmällä sekä talousmetsien luonnonhoidon monipuolistamisella voitaisiin parhaiten ja nopeimmin vaikuttaa uhanalaistumiskehitykseen. Toisaalta suojeluohjelmien huono maine metsänomistajien keskuudessa koettiin ongelmaksi, samoin kuin ohjelman rahoittaminen. Suojeluohjelmalta todettiin puuttuvan maanomistajien hyväksyntä, eikä sen koettu edesauttavan suojelun taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä. Osa vastaajista arvioi, että ekologisilta vaatimuksiltaan erikoiset uhanalaiset lajit korostuvat liikaa suojelukeskustelussa. Suojelua tulisi suunnata enemmän elinympäristöihin erikoisten lajien sijaan ja myös tavallisempien luonnonympäristöjen sekä lajien turvaamiseen.

Talousmetsien luonnonhoidon avulla toteutetun monimuotoisuuden turvaamisen tärkeys korostuu talousmetsien suuren pinta-alan vuoksi. Neuvonnan ja ohjeistuksen puutteesta uhanalaisten lajien suojelussa oltiin huolestuneita. Tilakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia pidettiin hyvänä ajatuksena, mutta ongelmana nähtiin kokeneen suunnittelijajoukon sekä rahoituksen puute. Erään vastaajan mukaan metsäsuunnittelussa on jo nyt mahdollisuus ehdottaa arvokkaiden kohteiden jättämistä hakkuiden ulkopuolelle, eikä erillisiä tilakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia tarvittaisi nykyisten

suunnittelukäytäntöjen lisäksi. Ennallistamistoimiin kaivattiin malttia. Useat vastaajista kaipasivat suojeluun kustannustehokkuutta.

Kysymyksessä 3 vastaajia pyydettiin arvioimaan vapaaehtoisten keinojen, ennallistamisen, metsien suojeluohjelman, talousmetsien luonnonhoidon ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien vaikutuksia työllisyyteen, maaseudun elinvoimaisuuteen, monikäytön edellytyksiin, metsien kulttuuriarvoihin ja osallistumismahdollisuuksiin asteikolla -3 (erittäin negatiivinen) – +3 (erittäin positiivinen).

Ennallistamistoimien oletettiin yleisesti vaikuttavan *työllisyyteen* positiivisesti, vain muutama epäili ennallistamisen vähentävän työllisyyttä pienissä määrin (-1). Vastaavasti vain muutama vastaaja oletti metsiensuojeluohjelman työllistävän (+1 – +3), suurin osa oli sitä mieltä, että metsiensuojeluohjelma vähentäisi työllisyyttä (-3 – -1). Muiden keinojen työllisyysvaikutusten arviointi jakoi mielipiteitä tasaisemmin.

Kukaan vastaajista ei arvellut vapaaehtoisilla suojelukeinoilla ja tilakohtaisilla luonnonhoitosuunnitelmilla olevan negatiivisia vaikutuksia *maaseudun elinvoimaisuuteen*, vaan arviot vaihtelivat neutraalista erittäin positiiviseen. Myös talousmetsien luonnonhoidolla oletettiin yleisesti olevan positiivisia vaikutuksia. Metsiensuojeluohjelman vaikutukset maaseudun elinvoimaisuuteen jakoivat vastaajien mielipiteitä, suurin osa kuitenkin odotti vaikutusten olevan negatiivisia.

Monikäytön edellytysten odotettiin paranevan käytettäessä vapaaehtoisia suojelukeinoja, talousmetsien luonnonhoitoa tai tilakohtaisia luonnonhoitosuunnitelmia. Ennallistaminen ja metsiensuojeluohjelma jakoivat mielipiteitä enemmän, ja varsinkin ennallistamisen melko moni arvioi vähäisessä määrin (-1) heikentävän monikäytön edellytyksiä.

Metsien kulttuuriarvojen arvioitiin yleisesti kehittyvän kaikkia muita keinoja paitsi ennallistamista käytettäessä. Varsinkin vapaaehtoisten keinojen ja tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien käytön vaikutussuunnasta oltiin yksimielisiä. Metsiensuojeluohjelma jakoi eniten mielipiteitä.

Vapaaehtoisten suojelukeinojen arveltiin yksimielisesti parantavan *osallistumismahdollisuuksia* (+1 – +3). Kukaan ei myöskään oletanut talousmetsien luonnonhoidon tai tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien vähentävän osallistumismahdollisuuksia. Sen sijaan metsiensuojeluohjelmalla osa vastaajista oletti olevan suuriakin negatiivisia vaikutuksia osallistumismahdollisuuksiin ja vain muutama vastaaja odotti parannuksia.

Kysymystä 3 koskevissa vapaissa kommentteissa tuli esille vaikutusten riippuvuus metsiensuojeluohjelman toteuttamistavasta. Myös suojelukohteiden määrän tai laajuuden vaikutukset yhteiskunnallisiin tekijöihin tuotiin esille. Todettiin, että tuleva ohjelma sisältänee vaihtelevan keinopaletin perinteisen valtion toteuttaman metsien suojelun rinnalla. Yksi vastaaja toi esille, että metsiensuojeluohjelma käsitteenä koetaan maaseudulla ylhäältäpäin suunniteltuna kielteisenä pakkosuojeluna, mutta muihin keinoihin suhtaudutaan positiivisesti ja hyväksyvästi. Kommentteissa tuotiin myös esille luontomatkailun arvon ja virkistysarvojen arvioimisen vaikeus. Yksi vastaajista arvioi, ettei millään esitetyistä keinoista paranneta maaseudun elinvoimaisuutta.

Kysymyksessä 4 vastaajia pyydettiin arvioimaan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden sekä taloudellisen oikeudenmukaisuuden toteutumista vapaaehtoisissa keinoissa, ennallistamisessa, metsien suojeluohjelmassa, talousmetsien luonnonhoidossa ja tilakohtaisissa luonnonhoitosuunnitelmissa asteikolla 1 (erittäin huono) – 5 (erittäin hyvä).

Yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden todettiin lähes yksimielisesti toteutuvan vapaaehtoisten suojelukeinojen käytössä. Metsiensuojeluohjelman puolestaan todettiin toteuttavan tämän tavoitteen huonosti. Talousmetsien luonnonhoito ja tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat jakoivat mielipiteitä, mutta niillä ei nähty olevan kovin vahvoja vaikutuksia kumpaankaan suuntaan. Ennallistamisen vaikutuksista oltiin myös hyvin erimielisiä, mutta useammin sen yhteiskunnallinen hyväksyttävyys arvioitiin heikoksi.

Taloudellisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta ei ollut yksimielisyyttä yhdenkään keinon kohdalla. Metsiensuojeluohjelman todettiin useimmin toteuttavan tavoitetta huonosti, eräiden mielestä jopa erittäin huonosti. Ennallistamisella ei nähty olevan vaikutusta tai vaikuttavan taloudellisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen jossain määrin negatiivisesti.

Kysymyksen 4 vapaamuotoisissa kommentteissa tuli esille se, että taloudellisten vaikutusten arvioiminen etukäteen on haasteellista. Arviointia katsottiin vaikeuttavan myös epäselvyys siitä, kuka maksaisi tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat. Mainittiin myös, että taloudellisen oikeudenmukaisuuden ja ekologisen tehokkuuden yhtensovittaminen voi olla vaikeaa.

Kysymyksessä 5 vastaajia pyydettiin esittämään mahdollista luonnonsuojelubiologista kritiikkiä METSO-ohjelman toimenpiteitä kohtaan. Vastauksissa tuli esille useita huomioita METSO-toimenpiteistä sekä kohteiden valintaperusteina käytetyistä luonnonsuojelubiologisista kriteereistä. Vain yksi vastaaja totesi luonnonsuojelubiologisten kriteerien olevan hyvin onnistuneita. Toisen vastaajan mukaan alan toimijat – metsäammattilaiset ja metsänomistajat – kokevat luonnonsuojelubiologiset kriteerit vaikeiksi ja tarvitsisivat koulutusta. Kohteiden valintaperusteita pidettiin liian tiukkoina, koska mukaan ei voida valita kohteita, joilla luontoarvojen voidaan arvioida rakennepiirteiden tai sijainnin perusteella voimakkaasti kasvavan esimerkiksi 50 vuoden kuluessa. Vastaajien mukaan luonnonsuojelubiologisten kriteerien sisältö tulee tarkistaa METSO-ohjelman pilottikokeilujen jälkeen. Ongelmalliseksi koettiin, miten ekologisia arvoja voidaan määrittää taloudellisin perustein. Epämääräiseen hinnoitteluun kaivattiin selkeämpiä perusteita ja luonnonsuojelubiologisten kriteerien toimivuudesta kaivattiin tutkimusta.

METSO-toimenpiteiden vaikutus suojelupinta-alaan todettiin vähäiseksi. Erään vastaajan mukaan laajat ja tärkeät luontokohteet tulisi aina toteuttaa luonnonsuojelulain keinoin luonnonsuojelualueena tai vastaavana. Toisen vastaajan mukaan METSO-kohteet soveltuvat hyvin täydentämään suojelualueverkostoa ja tiettyjen uhanalaisten, harvinaisten, vaateliaitten lajien suojelutarkoituksiin. Koettiin, että METSO:n keinoin voidaan turvata erityisesti ne kohteet, joiden suojellinen merkitys ei ole niin suuri, että kohteiden muuttaminen luonnonsuojelualueiksi olisi tarpeen. Kaivattiin selvitystä riittävätkö toimenpiteet metsälajiston uhanalaiskehityksen pysäyttämiseen ja suunnan kääntämiseen.

Talousmetsien luonnonhoidon toteutus nähtiin haastavana, eikä siihen arveltu olevan tällä hetkellä riittävästi ammattitaitoa ja resursseja. Yhden vastaajan mukaan myös metsäpuolella tarvitaan asennemuutosta, jotta luonnonhoitoon oltaisiin valmiita panostamaan. Jos luonnonhoito lisää työtä tai kustannuksia, sen arvioitiin jäävän helposti tekemättä. Yksi vastaaja mietti mille tavoitetasolle luonnonhoidolla, ennallistamisella ja suojelualueilla pyritään eri elinympäristöjen osalta. Onko esimerkiksi perinnebiotooppien osalta olemassa tietty ihanteellinen aikakausi, jota pyritään ylläpitämään ja palauttamaan. Vastaajien mukaan talousmetsien luonnonhoidon vaikutuksista monimuotoisuuteen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä on vielä liian vähän tutkittua tietoa. Lisäksi ennallistamisen vaikutuksista kaivattiin selvitystä. METSOssa esille tuodun *Luonnonhoitoalueet* -toimenpiteen selvittämistä kaivattiin ja sille toivottiin rahoitettua kokeiluhanketta.

Yleisenä ongelmana todettiin, että nykytilanteeseen johtaneessa luonnonsuojelun suunnittelussa on lähdetty liiaksi kokonaistavoitteista ja pakotettu yksityiskohdat näihin kokonaistavoitteisiin, mikä on johtanut maanomistajien suojeluvastaisuuteen. METSO-toimintaohjelman todettiin lisänneen yleistä tietoisuuden tasoa vapaaehtoisista suojelukeinoista. Jos nykyistä keinovalikoimaa ei jatkossa ole varaa käyttää, se voi aiheuttaa ongelmia. Mm. luonnonarvokauppa on herättänyt kiinnostusta kokeiluhankkeiden toimialueen ulkopuolellakin ja ellei sitä ei tulla käyttämään laajemmin, seurauksena voi olla tarpeetonta närkästystä. Yhdeksi ongelmaksi koettiin myös, että toimintaohjelman ekologinen seuranta tehdään liian aikaisin, koska hankkeet ovat vielä toteutuksen osalta pahasti kesken.

Kysymyksessä 6 vastaajia pyydettiin esittämään mitä seikkoja tulisi erityisesti ottaa huomioon METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa. Kysymys esitettiin avoimena kysymyksenä. Seurannan ja arvioinnin ekologisen puolen toivottiin a) selvittävän riittävätkö toimenpiteet metsälajiston uhanalaiskehityksen pysäyttämiseen ja suunnan kääntämiseen, b) vertaavan METSO-kohteita perinteisiin luonnonsuojeluohjelmien ja luonnonsuojelualueiden kohteisiin, c) kartoittavan kuinka paljon METSO-kohteiden kautta on saatu uusia valtakunnallisesti arvokkaita alueita suojelun piiriin ja d) ovatko saadut kohteet ekologiselta laadultaan hyviä. Maisematason lajistovaikutusten selvittämisen arvioitiin olevan mahdotonta näin lyhyellä aikavälillä ja esitettiin, että kehityskelpoisessa kohteessa tulisi hyväksyä myös pitkä aikaväli luonnonsuojelubiologisten kriteerien täyttymiselle, esimerkiksi 50 vuotta.

Taloudellisten ja sosio-kulttuuristen vaikutusten seuranta- ja arviointitarpeista tuotiin esille yhteiskunnalliset vaikutukset laajasti, erityisesti työllisyysvaikutukset, metsänomistajien mielipiteet ja hyväksyntä suojelulle, vaikutukset luonnonvaraelinkeinoihin, maaseudun kehittämiseen ja monikäyttöön sekä metsänomistajan ja viranomaisen yhteistyön toteutumisen tarkastelu.

Seurannalta toivottiin ekologisten ja taloudellisten vaikutusten yhteistarkastelua kustannustehokkuuden näkökulmasta sekä kustannus-hyöty ja panos-tuotos analyysien pohjalta. Vaihtoehtoisten skenaarioiden vaikutusten tarkastelu katsottiin myös tärkeäksi. Lisäksi tulisi löytää tehokkaimmat tavat, joiden avulla löydetään biologisesti parhaimmat ja monimuotoisimmat kohteet.

Seurannalta ja arvioinnilta peräänkuulutettiin objektiivisuutta sekä rehellistä, myös epävarmuudet esiintuvaa tiedottamista. Ekologinen seuranta todettiin tehtävän liian aikaisin, kun METSO:n kokeiluhankkeet ovat vielä kesken.

Kysymyksessä 7 vastaajia pyydettiin arvioimaan tulisiko METSO-toimenpiteitä (luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu, yhteistoimintaverkostot, ennallistaminen, metsiensuojeluohjelma, luonnonhoitosuunnitelmat, talousmetsien luonnonhoito sekä ympäristötuki) jatkaa, laajentaa tai ottaa käyttöön vuoden 2006 jälkeen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Toimenpiteitä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1 (ei tulisi jatkaa eikä laajentaa tai ottaa käyttöön) - 5 (tulisi jatkaa ja laajentaa tai ottaa käyttöön).

Keinopaletiksi esitettiin joko a) suojelualueiden tai -ohjelmien korostamista (3 vastaajaa), b) vapaaehtoisten keinojen ja luonnonhoidon yhdistämistä (6 vastaajaa) tai c) kaikkien keinojen käyttöä (4 vastaajaa). Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että tarjouskilpailua, luonnonhoitosuunnitelmia sekä talousmetsien luonnonhoitoa ja ympäristötukea ei tulisi jatkaa tai ottaa käyttöön. Ennallistaminen ja metsiensuojeluohjelma jakoivat eniten mielipiteitä. Metsiensuojeluohjelman osalta tuli maininta, että ohjelma on hyväksyttävä, jos sitä ei toteuteta perinteisin suojelukeinoin.

Kysymyksen 7 vapaissa kommentteissa esitettiin luonnonarvokaupan sopimusajan pidentämistä 20 vuoteen, käyttöä vain huippukohteilla ja korvauserusteiden tarkistamista. Esitettiin myös, että keino on suojelulle yhdentekevä. Yhteistoimintaverkostojen toimintaan vaadittiin tehokkuutta. Todettiin, ettei yhteistoimintaverkostoja tarvitse aina erikseen perustaa, vaan niitä voi syntyä, jos käytettävissä oleva muu keinovalikoima on kunnossa. Esitettiin, että ennallistamistoimia tulisi tehdä maltillisesti ja antaa luonnon itse ennallistaa, kunhan siihen luodaan ensin mahdollisuudet. Toivottiin myös ennallistamistoimien kohdentamista vain valtakunnallisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikoille. Jotkut katsoivat ennallistamisen olevan metsissä hätäapua, mutta useimmiten turhaa. Esitettiin myös, että riittävä säästöpuiden määrä ja uudistamisen yhteydessä tehty kulutus antavat riittävät elinmahdollisuudet palolajeille. Talousmetsien käsittelyohjeiden uusiminen otettiin myös esille. Metsiensuojeluohjelman arvioitiin koostuvan erilaisten keinojen kokoelmasta. Esitettiin myös näkemys, ettei perinteistä suojeluohjelmaa tulisi käyttää.

Toisaalta mainittiin, että kaikkia monimuotoisuuden turvaamiskeinoja tulisi käyttää ja että kohteen arvot määräisivät parhaan toteutuskeinoon. Eri keinoja käyttäen voitaisiin myös muodostaa suurempia kokonaisuuksia. Metsänomistajien myönteisen suhtautumisen koettiin olevan jatkossa tärkeää. Vapaissa kommentteissa esitettiin myös, että luonnonsuojelun tavoitteet Etelä-Suomessa tulisi saavuttaa kustannustehokkaasti ja kaikkia luonnonsuojelun keinoja tulee tutkia kriittisesti. Luonnonhoitohankerahoitusta tulisi suunnata enemmän arvokkaisiin kohteisiin ja suojelualueilla tulisi suojella vain luontoarvoja.

5 SIDOSRYHMÄHAASTATTELUT

5.1 Haastattelujen tavoite ja toteutus

METSO-ohjelman sidosryhmien edustajia haastateltiin keväällä 2005. Sidosryhmähaastattelujen tavoitteena oli kartoittaa sidosryhmien edustajien näkemyksiä METSO-ohjelmasta ja sen vaikutuksista, saada esille heidän näkemyksensä METSO-ohjelman seurannasta ja sen toteutuksesta sekä selvittää sidosryhmien toiveita ja näkemyksiä metsien suojelun toteuttamisesta tulevaisuudessa.

Haastattelut tehtiin huhti-toukokuussa 2005. Haastateltavaksi valittiin eri sidosryhmiä (metsä- ja puunjalostusteollisuutta, virkistyskäyttöä, luontojärjestöjä, metsäsektorin yrittäjiä ja hallintoa) edustavista organisaatioista yhteensä 14 henkilöä (liite 7). Kaksi haastateltavaa oli mukana myös sidosryhmäpalaverissa ja vastasi kyselylomakkeeseen. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu, määrämuotoisen lomakehaastattelun ja vapaamuotoisen haastattelun välimuoto (ks. esim. Fielding 1993, Eskola ja Suoranta 1998, Hirsjärvi & Hurme 2000). Teemahaastattelussa käydään haastateltavien kanssa läpi samat teema-alueet, mutta kysymysten esittämisjärjestys ja muoto voi vaihdella haastattelusta toiseen ja haastateltava saa varsin vapaamuotoisesti kertoa aiheesta (Hirsjärvi ja Hurme 2000). Haastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa syvemmin näkemyksistään ja tuoda mielipiteitään esille. Haastattelijä voi esittää lisäkysymyksiä ja tarpeen mukaan palata aiempaan teemaan. Haastattelunauhoitusta kertyi yhteensä 16 tuntia. Litteroitu teemahaastatteluaineisto käsiteltiin Atlas.ti-ohjelman avulla (ks. Moilanen ja Roponen 1994, Muhr 1997, Turunen ja Ruohomäki 2001). Aineistosta poimittiin kuhunkin teemaan liittyvät kommentit haastattelurungon (liite 8) mukaisten teemojen alle.

5.2 Haastattelujen tulokset

5.2.1 Asenteet, yhteistyö ja tavoitteet

Haastateltavien suhtautuminen METSOon oli pääasiassa positiivinen. METSOlla arvioitiin olevan myönteinen vaikutus yleiseen asennoitumiseen metsien suojelua kohtaan ja erityisesti metsänomistajien keskuudessa arvioitiin tapahtuneen asennemuutosta siihen suuntaan, että suojelua ei enää pidetä uhkana, vaan myös mahdollisuutena. Esitettiin näkemys, että METSO:n suurimpia saavutuksia onkin asenteiden muuttuminen suojelua kohtaan positiivisemmaksi. Tämän vaikutuksen aikajänteeseen suhtauduttiin kahtalaisesti: osa arvioi vaikutuksen näkyvän vasta pitkällä aikavälillä kun taas osan mukaan asennemuutosta oli jo nyt selvästi nähtävissä. Osa haastatelluista perusteli jälkimmäistä näkemystään sillä, että heidän mukaansa suojeluun liittyvät riidat ovat vähentyneet Etelä-Suomessa. METSO-ohjelmalla arvioitiin pystyttävän muodostamaan positiivista mielikuvaa suojelusta ja se nähtiin myös mahdollisuutena tiedottamisen kautta lisätä suojelun tunnettavuutta. Esitettiin myös, että metsänomistajat saattavat olla halukkaita jatkossa turvaamaan monimuotoisuutta pienemmin korvauksin, jos yleinen ilmapiiri muuttuu luonnonsuojeluasioissa yhteisvastuullisempaan suuntaan. Yksityismetsiin kohdistuvien METSO-toimenpiteiden onnistumista pidettiin erityisen tärkeänä juuri siksi, että jos toimenpiteet epäonnistuvat, uskottiin myös saavutetun asennemuutoksen voivan hävitä.

Haastatteluissa todettiin, että METSO on pääasiassa tiivistänyt yhteistyötä sekä organisaatioiden välillä että myös organisaatioiden sisällä. Yhteistyötä helpotti se, että tavoitteet koettiin aiempaa selkeämmin yhteisiksi. Toisaalta esitettiin myös näkemys, etteivät perusasetelmat toimijoiden kesken olleet muuttuneet: monimuotoisuuskysymysten myötä oli muodostunut joitain uusia yhteyksiä eri toimijoiden kesken, mutta ne liitty suoraan METSO-monimuotoisuusohjelmaan.

METSO:n arvioitiin parantavan myös viranomaisten ja metsänomistajien välistä yhteistyötä. Esitettiin näkemys, että METSO:n kautta on syntynyt uusi toimintatapa, jossa sekä maanomistajat että viranomaiset pystyvät vaikuttamaan suojelun suunnitteluun ja jossa haetaan molempia osapuolia tyydyttäviä yhteistyöhön perustuvia ratkaisuja. Toisaalta eräs vastaaja esitti epäilyksen, että metsänomistajat eivät pysty vaikuttamaan riittävästi suojelun toteutukseen ja eikä esimerkiksi heidän päätäntävaltansa säily suojelusopimuskauden päätyttyä. Epäiltiin METSOssa ajettavan takaa myös muita kuin suojelunäkökohtia, mm. metsästyksen kieltämistä suojelualueilla.

Monimuotoisuuden turvaamisen todettiin vaatineen organisaatioilta toimintatapojen tarkastamista. Käytännön toimijoiden keskuudessa arvioitiin monimuotoisuuskysymykset omaksutuksi pääasiassa hyvin, vaikka joitain ongelmiakin oli ilmennyt. Katsottiin, että metsänomistajien ja käytännön toimijoiden lisäksi myös hallinnossa joudutaan miettimään uudenlaisia toimintakulttuureja ja toimintatapoja METSO:n myötä. Lisäksi METSO:n arvioitiin lisänneen työmäärää organisaatioissa. Neljästätoista haastatellusta neljän vastaajan mukaan METSO ei ole ainakaan vielä vaikuttanut asenteisiin heidän organisaatioissaan eikä muuttanut toimintatapoja.

Osa haastatelluista kritisoi sitä, että jotkut ympäristöjärjestöt jättivät eriävän mielipiteen METSOsta. Mainittiin, että se voidaan kokea osoitukseksi siitä, että ympäristöjärjestöt eivät halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vastuun kanton, vaan haluavat profiloitua protestoijina. Todettiin, että jatkossa tulisi kuitenkin pyrkiä siihen, että kaikki toimijat pystyisivät toimimaan yhdessä, ilman keskinäisiä ristiriitoja.

Eräs haastateltu arvioi METSON vaikuttavan hidastavasti uhanalaistumiskehitykseen, mutta uskoi, että tavoite pysäyttää uhanalaistumiskehitys vuoteen 2010 mennessä on mahdoton saavuttaa. Todettiin, että tällä hetkellä on myös vaikea erottaa, mikä toiminta kuuluu METSOon ja mikä taas on muutoin toteutettavaa monimuotoisuuden edistämistä. METSON uusien keinojen arvioitiin olevan tulosta myös muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Mainittiin, että METSON jatkaminen sopisi hyvin nykyisiin poliittisiin toimintalinjoihin. Kansallisessa metsäohjelmassa on sitouduttu monimuotoisuuden turvaamiseen ja valtioneuvosto on puolestaan sitoutunut Kansalliseen metsäohjelmaan. Osittain kritisoitiin sitä, että Kansallisen metsäohjelman monet muut osat ovat toteutuneet ekologisen kestävyuden tavoitetta paremmin. Nostettiin myös esille, että Suomi on sitoutunut Rion biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoon. Asiaa pitäisi miettiä myös laajemmassa mittakaavassa, mm. ilmastonmuutoksen vaikutusta monimuotoisuuteen tulevaisuudessa. METSON toteutuksen todettiin vaativan myös jossain määrin nykyisen lainsäädännön tarkistamista mm. luonnonhoitoalueiden kohdalla. Ehdotettiin, että Kemera- ja muita tukia voitaisiin käyttää nykyistä laajemmin virkistys- ja maisema-arvojen huomioon ottamisessa.

5.2.2 Uudet vapaaehtoiset suojelukeinot

Hyväksyttävyyden ja omistusoikeus

Pääasiassa kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että suojelun hyväksyttävyyden metsänomistajan näkökulmasta toteutuu parhaiten vapaaehtoisissa suojelukeinoissa. Osa haastatelluista arvioi uusien suojelukeinojen aiheuttavan perinteisiä suojelukeinoja vähemmän vastustusta metsänomistajien keskuudessa. METSOssa suojelun hyväksyttävyyden nähtiin onnistuneen hyvin kohteiden tarjoamisen vapaaehtoisuuden ja suojelun määräaikaisuuden kautta. Esitettiin, että yksittäisen metsänomistajan kannalta hyväksyttävässä suojelussa alueen omistusoikeuden tulee säilyä ja suojelusta tulee maksaa korvaus. Erään haastatellun mukaan jokaisen tulee kuitenkin tuntea vastuuta luonnosta, eikä kaikesta luonnon ja monimuotoisuuden hyväksi tehdyistä toimenpiteistä, kuten säästöpuiden jättämisestä, tarvitse maksaa korvausta.

Suhteen maanomistukseen nähtiin olevan metsänomistajille hyvin omakohtainen ja tärkeä asia. Monien aiempien suojeluristiriitojen arvioitiinkin johtuneen juuri omistusoikeuden menetyksestä. Mainittiin monien selvitysten osoittavan, että metsänomistajien halukkuus suojella luontoa on melko suuri, jos suojelu ei johda omistusoikeusmuutoksiin. Muistutettiin myös, että useat metsänomistajat säästävät alueita vapaaehtoisesti. Metsänomistajien ja ympäristöviranomaisten välillä arveltiin kuitenkin olevan edelleen vahvoja epäluuloja ja ristiriitoja, jotka vaikeuttavat yhteistyötä.

Mainittiin, että moni metsänomistaja haluaa hoitaa talousmetsää luontoarvot huomioon ottavalla tavalla ja vain harvan metsänomistajan tavoitteena on tiukka metsän suojelu omalla tilalla. Esitettiin, että jos muodostetaan tiukasti suojeltuja alueita, on valtiollaan oltava valmis tarvittaessa lunastamaan ne täyttää korvausta vastaan. Esitettiin myös näkemys, että luonnonsuojelulain mukaan yleisen edun kannalta erittäin arvokas kohde voidaan jopa pakkolunastaa, vaikka se ei olekaan toivottavaa. Arvioitiin, että tehokas suojeluohjelma on saavutettavissa monenlaisissa maanomistusoloissa.

Suojelun vapaaehtoisuutta pidettiin ylipäänsä hyvänä lähtökohtana. Haastatellut totesivat, että vapaaehtoisten keinojen kautta on luotu uusi toimintamalli metsien suojelulle ja saatu lisättyä suojelun hyväksyttävyyttä metsänomistajien keskuudessa. Mainittiin, että etenkin kaupunkilaismetsänomistajille, joille metsätalous ei ole pääelinkeino, uudet keinot voivat olla kiinnostava vaihtoehto, monimuotoisuuden turvaamisesta maksettavan palkkion lisäessä motivaatiota suojeluun. Uusien suojelukeinojen arvioitiin myös lisäävän metsiä omistamattomien ihmisten retkeily- ja virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Määräaikaisuus ja suojelun tarkka kohdentaminen

Määräaikaista suojelua toisaalta kritisoitiin ja toisaalta puolustettiin. Määräaikaisuutta perusteltiin sillä, että metsissämme on paljon luontoarvoja, jotka metsien normaalin dynamiikan seurauksena säilyvät vain hetkellisesti alueella. Uusien määräaikaisten suojelukeinojen arvioitiin sopivan etenkin puustoisten perinnebiotooppien suojeluun, jotka edellyttävät jatkuvaa hoitoa ja ovat sijoittuneena sirpalemaisesti. Myös tiettyjen rakennepiirteiden, esimerkiksi palaneen puuaineksen, säilyttämiseen ja palaneiden ympäristöjen ylläpitoon keino arveltiin hyväksi. Muiden elinympäristöjen, kuten vanhan metsän suojelun, osalta epäiltiin uusien määräaikaisten keinojen toimivuutta. Määräaikaisilla keinoilla arvioitiin kuitenkin voitavan turvata myös pysyviä monimuotoisuusarvoja, perustuen siihen, että eläimet pystyvät liikkumaan ja vaihtamaan paikkaa. Vaikka metsänomistaja A lopettaisi suojelun, metsänomistaja B tai C aloittaa tai jatkaa määräaikaista suojelutoimintaa, mistä syntyy elinympäristöjen alueellinen jatkumo, jota tietyt lajit voivat hyödyntää. Määräaikaisessa suojelussa pidettiin tärkeänä politiikan kestävyyttä ja yhteiskunnan allokoiman rahamäärän pysymistä suunnilleen samana. Määräaikaisuuden hyvinä ominaisuuksina korostettiin sen yleistä hyväksyttävyyttä metsänomistajien keskuudessa. Osa haastatelluista piti määräaikaisia sopimuksia taloudellisesti edullisempina kuin pysyvää suojelua. Määräaikaisuus katsottiin edulliseksi, koska samalla rahasummalla voidaan suojella useampia kohteita kuin ostamalla. Lisäksi suojelun tarpeita, tavoitteita ja kohdentamista voidaan tarkastella ajoittain uudelleen.

Esitettiin arvio, että täsmäsuojelulla saadaan tehokkaimmin suojeltua tiettyjä, etsittyjä monimuotoisuusarvoja. Täsmäsuojelua puolustettiin mm. sillä, että Suomessa on paljon paikkasidonnaisia, tiettyjä tarkasti rajattavia ympäristö-oloja vaativia lajeja. Tiettyjen eliölaajien todettiin kuitenkin tarvitsevan suurempia reviierejä, jolloin laajempien alueiden muodostaminen on perusteltua. Uusien suojelukeinojen arvioitiin soveltuvan hyvin tiettyjen luontotyyppien ja elinympäristöjen sekä paikallaan pysyntelevien lajien, kuten esimerkiksi vaatelioiden kasvien suojeluun.

Ekologinen tehokkuus

Todettiin, että uusien suojelukeinojen pysyvät vaikutukset eivät selviä kokeiluhankkeiden toteutusaikana vaan vaikutusten arviointiin vaaditaan pidempi aikajakso. Sen, kuinka laajasti uusia suojelukeinoja voidaan soveltaa ja miten niiden kautta suojellut kohteet tulevat liittymään varsinaisiin suojelualueisiin ja viherkäytäviin, katsottiin vaikuttavan siihen pystytäänkö uusilla keinoilla turvaamaan uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä. Arvioitiin, että tällä hetkellä uusilla keinoilla ei vielä ole merkitystä laajassa mittakaavassa, mutta todettiin, että paikallisesti tai alueellisesti niillä voi jo olla merkitystä pienimuotoisina ekologisina yksikköinä. Esitettiin epäily, ettei monimuotoisuuden ylläpitämisen ja lisäämisen tavoitteita saavuteta uusilla suojelukeinoilla, koska niiden kautta suojellut kohteet ovat pieniä eikä niitä löydetä riittävästi. Todettiin, että

pitkäaikaisempia suojeluvaikutuksia voitaisiin luoda myös siten, että esimerkiksi luonnonarvokaupassa tehtäisiin pidempiä sopimuksia.

Yhtenä ongelmakohtana nostettiin esille kohteiden valinta; suojelun suunnittelun lähtökohdan katsottiin häviävän, jos suojelukohteet on jatkossa valittava vain metsänomistajien tekemien tarjousten perusteella. Esitettiin näkemys, että tällöin ei enää lähdetä siitä, että rajallisilla resursseilla pyritään muodostamaan mahdollisimman kattava ja edustava luonnonsuojeluverkko. Vapaaehtoisten suojelukeinojen kritisoitiin toimivan sattumanvaraisesti ja hajottavan suojelupanoksen sirpaleittain maisemaan. Näin ne eivät välttämättä muodosta alueellisesti järkeviä suojelukokonaisuuksia. Toisaalta todettiin, että pienilläkin suojelualueilla edesautetaan monimuotoisuutta, vaikka tuskin saavutetaan valtakunnallisia monimuotoisuustavoitteita. Uusien keinojen vaikutusten monimuotoisuuden turvaajana koettiin riippuvan myös siitä millainen rahoitus keinoille järjestetään. Mainittiin, että uusien keinojen avulla mahdollisesti muodostetut viherkäytävät ja verkostot voivat olla varsinkin kuntakeskusten ja taajamien lähellä myös virkistyskäytön kannalta merkittäviä.

Esitettiin, että jatkossa luonnonsuojelu tulisi rakentaa vyöhykkeisesti; julkisyhteisöjen tai muiden suurmaanomistajien mailla olisi ydinalueita, joita vielä laajennettaisiin luonnonsuojeluohjelmassa. Ydinalueiden ympärille luotaisiin bonusvyöhykkeiden kehä, joilla metsänomistajat saisivat korvausta suojelusta sitä enemmän, mitä lähempänä ydinaluetta kohde sijaitisi. Koska suojelun tarpeen arveltiin olevan Etelä-Suomessa kuitenkin suuri, epäiltiin pystytäänkö uusilla suojelukeinoilla saavutetuilla hehtaarimäärillä kattamaan nykyisen suojeluverkon puutteita. Etelä-Suomessa todettiin olevan isoja aukkoja suojelualueiden välillä, ja pohdittiin, pystytäänkö uusilla keinoilla kytkemään eristyneitä alueita toisiinsa.

Esitettiin näkemys, etteivät uudet keinot voi toimia monimuotoisuuden turvaamisen pääkeinoina, vaan metsäluonnon suojelun pitää edelleen perustua pysyviin, tarpeeksi laajoihin suojelualueisiin. Esitettiin myös, että uudet suojelukeinot voisivat toimia luonnonsuojeluohjelman rinnalla ja että molempia monimuotoisuuden turvaamistapoja tarvitaan. Lisäksi mainittiin, että METSOssa on mukana myös monimuotoisuuden kannalta merkittäviä elinympäristöjä, joille ei ole tehty omaa suojeluohjelmaa, mm. maankohoamisrannikon sukkessiometsät, korvet, perinneympäristöt ja eräät elinympäristöt, joille määräaikainen 10–20 vuoden sopimus on sopiva suojelutapa. Todettiin kuitenkin, että kokeiluohjelman nykyisessä laajuudessa ei voida odottaa varsinaisia ekologisia vaikutuksia, koska keinoja toteutetaan niin pienessä mittakaavassa. Ekologisessa mielessä METSO:n kautta ei arveltu saavutettavan mitään lisää verrattuna perinteisiin suojelumenetelmiin. Todettiin kuitenkin, että perinteisiä suojelualueita ja METSO:n keinoja on vaikea suoraan verrata toisiinsa niiden erilaisen luonteen vuoksi.

Eräs haastateltu koki lehtojen suojelun kehittämisen tärkeänä. Erityyppiset lehdot vaatisivat nykyistä täsmällisempiä, eri elinympäristöjä ja lajiryhmiä huomioivia suojelun suunnitelmia. Tällä hetkellä Suomessa ei ole valtakunnan koordinaatiota lehtojen hoidolle, vaikka niissä elää suuri osa uhanalaisista lajeista. Kritiikkinä esitettiin, että monia lehtoja hoidetaan nykyisin kaupunkilaisten virkistysmetsinä ja hoidossa tehdään suuria virheitä monimuotoisuuden kannalta. METSO:n kauttakkaan ei saatu selkeää ratkaisua lehtojen hoitoon liittyvään epäkohtaan. Paikallisella tasolla katsottiin asetettavan erilaisia tavoitteita, jotka eivät välttämättä ole monimuotoisuuden kannalta oikeita.

Kustannustehokkuus

Uusien suojelukeinojen kustannustehokkuudesta esitettiin epäilyjä. Osa haastatelluista arvioi suojelun tulevan valtiolle kalliiksi, etenkin jos kymmenen vuoden sopimuksia jatketaan useita kertoja. Vapaaehtoisten keinojen uskottiin voivan houkutella mukaan niin sanottuja "pelaajia", jotka osallistuvat suojeluun vain siitä saatavan korvauksen vuoksi ja hakkaavat alueen heti sopimuskauden jälkeen. Tällöin taloudellisen panostuksen katsottiin menevän hukkaan. Luonnonarvokauppaa kritisoitiin myös siitä, että osa kohteista olisi jäänyt talouskäytön ulkopuolelle joka tapauksessa, ilman luonnonarvokauppaakin. Toisaalta esitettiin, että yhteiskunta voisi nykyisessä, myönteisemmässä suojeluilmapiirissä, maksaa myös suojelun hyväksyttävyydestä ja metsänomistajan hyväksymien suojelukeinojen toteuttamisesta enemmän. Todettiin myös, että jos metsänomistajat kokevat suojelun hyväksyttävänä, he voivat tulevaisuudessa mahdollisesti tarjota kohteita suojeluun halvemmalla hinnalla. Vapaaehtoisuuteen perustuvan suojelun esitettiin olevan yhteiskunnalle edullisempaa kuin pysyvien suojelualueiden perustaminen; uusilla suojelukeinoilla katsottiin saatavan suojeltua samalla taloudellisella panostuksella suurempi pinta-ala kuin perustamalla pysyviä suojelualueita. Uusia keinoja perusteltiin sillä, että niitä käyttämällä voidaan kohdentaa vähät resurssit monimuotoisuuden kannalta parhaan tuoton antaviin kohteisiin. Esitettiin myös näkemys, että laajojen suojelualueiden hankkiminen on kallista, eikä siihen ole riittävästi resursseja. Mainittiin, ettei suojeluarvojen pysyvyys ole varmaa valtiollekaan lunastetuilla suojelualueilla, jos alueella ei tehdä mahdollisesti tarvittavia hoitotöitä. Esitettiin näkemys, että uudet keinot ovat muuten tehokkaita ja toimivia, mutta toteuttamisen esteenä on taloudellisten resurssien puute. Katsottiin, että taloudellisia vaikutuksia tarkasteltaessa pitäisi kriittisesti selvittää mitä suojelu milläkin keinolla, esimerkiksi ennallistamisella, tulee maksamaan.

Luonnonarvokauppa

Luonnonarvokauppa arvioitiin olevan vapaaehtoisuuden ja taloudellisten menetysten korvaamisen vuoksi metsänomistajien näkökulmasta hyväksyttävä suojelukeino ja sen arvioitiin saaneen hyvän vastaanoton metsänomistajien keskuudessa. Luonnonarvokaupan ei uskottu yksinään turvaavan uhanalaisia lajeja ja tärkeitä elinympäristöjä, mutta sen katsottiin olevan toimiva ja tarpeellinen lisä suojelun keinovalikoimaan tulevaisuudessa myös koko maassa. Luonnonarvokaupan katsottiin kuitenkin vaativan kehittämistä. Sen ongelmana mainittiin määräaikaisuus, jonka epäiltiin voivan houkutella mukaan metsänomistajia, jotka haluavat suojelusta määräajan tulon ilman tosiasiallista suojelutarkoitusta. Yksi haastatelluista epäili, että useat nykyiset METSO-kohteet ovat olleet metsälain 10 §:n mukaisia kohteita, metsäsertifiointikriteerin nro 10:n kohteita tai sisältäneet luontodirektiivin liitteen IVA:n suojaamia liito-orava kohteita. Todettiin että osa metsänomistajista saa taloudellista tuottoa osallistumalla luonnonarvokauppaan ja osa suojelee saman kohteen lakiperusteisesti ilman korvausta. Esille nousi näkemys, että luonnonarvokaupassa saatetaan maksaa muutenkin käsittelemättä jäävien kohteiden suojelusta.

Yhden haastatellun mukaan luonnonarvokaupan ongelmana on viranomaisen käyttämä määräävä asema sopimusneuvotteluissa ja pyrkimys lisätä sopimuksiin ehtoja, joilla ei ole yhteyttä suojelullisten tavoitteiden kanssa, kuten metsästyksen kieltäminen. Viranomaisorganisaatiolla on asiantuntemusta, mutta metsänomistajalla ei ole tarpeeksi tietoa asiasta pystyäkseen arvioimaan tilannetta. Esitettiin epäily siitä, että metsänomistajaa johdetaan tietoisesti harhaan ja luonnonarvokauppakohde otetaan pakkosuojeluun sopimuskauden jälkeen.

Lähialueilla tapahtuvan ulkoilun ja virkistyskäytön kannalta yksittäisten, pientenkin alueiden säilymisen luonnonarvokaupan kautta mainittiin olevan tärkeää, koska alueen kokoa tärkeämpänä pidettiin sen läheistä sijaintia. Virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet otetaan yhä voimakkaammin huomioon asuinpaikan valinnassa, joten luontokohteilla voi olla paikallisia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia myös tätä kautta. Esille nostettiin myös mahdollisen virkistysarvokaupan tarve. Toisaalta osa haastatelluista arvioi luonnonarvokaupan mahdollisuudet edistää virkistyskäyttöä vähäisiksi.

Luonnonarvokaupan arvioitiin olevan taloudellisesti kohtuullinen suojelukeino metsänomistajan näkökulmasta. Esille nousi näkemys, että luonnonarvokauppa on ekologiselta kannalta selkeä keino, koska siinä käytetään tiettyjä kriteerejä kohteiden valintaan. Todettiin, että Etelä-Suomen metsistä 15 prosenttia on metsäalueita, joita ei ole käsitelty 30 vuoteen ja osa luonnonarvokauppakohteista voi olla juuri näitä alueita.

Yhteistoimintaverkostot

Yhteistoimintaverkostoissa yhteistyön periaatteen katsottiin olevan lähtökohtana onnistunut ja antavan mahdollisuuden sekä ekologisen, taloudellisen että sosiaalisen yhteistyön toteuttamiselle. Muutama haastateltu kritisoi kuitenkin sitä, ettei hankkeissa löytynyt todellisia uusia innovaatioita eikä toiminnalle ollut asetettu selkeitä tavoitteita. Hankkeiden toiminnan arvioitiin muistuttavan paikoin metsäkeskusten normaalia toimintaa, kuten esimerkiksi kehittämishankkeiden toteuttamista. Esitettiin, että jo hankkeiden kilpailuttamisvaiheessa tulisi nähdä mikä hankkeessa on uutta ja mikä ei. Ongelmana mainittiin myös se, että useamman tahon yhteistyöprojektit helposti byrokratisoituvat. Verkostohankkeilta odotettiin myönteistä vaikutusta maaseudun elinvoimaisuuteen, mutta esitettiin, ettei vaikutusta ainakaan toistaiseksi ole havaittu. Todettiin, että verkostohankkeet käyttävät tällä hetkellä hyväkseen vain METSON luonnonarvokauppaa ja tarjouskilpailua, vaikka tarkoituksena oli luoda laajempia, myös virkistyskäytön ja muut tuotantomuodot kuin puuntuotannon huomioon ottavia verkostoja. Todettiin, että tällä hetkellä yhteistoimintaverkostoissa suojellaan maankohoamisrannikon metsiä ja lehtoalueita, jotka olisi voitu suojella luonnonarvokaupalla tai tarjouskilpailulla, ilman varsinaista verkostoa. Yksi haastateltu arvioi virheeksi sen, että verkostohankkeet markkinoitiin ministeriön toimesta lähinnä metsäkeskuksille, eikä niille tahoille, joille ne hänen mukaansa oli tarkoitettu eli vapaamuotoisille kansalaisjärjestöille. Verkostohankkeiden katsottiin tarvitsevan koordinoivan organisaation, mutta esitettiin, ettei metsäkeskus ehkä ole oikea taho, koska informaatio ei ole niiden kautta välittynyt riittävän tehokkaasti eteenpäin.

Todettiin kuitenkin, että hankkeiden toteutumista on vaikea arvioida näin lyhyessä ajassa. Katsottiin tarvittavan ainakin viiden vuoden perspektiivi ennen kuin voidaan sanoa, mitä yhteistoimintaverkostoilla saavutetaan.

Toisaalta yhteistoimintaverkostot mainittiin kuntien kannalta merkittävämpänä suojelukeinoina kuin tarjouskilpailu ja luonnonarvokauppa. Arvioitiin, että virkistyskäyttöön liittyvät yhdistykset ja järjestöt voisivat olla yhteistyöhaluisia ja -kykyisiä tahoja toimimaan yhteistoimintaverkostojen kaltaisissa hankkeissa. Yhteistyön lisäämisen arvioitiin lisäävän samalla myös sosiaalista pääomaa ja sitä kautta yhteiskunnan hyvinvointia.

Tarjouskilpailu

Arvioitiin, että tarjouskilpailulla on sijansa yhtenä uusista suojelukeinoista ja osana vapaaehtoisen suojelun ketjua. Haastattelussa nostettiin esille se seikka, että tarjouskilpailu johtaa myös pysyvään suojeluun, jolloin metsänomistajan kynnys osallistua voi olla korkeampi. Uskottiin kuitenkin, että on olemassa metsänomistajia, joille tämä keino sopii parhaiten. Eräs haastateltava korosti, ettei tarjouskilpailuun tulisi yhdistää määräaikaista. Tarjouskilpailun arvioitiin toimineen tähän asti ainakin paikoin hyvin. Toisaalta sen mainittiin jääneen toimintamuotona vähän epäselväksi ja tietojen tarjouskilpailusta ja sen toiminnasta olevan vähäiset. Tarjouskilpailua kritisoi saatuja tarjouksien vähäisestä määrästä: tarjouksia olisi pitänyt saada sadoista kohteista, jotta niistä olisi voitu valita parhaat olemassa olevat kohteet. Eräs haastateltu arvioi tarjotuista kohteista muodostetun alueen olevan melko iso, mutta sirpaleinen. Pohdittiin myös sitä, saadaanko metsänomistajilta tarjouksia vielä 5–10 vuoden päästä ja tulisiko olla mahdollista tarjota kohteita koko ajan, eikä vain tietynä, viranomaisten ilmoittamana ajankohtana.

Eräs haastateltu esitti, ettei tarjouskilpailussa ehkä tarvitsisi olla niin tarkka luonnonsuojelubiologisten kriteerien täyttymisestä tarjouskilpailukohteilla, vaan myös muita monimuotoisuuden kannalta hyviä kohteita voitaisiin ottaa mukaan.

Pidettiin tärkeänä, että tarjouskilpailua hoitava organisaatio valitaan harkiten. Ympäristökeskuksen epäiltiin olevan metsänomistajan näkökulmasta liian etäinen ja negatiiviseksi koettu taho koordinoimaan tarjouskilpailua. Todettiin, että metsänomistajat kokevat metsäorganisaatiot itselleen läheisemmiksi. Eräs haastateltu epäili koko tarjouskilpailun luotettavuutta ja otaksui metsänomistajan tulevan joka tapauksessa jollain tavoin petetyksi.

5.2.3 Talousmetsien luonnonhoito

Suomessa talousmetsien pinta-alan todettiin olevan suuri nyt ja tulevaisuudessa, joten talousmetsissä tehtävillä toimenpiteillä nähtiin olevan paljon merkitystä monimuotoisuuden turvaamiselle. Mainittiin myös, että edistämällä avainbiotooppien ja rakennepiirteiden suojelua talousmetsissä, kohdistuu monimuotoisuusvaikutus koko maahan. Esimerkkinä esitettiin, että jos lahoppuusto lisääntyy toimenpiteiden vaikutuksesta, vaikutus kohdistuu neljäsosaan metsälajistosta. Talousmetsien luonnonhoidossa katsottiin tapahtuneen paljon kehitystä 90-luvulla ja mainittiin, että hyvää luonnonhoitoa ei enää pidetä huonona metsänhoitona. Toisaalta eräs haastateltu näki talousmetsien luonnonhoidon nimenomaan pienten metsänomistajille tärkeiden kohteiden jäämisenä tehokkaimman talouskäytön ulkopuolelle.

Laajemmilla kokonaisuuksilla tehtävillä toimenpiteillä katsottiin voitavan vaikuttaa myös lajien leviämismahdollisuuksiin sekä alueiden kytkeytyneisyyteen. Talousmetsien luonnonhoidon mahdollisuuksista uhanalaisen lajiston suojelussa annettiin vaihtelevia arvioita. Kun huomioidaan avainbiotoopit ja rakennepiirteet, vaikutuksen arvioitiin kohdistuvan jollain tavoin jopa 90 prosenttiin uhanalaisesta metsälajistosta. Talousmetsien luonnonhoidolla arvioitiin voitavan lisätä nimenomaan vähemmän uhanalaisten, tai ei vielä uhanalaisten lajien menestymisen edellytyksiä. Esitettiin myös näkemys, että talousmetsien luonnonhoidolla pystytään jossain määrin turvaamaan myös uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä. Talousmetsissä ei katsottu olevan tietyille lajeille sopivia elinympäristöjä, jolloin niiden turvaaminen talousmetsissä olisikin mahdotonta. Tästä syystä sekä talousmetsien luonnonhoitoa että suojelualueita katsottiin tarvittavan monimuotoisuuden turvaamisessa. Pysyvät suojelualueet ovat lajien lähdealueita. Arvioitiin, ettei talousmetsien luonnonhoito riitä ainoaksi monimuotoisuuden turvaamisen keinoksi, mutta hyöty mikä sillä

saavutetaan jo suhteellisen pienilläkin toimenpiteillä, kuten rakennepiirteitä turvaamalla, on ainakin alussa melko suuri laajan alueellisen kattavuuden vuoksi. Tietyille lajeille sopivia elinympäristöjä ja rakennepiirteitä turvaavaa talousmetsien luonnonhoitoa tulisi pyrkiä toteuttamaan kaikissa metsänhoitotoimissa. Talousmetsien luonnonhoidolla arvioitiin olevan edullinen vaikutus riistaeläimiin niiden elinympäristöjen paranemisen kautta. Talousmetsien luonnonhoidon kautta katsottiin myös pystyttävän vähentämään riistan aiheuttamia vahinkoja. Esitettiin näkemys, että perinteisen suojelualueverkoston voidaan ajatella tukevan talousmetsien luonnonhoitoa, eikä toisinpäin kuten asia yleensä nähdään. Talousmetsien luonnonhoidon tavoitteiden esitettiin sisältävän luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, maiseman suojelun ja vesien suojelun sekä jopa metsiin liittyvät kulttuuriarvot.

Metsänomistajien arvioitiin hyväksyvän monimuotoisuuden huomioon ottaminen talousmetsissä. Jonkin verran mainittiin syntyneen kitkaa mm. säästöpuiden jättämisestä hakkuualoille, minkä arvioitiin osittain johtuneen tiedon puutteesta. Talousmetsien luonnonhoitoon mainittiin liitettävän paljon odotuksia, varsinkin niiltä tahoilta, jotka haluavat hillitä suojeluvaatimuksia. Todettiin, että talousmetsien luonnonhoidon tosiasiallista vaikutusta monimuotoisuuteen ei vielä tiedetä ja varsinaiset vaikutukset nähdään vasta ajan kuluessa.

Esitettiin myös arvio, että METSOLla ei ole ollut kovin paljon vaikutusta talousmetsien luonnonhoitoon. Yksi haastateltu kritisoi talousmetsien luonnonhoitoa siitä, että sertifiointijärjestelmän kriteerien tarkistus on jäänyt keskustelun ulkopuolelle. Tarkastuksessa ei näy lainkaan heijastuksia METSOsta, eikä tutkimustiedon lisääntymisestä. Sertifiointikriteerejä noudattamalla arvioitiin lahopuun määrän pysähtyvän nykytasoon, joka on valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan noin 2–3 m³, mikä on pienempi kuin aikaisemmin sertifiointissa tavoiteltu lahopuumäärä.

Myös metsälain arvokkaiden elinympäristöjen suojelun arvioitiin taantuneen. Luonnonlaadun seurannassa mainittiin ongelmana se, että metsäammattilaiset määrittelevät itse ominaispiirteiden säilymisen tason. Tämän mittariston perusteella työn laadun todettiin parantuneen. Tämän katsottiin viittaavan siihen, että metsälaki ja sertifiointikriteerit toimivat niin, että vain pieniä kohteita säästetään ja laajemmista kohteista säästetään vain osa. Tällöin rajausta on ekologisesti huono, mutta siitä huolimatta työ saa hyvän arvosanan. Mainittiin, että monesta elinympäristötyypistä on tällä hetkellä enää noin kymmenes luonnontilaisia tai sen kaltaisia ja koettiin hämmästyttäväksi, että niitä tulkitaan olevan kuitenkin vielä runsaasti. Ongelmana mainittiin myös se, että kohteen rajausta pyritään usein tekemään siten, ettei neljän prosentin korvauskynnys ylity eikä omistajalle tarvitse maksaa korvausta. Näiden tekijöiden katsottiin johtaneen siihen, että arvokkaita elinympäristöjä säästetään usein huonosti ja talousmetsien luonnonhoidossa on näin ollen tapahtunut taantumista.

Toisaalta Suomessa käytettyjen metsänhoitosuosituksen- ja ohjeiden sekä sertifiointikriteerien mainittiin olevan tiukkoja ja toimivia. Talousmetsien monimuotoisuuden katsottiin rakentuvan metsänhoidon suositusten ja sertifiointikriteerien luomalle perustalle. Monimuotoisuuden nähtiin olevan läpäisyperiaatteella mukana normaalissa metsänhoidossa. Todettiin, että talousmetsien luonnonhoito on otettu uusissa metsänhoito-ohjeissa melko selvästi esille. Metsähallituksen ympäristöoppaassa asetettiin selvät, sertifiointikriteerit ylittävät tavoitteet lahopuun määrälle talousmetsissä. Ympäristöoppaan todettiin monipuolistaneen toimintatapoja Metsähallituksen metsissä mm. pienaukkohakkuiden käytön kautta. Hakkuutapojen monipuolistamisen jatkossa myös yksityismailla ja osana suojelukeinoja katsottiin mahdollistavan luonnonarvometsä -käsitteen käyttöön ottamisen. Mainittiin, että metsälain 6 §:ssä löytyisi vielä paljon mahdollisuuksia parantaa talousmetsien laatua.

Yhtenä ongelmana nostettiin esille luotettavan toteuttajan löytyminen talousmetsien luonnonhoidolle. Epäiltiin, että aiemmat negatiiviset kokemukset viranomaisten toiminnasta voivat olla luonnonhoidon hyväksymisen esteenä. Esitettiin näkemys, että hyväksyttävyyden kannalta olisi parempi, että metsäsektori edistäisi talousmetsien luonnonhoitoa. Mainittiin, että luonnonhoitotutkimuksen ovat käytännössä suorittaneet kaikki kentällä toimivat työntekijät ja tutkimuksen suorittaminen on yleistynyt myös metsänomistajien keskuudessa. Edelleen katsottiin kuitenkin tarvittavan lisää neuvontaa sekä koulutusta monimuotoisuuden merkityksestä.

Matkailun näkökulmasta talousmetsien luonnonhoito nähtiin hyvänä toimintamuotona ja sen katsottiin parantavan metsien virkistysarvoa. Kritiikkiä herätti kuitenkin se, että METSO-toimintaohjelman talousmetsien luonnonhoitoa käsittelevässä kohdassa ei ole tuotu virkistyskäyttöä lainkaan esiin. Esitettiin toivomus, että METSOssa otettaisiin huomioon alueiden houkuttelevuutta ja virkistyskäyttöä edesauttavien toimenpiteiden kehittäminen. Huomionarvoisina tekijöinä mainittiin mm. rantojen yleiskäyttö ja ulkoilureittien perustaminen. Suomen Ladun tekemä ulkoilureittien suunnittelu- ja toteuttamisopas mainittiin yhtenä käyttökelpoisena apuvälineenä maanomistajille tässä suhteessa. Matkailun tarpeita ajatellen kaikkia metsiä ei tarvitse suojella pysyvästi, vaan eri toimintamuotoja voitaisiin harkita tilanteen mukaan.

Talousmetsien luonnonhoitoon liittyvien tuki- ja rahoitusmuotojen kehittäminen nähtiin tärkeänä, jotta metsänomistaja ei joutuisi kärsimään taloudellisia menetyksiä monimuotoisuuden huomioon ottamisesta. Otaksuttiin kuitenkin, että tuet voivat helposti jäädä metsänomistajalle vieraiksi. Talousmetsien luonnonhoidolla katsottiin olevan jonkin verran taloudellisia vaikutuksia, koska sen arvioitiin pienentävän hieman puutuloa. Jos omistaja saa ympäristötukea, taloudellisten tappioiden arvioitiin kuitenkin jäävän vähäisiksi. Talousmetsien luonnonhoito nähtiin tärkeänä kysymyksenä myös sen vuoksi, että se voi vaikuttaa metsään perustuvien tuotteiden hyväksyttävyyteen ja sitä kautta tuotteiden menekkiin. Talousmetsien luonnonhoidon arvioitiin vaikuttavan yrittäjien toimintaan mm. luonnonhoitotutkimuksen suoritusvaatimuksen kautta, koska organisaatiot sijoittavat koulutukseen merkittävän aikaresurssin ja taloudellisen panostuksen. Arvioitiin, että yrittäjät ovat suhtautuneet monimuotoisuuden huomioon ottamiseen myönteisesti.

5.2.4 Ennallistaminen

Osa haastatelluista näki ennallistaminen hyvänä ja METSON keinovalikoimaan sopivana toimintana ja arvioi sillä voitavan parantaa nykyisten suojelualueiden laatua. Ennallistamisen keinoin uskottiin olevan mahdollista nopeuttaa luonnon omia prosesseja tietyissä kohteissa ja turvata uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä. Mainittiin, että vaikka pienissä laikuissa populaatiot eivät pitkällä tähtäimellä selviä, voitaisiin ennallistamisen avulla rakentaa niiden ympärille laajempi vyöhyke sopivaa elinympäristöä. Esitettiin, että tällöin ennallistamisella voidaan vähentää Etelä-Suomen luonnontilaisen kaltaisten metsien sirpalemaisuuutta. Todettiin, että lajiston palautumisesta ennallistetuille alueille on saatu jo positiivisia seurantatietoja. Ennallistamisen ei kuitenkaan katsottu poistavan sitä perusongelmaa, että suojeluun varattuja alueita on Etelä-Suomessa liian vähän.

Ennallistamisen vaikutus monimuotoisuuteen arvioitiin myönteiseksi, vaikka toiminnan nykyinen laajuus mietittyttikin. Suojelukohteen onnistuneella ennallistamisella arvioitiin olevan ekologisessa mielessä paikallinen merkitys suojeluarvoille, mutta valtakunnallisen merkityksen arvioitiin jäävän pieneksi. Ennallistamisen katsottiin sopivan vain tiettyihin kohteisiin, erityisesti alueille, joilla voidaan odottaa syntyvän merkittäviä luontoarvoja. Arveltiin, että kohteissa joiden ojitus on

metsätaloudellisessa mielessä epäonnistunut, olisi vesitalouden ennallistaminen monimuotoisuuden kannalta tärkeää. Ennallistamisen avulla katsottiin olevan vaikeaa saada järeitä lahopuita metsiin pitkällä aikavälillä. Esimerkkinä mainittiin, että joissain tapauksissa puut kannattaisi jättää vielä järeytymään, eikä kaataa niitä keskenkasvuisina lahopuiksi. Myös ojen tukkimisen tehokkuus asetettiin kyseenalaiseksi, koska ojitetun suon alkuperäinen eliöstö on usein paennut juuri ojiin, ja kun ojat tukitaan, niiden esiintymät saattavat tuhoutua.

Osa haastatelluista arveli kuitenkin muiden keinojen kuin ennallistamisen olevan tehokkaampia luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Ennallistamisen kautta katsottiin myös aikaisemmin tehtyjen metsätaloudellisten investointien häviävän. Ennallistamisen kustannuksia tulisi verrata siihen mitä ennallistamisella saavutetaan muihin keinoihin verrattuna. Toisaalta esitettiin myös arvio, että ennallistaminen on melko kustannustehokas tapa lisätä monimuotoisuutta. Ennallistamista ehdotettiin käytettäväksi yksityismailla erityiskohteissa luonnonarvokaupan tavoin, jolloin se voisi olla yksi tapa metsänomistajalle saada lisätuloa metsästä.

Osa sidosryhmien edustajista suhtautui ennallistamiseen hieman varauksellisesti ja osa hyvinkin negatiivisesti. He näkivät ennallistamisen enemmänkin hyvän puutavaran pilaamisena ja tehottomana yhteiskunnan resurssien haaskauksena kuin monimuotoisuuden turvaamisena. Tätä näkemystä perusteltiin sillä, että ennallistamisessa tehtävät toimenpiteet tapahtuisivat itsestäänkin ajan kuluessa. Ennallistamista pidettiin kuitenkin siinä mielessä perusteltuna, että luonnonsuojelualueilla ja kansallispuistossa on merkittäviä määriä aiemmin talouskäyttöön suunniteltuja alueita.

Yksityismailla ennallistamisen toteuttamisen arvioitiin olevan huomattavasti vaikeampaa kuin valtion mailla, koska jo kerran metsätalouskäyttöön kunnostettujen alueiden muuttaminen takaisin luonnontilaan voi olla metsänomistajille ja yrittäjille vaikea ymmärtää. Esitettiinkin, että koska toimitaan paljon tunteita herättävällä alueella, toiminta saattaa helposti kääntyä itseään vastaan. Toisaalta mainittiin, että vaikka ennallistamista kritisoitiin alussa paljon, tällä hetkellä yleinen asenne näyttää muuttuneen myönteisemmäksi.

Ennallistamisella ei arvioitu olevan juuri kielteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Sen todettiin vaativan resursseja, mutta myös työllistävän paikallisesti, erityisesti Metsähallituksen metsureita, mutta myös muita maaseudun yrittäjiä. Ennallistamisen mainittiin tietyillä kohteilla tuottavan myös puunmyyntituloja. Toisaalta osa haastatelluista arvioi työllistämisaikutuksen olemattomaksi ja totesi ennallistamistöiden olevan vain hetkellinen lisä tarjolla oleviin työtilaisuuksiin. Esille nousi näkemys, että ennallistamista toteuttavat tahot pyrkivät käyttämään määrärahan täysmääräisesti, jotta rahoitus jatkuisi seuraavanakin vuonna. Kokonaisuudessaan taloudellisten vaikutusten arvioitiin olevan melko vähäisiä.

Esille nousi näkemys, että ennallistamisella on myönteisiä kulttuurillisia ja kulttuurihistoriallisia vaikutuksia. Ennallistamiskohteiden uskottiin edistävän myös virkistyskäytön mahdollisuuksia, koska se tuo metsiin moni-ilmeisyyttä.

Ennallistamisen terminologiaa kritisoitiin melko epäselväksi, jonka arveltiin vaikeuttavat ennallistamisen merkityksen ymmärtämistä. Mainittiin myös, että suojelualueilla toteutettavasta ennallistamisesta puhutaan paljon enemmän kuin talousmetsien luonnonhoidon yhteydessä toteutettavasta ennallistamisesta. Ehdotettiin, että termiä ennallistaminen käytettäisiin nimenomaan suojelualueiden ennallistamisesta ja ennallistaminen ja luonnonhoito erotettaisiin selkeästi toisistaan.

Ennallistamisessa nähtiin monia kehitystarpeita. Ennallistamisen toivottiin olevan kontrolloidumpaa, rajatumpaa ja suunnitellumpaa. Erityisesti ennallistamisen laajuus sekä seurannan vähyys huolestuttivat. Ongelmana mainittiin rahan puute. Varoja tarvittaisiin ennallistamisen ja luonnonhoidon seurantaan sekä toiminnan jatkamiseen ja edistämiseen. Tutkimustietoa koettiin tarvittavan erityisesti ennallistamisen ekologisista vaikutuksista ja todettiin myös lähtötietojen keräämisen olevan tärkeää. Todettiin, että ennallistamisen tavoitteiden aikajännettä ei ole asetettu, vaikka ennallistamisessa on kysymys juuri luonnon prosessien nopeuttamisesta. Erityisesti lahopuun lisäämiselle kaivattiin selkeää tavoitetta.

5.2.5 Luonnonhoitoalueet

Useimpien haastateltavien mielestä luonnonhoitoalueet olivat keinoina jääneet hieman epäselviksi ja kantaa ottaminen niiden toimintamahdollisuuksiin monimuotoisuuden turvaamisessa koettiin melko vaikeaksi. Mainittiin, että toiminnalle on annettu nimi ennen kuin on edes tarkkaan tiedetty mistä on kysymys.

Pääasiassa luonnonhoitoalueen ideaa pidettiin kuitenkin hyvänä. Erityisesti korostettiin luonnonhoitoalueiden mahdollisuuksia perinnebiotooppien hoidossa. Esitettiin, että luonnonhoitoalueet rahoitettaisiin Kemera-rahoituksella, jota tulisi tuntuvasti lisätä. Luonnonhoitoalueiden ja luonnonhoitosuunnitelmien todettiin olevan osittain päällekkäisiä luonnonhoitohankkeiden sekä metsälain 6 §:n toteutuksen kanssa. Mainittiin, että metsälain 6 §:n käyttöä tulisi lisätä, eikä kehittää uusia samankaltaisia keinoja kuten luonnonsuojelulain nojalla perustettavia luonnonhoitoalueita.

Esitettiin, että tiukasti suojeltujen alueiden ympärille tulisi muodostaa tuki- ja puskurialueina toimiva luonnonarvometsien luokka. Luonnonhoitoalueiden tapaiset alueet voisivat toimia tällaisina suojelutavoitteita tukevin alueina, joilla monikäyttötavoitteet toteutuisivat paremmin. Virkistyskäyttö sekä maisemalliset ja kulttuuriset seikat toivottiin myös otettavaksi huomioon luonnonhoitoalueiden toteutusta suunniteltaessa. Toisaalta luonnonhoitoalueiden toimintamahdollisuuksiin suhtauduttiin myös epäillen. Esitettiin, että metsätaloussuunnitelma pitää jo sisällään luonnonhoitosuunnitelman sisältämät tiedot. Myös luonnonhoitoalueiden toteuttamiseen tarvittavan rahoituksen ja sopivien alueiden löytymistä epäiltiin. Syynä esitettiin metsänomistuksen pirstoutuneisuutta, jonka vuoksi laajamuotoista luonnonhoitoalueiden toimintaa tuskin syntyisi. Luonnonhoitoalueet saivat osakseen myös selkeän kielteisiä kannanottoja: luonnonhoitoalueet koettiin ”harmaiksi vyöhykkeiksi”, joilla ei tiedetä mikä on metsänkäsittelyn tavoite. Harmaiden vyöhykkeiden katsottiin johtavan helposti kiistelyyn siitä, tarvitaanko avainbiotooppien ympärillä olevien harmaiden vyöhykkeiden ympärille vielä uusi harmaa vyöhyke ja sen ympärille taas vaaleamman harmaa vyöhyke.

5.2.6 Metsien suojelusäätiö

Vajaa puolet haastatelluista suhtautui epäilevästi metsien suojelusäätiön toimintamahdollisuuksiin monimuotoisuuden turvaajana. Suojelun nähtiin olevan yhteiskunnan tehtävä, ei yksittäisten kansalaisten. Kaikkein eniten epäiltiin kuitenkin rahoittajien löytymistä. Todettiin, että suojelun taloudellisten resurssien tulee löytyä muualta kuin säätiöstä. Kansalaisilta ei uskottu löytyvän tarpeeksi kiinnostusta monimuotoisuuden turvaamiseen ja yritystenkin kiinnostus arvioitiin vähäiseksi. Yhtenä keinona nähtiin suurten yritysten lähteminen sponsoroimaan luonnonsuojelua yrityskuvansa kohentamiseksi. Katsottiin, että luonnonsuojelua ei tulisi niinkään markkinoida

metsäfirmoille vaan pikemminkin muille tahoille, kuten mm. pankeille, vakuutuslaitoksille ja suurille yrityksille, jotka ovat riittävän etäisiä profiloitumaan luonnonsuojeluun. Ongelmana nähtiin kuitenkin tarvittavan taloudellisen panostuksen suuruus ja arveltiin, ettei Suomesta pystytä saamaan riittävää rahoitusta, vaan tulisi suuntautua myös ulkomaille. Säätiön toimintaa ei myöskään nähty kansantaloudellisesti järkevänä. Säätiön kautta suojeltavien kohteiden löytämisen uskottiin olevan vaikeaa ja tarjolla olevien kohteiden määrän jäävän vähäiseksi. Metsien suojelusäätiön toiminta osana kansalaisjärjestöjen toimintaa nähtiin yhtenä mahdollisuutena ja samalla myös suojelupaineita vähentävänä tekijänä.

Haastatelluista neljä piti metsien suojelusäätiön ideaa hyvänä, mutta epäili silti sen toimintamahdollisuuksia. Kansalaisilla uskottiin olevan suojeluhalukkuutta ja säätiön arveltiin olevan tehokas keino mitata sitä. Käytännön toteutus arvioitiin kuitenkin vaikeaksi ja kansalaisten uskottiin kanavoivan panoksensa luonnonsuojeluasioissa enemmän ympäristöjärjestöjen kuin valtiovetoisen säätiön kautta.

Neljä haastateltua uskoi säätiön mahdollisuuksiin monimuotoisuuden turvaajana. Säätiön ajateltiin olevan hyvä mahdollisuus lahjoittaa alueita tai rahaa suojeluun, varsinkin niille, joille metsä ei edusta välttämätöntä toimeentulon lähdettä. Suurimpina mahdollisina rahoittajina nähtiin valtio ja yritykset, yksityisten henkilöiden roolin jäädessä vähäisemmäksi. Säätiötä ei kuitenkaan nähty riittävänä keinona monimuotoisuuden turvaamisessa vaan se olisi vain yksi keino muiden rinnalla.

5.2.7 Luonnonsuojelubiologiset kriteerit

Melko suuri osa haastatelluista koki luonnonsuojelubiologiset kriteerit melko kattavina ja pätevinä kohteiden valintaan. Moni haastateltu ei toisaalta osannut ottaa kantaa kriteerien toimivuuteen, koska he eivät tunteneet asiaa riittävän hyvin. Hyvänä piirteenä mainittiin korprien ja kangasmetsien runsaslahopuustoisten sukkessiovaiheiden mukana olo kriteereissä. Yksi haastateltava arvioi kriteerien toimivan uusissa keinoissa rakennepiirteiden osalta, erityisesti puustoisten perinnebiotooppien kohdalla. Esitettiin arvio, että kriteerien ulkopuolelle voi kuitenkin jäädä monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita. Erään näkemyksen mukaan kriteerit määrittävät minimitason, jonka perusteella alueella ylipäätään arvioidaan olevan suojeluarvoja. Yksi haastateltu kommentoi Metsähallituksen tulkinneen kriteerejä varsin tiukasti. Todettiin, että kriteerien toimivuus riippuu niiden tulkinnasta. Todettiin myös, että jos kriteerit ovat liian tarkkoja, ne kahlitsevat liikaa.

Luonnonsuojelubiologisten kriteerien ongelmaksi mainittiin se, että tällä hetkellä ei ole mahdollista suojella esimerkiksi ennallistamiskohteiden vieressä sijaitsevia kohteita, jotka eivät täytä kriteerejä. Ennallistamisalue täytyykin rajata puskurivyöhykkeen puuttuessa suppeammaksi. Esille tuli näkemys, että myös pienten suojelualueiden ja lajistoytimien reuna-alueita kannattaisi suojella. Kriteereissä tulisi selkeämmin ottaa huomioon kohteen sijainti: heikompilaatuiset kohteet, jotka sijaitsevat luonnonsuojelun alueen lähellä, voivat olla monimuotoisuuden kannalta parempia ja arvokkaampia pitkällä aikavälillä, kuin kaukana muista suojelun alueista sijaitsevat kohteet. Erityisesti tämän katsottiin pätevän vanhojen metsien osalta. Ehdotettiin, että kohteen sijainti luonnonsuojelun alueen läheisyydessä nostaisi kohteen suojelusta metsänomistajalle maksettavaa korvausta.

Kehitystarpeena mainittiin erilaisten ekologisten pisteytysten kehittäminen, jotta päästäisiin lähemmäs kohteiden yhteismitallisuutta. Mainittiin myös tarve pystyä arvottamaan ne kohteet, jotka eivät täytä kriteerejä. Esitettiin näkemys, että luonnonsuojelubiologisissa kriteereissä voitaisiin

jatkossa ottaa huomioon muitakin kuin ekologisia arvoja, kuitenkin niin, että luonnonsuojelulliset arvot olisivat edelleen tärkeimpiä. Todettiin, että sosiaalisia kriteerejä kohteiden valintaan ei ole määritelty, mikä nähtiin suurena puutteena. Esitettiin, että monimuotoisuuden suojelun, maiseman suojelun, monikäytön ja sitä kautta matkailun tavoitteet pitäisi yhdistää. Virkistyskäyttöpaineet ovat Etelä-Suomessa kasvaneet ja tällä hetkellä puuttuu kokonaan mekanismi korvata metsänomistajalle virkistysalueiden metsien säilyttämisestä aiheutuvia kuluja. Matkailukeskittymien lähistöllä arvioitiin olevan kysyntää tämäntyypiselle mahdollisuudelle.

5.2.8 Taloudelliset ja työllisyysvaikutukset

Monet haastatelluista arvioivat, ettei uusilla suojelukeinoilla ole suuria taloudellisia tai työllisyysvaikutuksia. Jo alun perin suojeluhalukkaiden metsänomistajien arvioitiin lähteneen mukaan uusiin suojelukeinoihin. Näiden metsänomistajien arveltiin jo aiemmin jättäneen metsiään käsittelemättä tai käsitelleen niitä pehmeämmin. Erään haastateltavan mukaan suojelulla ei ole suuria taloudellisia vaikutuksia metsänomistajille, jos valtio, kunnat ja muut suuret maanomistajat vastaavat laajemman suojeluverkoston luomisesta. Toisten haastateltavien mukaan suojelulla voi kuitenkin olla vaikutusta yksittäisiin metsänomistajiin, jos puunmyyntitulot vähenevät monimuotoisuuden huomioon ottamisen seurauksena. Jos metsänomistajalle kuitenkin korvataan nämä menetykset yhteiskunnan puolelta, vaikutukset jäävät vähäisiksi. Toisaalta esitettiin, että suojelun sosiaaliset vaikutukset voivat olla hyvinkin konkreettisia, jos suojelun vuoksi esimerkiksi suljetaan paikallinen sahayritys. Työllisyysvaikutusten lisäksi olisi otettava huomioon tuotantolaitoksen sulkemisesta aiheutuvat kerrannaisvaikutukset. Metsätaloustulon todettiin olevan tärkeä harvaan asutulla alueella, jossa muita tulomahdollisuuksia on harvassa. Saha voi olla kunnan suurin työllistäjä ja siten sillä voi olla voimakas vaikutus kunnan talouteen.

METSOn keinojen nähtiin ylipäänsä tuovan vaihtoehdon metsän hakkaamiselle ja vaikuttavan siten metsänomistajan taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin. METSOn keinoilla katsottiin olevan mahdollista kehittää ja tukea luonnonvirkistyskäyttö- ja matkailupalveluja. Toisaalta osa piti luontomatkailun positiivisia työllisyysvaikutuksia liioiteltuina. Todettiin, että luontomatkailussa uusien työpaikkojen luominen on vaikeaa ja pienellä työvoimalla pystytään hoitamaan suurenkin kävijämäärän tarpeet. Todettiin myös, että tällä hetkellä luontomatkailuoppaita ja ohjelmapalveluyrittäjiä koulutetaan liikaa tarpeeseen nähden.

Esitettiin ajatus, että ennallistaminen voisi, samalla tavoin kuin luonnonarvokauppa, olla mahdollisuus metsänomistajalle saada tuloa metsästä. Osa haastatelluista näki ennallistamisen työllistävät vaikutukset kuitenkin kokonaisuudessaan vähäisinä. Lyhyellä aikavälillä se voi lisätä työmahdollisuuksia jonkin verran, mutta vaikutusta ei kuitenkaan pidetty merkittävänä. Luonnonhoidolla puolestaan katsottiin voivan olla työllistäviä vaikutuksia, sillä mm. perinnebiotooppien hoito vaatii jatkuvaa työtä. Yhteistoimintaverkostohankkeilla toivottiin olevan myönteisiä työllisyysvaikutuksia mutta todettiin, että vielä niitä ei ole kuitenkaan ilmennyt. Yksi haastatelluista arvioi metsän käytön olevan jatkuvaa omien tulojen optimointia. Haastateltu arvioi metsänomistajien uusiin suojelukeinoihin osallistuessaan laskevan saavansa siitä taloudellista hyötyä.

Laajalla metsiensuojeluohjelmalla uskottiin olevan vaikutuksia työllisyyteen valtakunnallisesti. Esimerkkinä mainittiin yksittäisessä kunnassa koneyrittäjien toimintaedellytysten loppuminen suojelun vuoksi. Yrittäjä joutuu siirtymään toisille markkinoille valtaamalla alaa muilta. Nämä yrittäjät taas siirtyvät muualle laskemalla hintaa ja valtaamalla toisten yrittäjien markkinoita. Pienikin työttömäksi joutuneiden koneyrittäjien määrä voi siten aiheuttaa ketjureaktion, jonka

arvioitiin voivan laajentua kauas. Haastatteluissa nousi esille, että nämä sosiaaliset vaikutukset tulisi ottaa huomioon ja tiedostaa jo suojelun suunnitteluvaiheessa.

5.2.9 Kuntien rooli

Usean haastateltavan mukaan kunnan taloudellinen tilanne vaikuttaa merkittävästi kunnan suhtautumiseen luonnonsuojelua kohtaan. Todettiin, että pienet taloudellisesti ahtaalla olevat kunnat eivät priorisoi suojelukysymyksiä. Paineet hyödyntää metsiä ovat suuret, jopa niin, että metsien myyntiä maapohjineen voidaan harkita puunmyyntitulojen jälkeen. Todettiin, että kunnilla tuskin on halukkuutta suojella suuria alueita ilman korvausta, koska sillä voi olla vaikutusta kunnan talouteen. Kuntien lähtiessä mukaan suojeluun, taloudellisten vaikutusten arveltiin toisaalta voivan olla vähäisiä; yksittäisillä suojelualueilla ei välttämättä ole vaikutusta kunnan talouteen eikä elinkeinotoimintaan. Vaikutusten ilmenemisrajan määrittäminen katsottiin kuitenkin vaikeaksi. Todettiin, että virkistyskäyttöä on kunnissa jo pitkään pyritty sovittamaan yhteen taloudellisten intressien kanssa. Esimerkkinä mainittiin kansallispuistot, joista eräät kunnat ovat hyötäneet myös taloudellisesti.

Todettiin, että myös seurakunnille metsät ovat yleensä olleet taloudellisesti merkittäviä, jolloin suojeluun on voitu suhtautua kielteisesti. Oletettiin, että suojelun taloudelliset vaikutukset eivät kuitenkaan muodostuisi suuriksi, koska seurakunnilla on muitakin tulonlähteitä.

Osa haastelluista oli kuitenkin sitä mieltä, että kuntien metsien taloudellinen merkitys on ylipäättään vähäinen ja useasti metsät ovat jo virkistyskäytössä. Uskottiin, että virkistyskäytössä olevia metsiä on hoidettu metsätaloudellisesti pehmeämmin, jonka vuoksi näillä alueilla voisi olla mahdollisia suojelukohteita. Jatkossa virkistys- ja monikäytön uskottiin vielä lisääntyvän ja paineiden siirtää alueita virkistyskäyttöön ja suojeluun kasvavan. Virkistys- ja monikäytön edistämisen todettiin kuitenkin riippuvan paljon kunnan hallinnosta, toimintakulttuurista ja -perinteistä. Esitettiin, että kunnat tarvitsisivat ohjeistusta virkistysalueiden perustamisesta sekä hoitamisesta ja virkistyskäytön kuntarajat ylittävän luonteen vuoksi yhteistyötä kuntien kesken tulisi lisätä. Kaavoittajalla nähtiin olevan ratkaiseva merkitys virkistys- ja ulkoilualueiden suunnittelussa. Kuntalaiset voivat ottaa kantaa kaavasunnitteluun, mutta vaikka vaikutusmahdollisuudet ovat olemassa, kansalaisten ei uskottu juurikaan käyttävän niitä hyväkseen.

METSON kuntatyöryhmän käynnistymisen todettiin olleen hidasta. Jatkossa sen kuitenkin toivottiin muuttavan kuntien metsähoitoa luonnonläheisempään suuntaan. Osa haastatelluista katsoi monen kunnan harjoittavan edelleen hyvin perinteistä metsänhoitoa, kuten avohakkuita, myös virkistyskäytölle tärkeillä alueilla. Esitettiin, että kuntien taajamametsissä pitäisi olla valtakunnan tason suunnitelma monimuotoisuuden hoidosta. Todettiin, että virkistyskäytön ja matkailun yhdistäminen voisi kasvattaa kunnan verotuloja. Suojelualueilla voisi olla myös kunnan imagolle myönteinen vaikutus. Suojelualueiden arveltiin lisäävän alueen viihtyisyyttä ja houkuttelevan asukkaita ja matkailijoita kuntaan. Todettiin, että kunnan sijainti todennäköisesti vaikuttaa suhtautumiseen suojelua kohtaan. METSON toimialueellakin on kuntia, joissa metsätaloudella on merkittävä asema kunnan taloudessa, eikä suojeluun suhtauduta myönteisesti, jos se vähentää työpaikkoja.

5.2.10 Metsien monikäyttö, kulttuuriarvot ja maaseudun elinvoimaisuus

Keskusteltaessa metsien monikäytöstä haastateltavat nostivat esiin erityisesti metsien virkistyskäytön tarpeet. Usean haastatellun mukaan virkistyskäyttökäyttäjien kehittäminen ja monimuotoisuuden turvaaminen tulisi yhdistää, koska kyse on samansuuntaisista tekijöistä. Metsien käsittelyn tavoitteisiin tulisi yhdistää monimuotoisuuden suojelun, maiseman suojelun ja monikäytön tavoitteet. Erityisesti taajamien lähistöllä virkistyskäyttö ja ulkoilumetsät nähtiin keskeisinä tekijöinä. Moni arvostaa kaupunkialueellakin mahdollisuutta päästä ulkoilemaan ja rauhoittumaan metsään lähellä omaa arkista elinpiiriä. Alueen koolla ei välttämättä ole ratkaisevaa merkitystä ja uskottiin, että METSOn uusilla keinoilla voisi olla mahdollista muodostaa tällaisia alueita. Esitettiin, että monikäytön ajatus tulisi huomioida myös luonnonsuojelubiologisissa kriteereissä, mm. suojelualueiden välille muodostetut käytävät voisivat parantaa alueiden virkistyskäyttömahdollisuuksia. Lisäksi retkeilyn kannalta rantojen yleiskäyttö pitäisi säilyttää kunnissa nykyistä paremmin ja eri virkistyskäyttömuodot tulisi ottaa huomioon esimerkiksi virkistyskäyttörakenteiden, kuten taukopaikkojen suunnittelussa. Todettiin, että suojelualueet ovat ylipäätään houkuttelevia retkeilykohteita. Useimmiten retkeilijät pystytään ohjaamaan luonnonsuojelullisesti järkeville reiteille, jotta he eivät häiritse mm. uhanalaisten eläinten elinympäristöjä. Suojelualueista voi olla hyötyä myös tutkimustoiminnalle sekä kouluille esimerkiksi retkeilykohteina.

Metsänomistuksen pirstoutuminen ja metsälöiden pieneneminen aiheutti huolta siitä onko metsänomistajilla enää kiinnostusta tehdä metsänhoidollisia toimenpiteitä, jotka edistävät luonnonsuojelua ja virkistyskäyttöä. Todettiin, että tällä hetkellä puuttuu kokonaan mekanismi, jolla metsänomistajaa voitaisiin kannustaa edistämään metsiensä virkistys- ja monikäyttömahdollisuuksia. Eräät haastatellut esittivät ehdotuksen virkistysarvokaupasta luonnonarvokaupan rinnalle. Ajatuksena on, että maanomistaja palkkiota vastaan tekee metsässään luonnon virkistyskäyttöarvoja lisääviä toimenpiteitä tai suojelee virkistyskäytölle tärkeän kohteen. Myös kunta voi saada sitä kautta tuloja, koska parempi virkistyskäyttöympäristö voi houkuttaa kuntaan mökkeilijöitä ja muita matkailijoita. Todettiin, että METSolla voidaan luoda positiivista mielikuvaa Suomen luonnosta matkailijoille ja siksi METSOa kannattaisikin tuoda enemmän esille matkailun markkinoinnissa. Matkailussa maiseman sekä retkeilyreittien katsottiin olevan avainasemassa houkuttelevuuden kannalta. Esitettiin myös ajatus, että retkeilyyn ja virkistyskäyttöön liittyviä vanhoja reittejä kunnostettaisiin METSOn avulla matkailun tarpeisiin. Ennallistamisprojektien todettiin tuovan ylipäätään metsiin moni-ilmeisyyttä. Todettiin, että poliittisesti tilanne olisi hyvä virkistyskäytön esiin nostamiselle, koska Kansallisessa metsäohjelmassa mukana ollut Virkistystä metsistä -työryhmä on jo tuonut tämän kaltaisia asioita esille.

Monikäyttömahdollisuuksien parantaminen katsottiin tärkeäksi perusteeksi monimuotoisuuden turvaamiselle, koska usein metsänomistajat kokevat luonnonsuojelun juuri monikäyttömahdollisuuksien ja esteettisten arvojen suojeluksi. Alkuperäisen luonnon nähtiin lisäävän alueiden virkistysarvoa, vaikka muunlaistenkin metsien todettiin soveltuvan virkistyskäyttöön. Ulkomaalaisten matkailijoiden kannalta ei arvioitu olevan suurta merkitystä sillä, onko virkistysalueen metsä talousmetsää vai luonnontilaista metsää. Olennaista on, että metsät ovat jotakuinkin yhtenäisiä ilman avohakkuuta tai aurattuja alueita. Esitettiin myös näkemys, että monikäyttömahdollisuuksia on enemmän talousmetsissä kuin suojelualueilla. Koska hakkuut eivät kohdistu kuin muutamalle prosentille talousmetsien pinta-alasta vuosittain, talousmetsä itsessään on ihanteellinen monikäyttöympäristö sienestykseen, marjastukseen ja ulkoiluun. Myös talousmetsien luonnonsuojelulla todettiin voitavan lisätä metsien virkistysarvoa.

Osa haastatelluista koki, että METSOlla on toteutuessaan selkeästi vaikutusta metsien monikäyttöön, osa puolestaan epäili sitä. Oletettiin, että metsien monikäyttö tullaan ottamaan huomioon METSOssa yhteistoimintaverkostojen kautta; lähtökohtana olisi metsien suojelunäkökohtien lisäksi virkistyskäyttö ja muut kuin puuntuotantoon liittyvät metsätuotteiden tuotantomuodot. Yhteistoimintaverkostojen tämän hetkiseen toimintaan oltiin kuitenkin pettyneitä (ks. kappale 5.2.2). Metsien monikäytön toivottiin tulevan esille myös METSON toimenpiteen *Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä sekä valtion retkeilyalueilla*, kautta.

Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että METSOlla voi olla paikallisesti vaikutusta maaseudun elinvoimaisuuteen, koska maaseutu- ja luontomatkailu voi lisääntyä sen kautta. Erään haastateltavan mukaan kaupungissa työssä käyvät, mutta maaseudulla tai sen tuntumassa asuvat ihmiset pitäisi myös nähdä voimavarana maaseudun kehittämisessä, koska tämä väestöryhmä käyttää yhä enemmän Etelä-Suomen kansallispuistoja sekä retkeily- ja virkistysalueita sekä niiden palveluja. Eräät haastatellut tosin uskoivat, että METSOlla ei ole vaikutusta matkailualan työllisyyteen, koska luontomatkailun kasvu ei sinänsä luo uusia työpaikkoja (ks. kappale 5.2.8).

Erään haastatellun mukaan METSO-toimenpiteet eivät vaikuta maaseudun elinvoimaisuuteen millään tavalla. Toiset haastateltavat näkivät toimenpiteillä voivan olla kielteisiä vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen mm. metsäalan yrittäjien mahdollisesti lisääntyvän työttömyyden kautta.

Haastateltujen näkemykset metsän kulttuuriarvoista olivat melko samansuuntaisia ja ylipäänsä metsän merkitys suomalaisille nähtiin tärkeänä. Metsän merkityksen arvioitiin olevan voimakkaampi suomalaisille kuin monien muiden kansallisuuksien edustajille. Metsillä katsottiin olevan voimakas isänmaallinen ja kansallinen merkitys kokonaisuudessaan. Metsiin todettiin liittyvän monia kansaperinteitä sekä paljon historiaa. Metsien olemassaolo koetaan itsestään selvänä, myönteisenä asiana. Musiikki- ja maalaustaiteessa, kirjallisuudessa, ja arkkitehtuurissa metsän todettiin toimineen monen taiteilijan innoittajana. Metsällä on myös suuri merkitys maisemallisena kulttuuritekijänä.

Suomalaiset ovat olleet ja ovat edelleenkin hyvin monin eri tavoin sidoksissa metsään. Metsän kulttuuriarvojen nähtiin muodostuneen metsien erilaisten käyttötapojen kautta, jotka ovat muuttuneet yhteiskunnan kehityksen eri vaiheissa. Kaiken inhimillisen toiminnan todettiin jättävän jälkensä metsiin. Vanhat tavat toimia metsässä: eränkäynti, tervanpoltto, metsälaiduntaminen, kaskiviljely, uittorännit ja tukkilaiskulttuuri ilmentävät metsien käytön historiaa. Näihin metsänkäyttömuotoihin liittyviä perinteitä ja niiden vaalimista pidettiin tärkeinä metsien kulttuuriarvoina. Metsällä arvioitiin olevan ylipäänsä suuri henkinen vaikutus suomalaisiin. Vahvan siteen metsään uskottiin vaikuttaneen suomalaisten luonteenlaatuun ja käyttäytymiseen.

5.2.11 Metsänomistajien osallistumismahdollisuudet

Useat haastatellut totesivat, että heidän on vaikea ottaa kantaa metsänomistajien osallistumismahdollisuuksiin suojelun suunnitteluun ja toteutukseen, koska he eivät ole seuranneet prosessia tarpeeksi läheltä. Pääasiassa heillä kuitenkin oli käsitys, että metsänomistajilla on halutessaan mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua suojelun suunnitteluun ja toteutukseen. Osallistumiseen nähtiin vaikuttavan metsänomistajan oma aktiivisuus sekä se, koetaanko osallistuminen helpoksi. Aktiivisten metsänomistajien määrä arvioitiin melko pieneksi. Yleisesti ongelmalliseksi koettiin metsänomistajien aktivoiminen metsäänsä liittyvien toimintojen

suunnitteluun ja toteutukseen. Mainittiin, että Suomessa metsien käsittely on pitkälti metsäammattilaisten käsissä ja metsänomistajien päätöksentekoa ohjataan ammattilaisten ehdotuksin. Suojelukysymyksissä tilanteen arvioitiin olevan samantyyppinen. Vapaaehtoisen suojelun mainittiin olevan metsänomistajille uusi käsite, jolloin on selvää, että metsänomistajien valmiudet keskustella asiasta suoraan ympäristö- tai metsäkeskuksen kanssa ovat puutteellisia. Tilannetta arvioitiin kompensoineen sen, että kokeiluhankkeiden alkuvaiheessa kohteita tarjosivat metsätaloudessa aktiivisesti toimivat metsänomistajat, joiden tiedot osallistumismahdollisuuksista ovat oletettavasti olleet paremmat. Metsänomistajien neuvonnan ja tiedotuksen merkityksen katsottiin olevan edelleen suuri ja arveltiin, ettei metsänomistajille edelleenkään ole selvää, mitä monimuotoisuudella todella tarkoitetaan. Eräs haastateltu oli sitä mieltä, että metsänomistajat eivät pysty aidosti osallistumaan suojelun suunnitteluun ja toteutukseen, koska heidän tietotaitonsa on puutteellinen ja julkisen hallinnon organisaatiolla on koulutuksellinen yliote metsänomistajaan nähden.

Suojelumahdollisuuden tarjoamistapaa pidettiin keskeisenä suojelun onnistumiselle. Esitettiin, että viranomainen voisi tarjota metsänomistajalle mahdollisuutta suojella tilallaan oleva kohde, aivan samalla tavoin kuin metsänomistajille ehdotetaan metsien hakkuuta metsäyhtiöiden puolelta. Eräs haastateltu oli sitä mieltä, että parhaaseen tulokseen päästäisiin, jos suojelumahdollisuuden esittely metsänomistajalle tapahtuisi metsäorganisaation kautta, koska ympäristöorganisaation esittämänä metsänomistajan asenteen arvioitiin olevan useammin kielteinen ja epäluuloinen.

5.2.12 Koulutus ja monimuotoisuustiedon määrä

Haastatellut edustivat hyvin erilaisia yhteiskunnanaloja ja aktiivisuus monimuotoisuuteen liittyvän koulutuksen järjestämisessä oman organisaation sisällä ja sen ulkopuolella vaihteli huomattavasti haastateltujen välillä. Osa haastatelluista koki, että monimuotoisuuteen liittyvän koulutuksen järjestäminen ei ylipäättään kuulu heidän organisaationsa rooliin, kun taas toiset pitivät koulutusta hyvinkin tärkeänä osana organisaation toimintaa. Muutama haastateltu mainitsi, että organisaatioissa pidetään huolta siitä, että käytetyt urakoitsijat ja metsurit ovat saaneet riittävästi monimuotoisuuskoulutusta ja tietoa. Varsinaisia METSO-aiheisia koulutustilaisuuksia oli järjestetty vain vähän. METSOsta oli kuitenkin tiedotettu sekä ulkopuolisille että organisaation omalle väelle mm. koulutuspäivillä sekä esitteiden ja muun koulutusmateriaalin avulla. Henkilökohtaista neuvontaa oli järjestetty työntekijöille ja kansalaisille. METSO:n kokeiluhankkeiden toiminta-alueilla organisaatioiden toimihenkilöiden todettiin saaneen METSOon liittyvää monimuotoisuuskoulutusta. Aktiivisesti METSO-kokeiluhankkeissa mukana olevien henkilöiden todettiin myös tiedottavan METSOsta ja sen toimenpiteistä. Ongelmana mainittiin, etteivät käytännön toimijat ole välttämättä sisäistäneet uusia toimintatapoja, vaikka olisivatkin saaneet niistä tietoa.

Haastateltujen edustamissa organisaatioissa oli järjestetty monimuotoisuuskoulutusta mm. luontotyypien ja perinnebiotooppien sekä yleisemmin ympäristökasvatuksen, retkeilykoulutuksen, jokamiehenoikeuksien edistämisverkoston ja vastuullisen ympäristökäyttäytymisen osalta. Luonnonhoitotutkimuksen katsottiin olevan tärkeä osa monimuotoisuuskoulutusta ja useat haastateltujen organisaatioissa työskentelevät henkilöt olivat suorittaneet sen. Myös metsästäjätutkiminto mainittiin yhtenä aihepiiriin liittyvänä koulutusmuotona. Metsähallituksessa oli vuonna 2004 järjestetty koulutusta uuden ympäristöoppaan aihepiireistä ja ennallistamistyötä tekeville metsureille oli järjestetty lajistokoulutusta ja perehdyttämistä uusiin toimintamuotoihin. Myös itse kouluttajia on koulutettu monimuotoisuusasioista.

Eräissä organisaatioissa, joissa ei ollut järjestetty monimuotoisuuskoulutusta tai jotka eivät olleet aiemmin saaneet aihepiirin koulutusta ulkopuolelta, toivottiin se erittäin tervetulleeksi. Todettiin, että koulutus olisi tarpeellista, koska usein tietopohja monimuotoisuudesta on heikko ja monimuotoisuuden turvaamiseen voi liittyä ennakkoluuloja, joita koulutuksella voitaisiin poistaa. Mainittiin, että monimuotoisuuden lisäksi ylipäättään luonnonsuojelun merkityksestä tulisi järjestää koulutusta. Metsäammattilaisten uskottiin tietävän paljon monimuotoisuudesta ja talousmetsien luonnonhoidosta, mutta luonnonsuojelun tarkoituksen uskottiin usein jääneen epäselväksi.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että METSO-toimintaohjelma voi ja on jo vaikuttanut metsänomistajien tietoisuuteen suojeleusasioista. Toisaalta esille tuli näkemys, että suojelekeskustelu on hyvin pitkälle metsäsektorin sisäistä. Suuren yleisön ja myös metsänomistajien tietoisuuden monimuotoisuuden turvaamisesta ja sen toteutustavoista arveltiin olevan heikko. Todettiin, että tiedottaminen METSOsta saisi olla vielä nykyistä voimakkaampaa. Perinteiset metsänomistajan yhteistyökumppanit kuten MTK ja metsänhoitoyhdistykset voisivat halutessaan viedä voimakkaasti monimuotoisuuteen ja METSOon liittyvää tietoutta eteenpäin. Metsänomistajien tiedon määrässä METSOsta arveltiin olevan suuria alueellisia eroja, riippuen siitä toteutetaanko alueella METSON toimenpiteitä. Toivottiin, että metsänomistajille syntyisi METSON kautta lisää omaa aktiivisuutta ja kykyä havaita tilansa luontoarvoja. Kansalaisten monimuotoisuustietoisuuteen METSON ei uskottu juuri vaikuttaneen. Arvioitiin, että pitkällä tähtäimellä vaikutuksia voi ilmetä, mutta siihen tarvitaan paljon yleistä tiedotusta ja neuvontaa.

5.2.13 Tutkimustiedon tarpeet

Haastateltujen mukaan monimuotoisuuden kannalta keskeisiä tutkimustarpeita ovat suojelelun sosiaaliset vaikutukset sekä suojelelun vaikutukset metsien monikäyttöön. Todettiin, että tutkimusta suojelelun vaikutuksista aluetalouteen, ihmisten hyvinvointiin, virkistykseen ja maisemaan on tehty vain vähän ja tutkimus on painottunut pitkälti metsäsektorin sisäisiin vaikutuksiin. Vaikka sosiaaliset vaikutukset eivät METSON osalta vielä olekaan juuri näkyvissä, niiden mittaaminen jollain tavalla koettiin kuitenkin tärkeäksi jo toimintaohjelman tässä vaiheessa.

Toinen keskeinen tutkimusaihe oli haastateltujen mukaan talousmetsien monimuotoisuus ja talousmetsien luonnonhoidon vaikutukset. Talousmetsien suuresta pinta-alasta huolimatta niiden lajistotuntemuksen todettiin olevan heikko. Tutkimuksella tulisi selvittää mikä tosiasiallinen vaikutus talousmetsien luonnonhoidolla on luonnon monimuotoisuuteen ja miten 90-luvulla lakien ja säädösten pohjalta tehdyt metsänkäytön muutokset alkavat näkyä luonnossa. Erityisesti mainittiin lahoppukysymyksen ja ennallistamisen monimuotoisuusvaikutuksien tutkimustarve.

Haastateltavat toivoivat lajiston ja elinympäristöjen perustutkimusta lisäävän. Todettiin, että Etelä-Suomen luonnonsuojelullisesti arvokkaiden metsien kartoitusta ja lajiston tuntemusta tulisi lisätä. Yleensäkin olemassa olevien suojelealueiden luonnonsuojelullisten arvojen kartoittaminen nähtiin tärkeänä. Katsottiin tarvittavan enemmän tietoa siitä mitä on jo suojelettu.

Esitettiin ajatus, että Etelä-Suomessa on valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan noin 15 prosenttia yksityismetsien metsäalueita, joissa ei ole 30 vuoteen tehty metsänhoidollisia toimenpiteitä. Tutkimuksella tulisikin selvittää ovatko nämä alueet ekologisesti arvokkaita. Pohdittiin myös, voitaisiinko näitä alueita jatkossa laskea mukaan suojelelupinta-alaan ilman virallista suojelealue-statusta.

Virkistyskäyttötutkimusten säännöllinen tekeminen nähtiin tärkeänä. Oltiin kiinnostuneita tietämään miten virkistyskäyttöön suhtaudutaan, onko yhteiskunnassa kiinnostusta kehittää virkistysalueita ja lisätä tietoa virkistyskäytöstä. Tulisi myös tutkia ymmärretäänkö virkistyskäytön arvo. Todettiin, että tutkimuksella voisi selvittää millaisesta metsästä ulkomaalaiset matkailijat pitävät. Lisäksi esitettiin, että tutkimuksella täytyisi selvittää luotettavasti mitkä luonnonsuojelun, luontomatkailun ja virkistyskäytön realistiset työllisyysvaikutukset ovat, koska tähän mennessä esitetyt väitteet työllisyysvaikutuksista koettiin liioitelluiksi.

Haastatellut totesivat, että METSON jatkon kannalta tulisi selvittää saavutetaanko METSON keinoilla jotain muita monimuotoisuustavoitteita, joita aiemmilla monimuotoisuuden turvaamiskeinoilla ei ole saavutettu. Todettiin, että tutkimustietoa kertyy MOSSE - tutkimusohjelmassa paljon ja ongelmana voikin olla kaikkien tulosten kokoaminen yhteen.

5.2.14 Kritiikki

Epävarmuustekijöitä METSON toiminnalle

Haastateltujen mukaan suurin epävarmuustekijä METSON toiminnalle on rahoituksen riittävyys jatkossa. Tämän lisäksi pohdittiin riittääkö metsänomistajien ja kansalaisten keskuudessa innostusta ja halukkuutta osallistua monimuotoisuuden turvaamiseen tulevaisuudessa. Metsien suojelusäätiön toimintamahdollisuutta pidettiin epävarmana ja mahdollisen luonnonsuojeluohjelman muodostumiseen katsottiin liittyvän epävarmuustekijöitä sekä avoimia kysymyksiä. METSON keinojen riittävyttä kattavan suojelualueverkon aikaan saamiseksi sekä suojelusopimusten määräaikaisuutta pidettiin myös epävarmuustekijöinä. Saavutetaanko monimuotoisuudelle asetetut tavoitteet vai joudutaanko turvautumaan muihin keinoihin? Lisäksi politiikan jatkumista METSO-toimintaohjelman jälkeen pidettiin yhtenä epävarmuustekijänä. Eräs haastateltu pohti pystyvätkö ympäristöorganisaatiot ja metsäammattilaiset muuttamaan omaa kulttuuriansa ja tapaansa toimia ja pystytäänkö myös henkilökohtaisissa neuvontatilanteissa toimimaan uudella tavalla. Miten hyvin metsäammattilaiset hyväksyvät uuden ajattelutavan ja pystyvätkö he aidosti ehdottamaan metsän hakkuulle muita vaihtoehtoja?

Yhteenvetoa METSOon kohdistuvasta kritiikistä

Eräs haastateltu totesi METSON toiminnan keskittymisen yksityismaille olevan suuri virhe. Katsottiin, että yksityismailla monimuotoisuuden turvaaminen tulisi toteuttaa pääasiassa vapaaehtoisin keinoin ja vastuun metsäisten suojelualueiden perusverkon luomisesta Etelä-Suomeen kantaisivat julkisyhteisöt. Vapaaehtoisten keinojen määräaikaisuus herätti kuitenkin kritiikkiä. Arveltiin, että määräaikainen suojelu ei sovellu kaikkien elinympäristöjen suojeluun eikä se ole kustannustehokasta. Mainittiin myös, että asetelma, jossa vapaaehtoisesti suojeltu alue voi muuttua lakisääteisesti suojelluksi, on ongelmallinen. Ongelmallisena pidettiin myös kohteiden valintaa; jos suojelukohteet valitaan jatkossa vain metsänomistajien tekemien tarjousten perusteella, suojelun suunnittelulähtökohta katoaa.

Yksittäisenä näkemyksenä esitettiin, että METSO on jäädyttänyt Etelä-Suomen luonnonsuojelun toimintaohjelman ja se on aiheuttanut epävarmuuden luonnonsuojelun etenemisestä. Todettiin, että luonnonsuojeluohjelman jäädessä toteutettavaksi vasta METSO-toimintaohjelman jälkeen, on varsinkin metsäverotuksen käytännön uudistamisen vuoksi menetetty arvokkaita alueita viime

vuosien aikana. Useat haastatellut kokivat huolestuttavana myös sen, että jotkut ympäristöjärjestöt jättivät eriävän mielipiteen METSO-toimintaohjelmasta sen alkuvaiheessa. Koettiin, että ympäristöjärjestöt eivät halua osallistua luonnonsuojelun yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ottaa vastuuta suojelun toteuttamisesta. Toivottiin, että ympäristöjärjestöt olisivat avoimemmin mukana toiminnassa, mutta pelättiin, että kysymys on enemmän valtapoliittisista kuin metsäpoliittisista kysymyksistä.

METSON seurannassa käytettyä, METSON kokeiluhankkeiden ja Metsähallituksen METSO-hankkeiden vastuuhenkilöiden vuosittain täyttämää itsearviointilomaketta kritisoitiin siitä, ettei se ole kohteiden ekologisen tiedonkeruun kannalta informatiivinen. Kohteelta havaittujen lajien ja rakennepiirteiden tarkastelua ei pidetty riittävänä vaan kohteita pitäisi verrata muuhun alueen luontoon ja suojelematta jääneisiin alueisiin. Myös kuntametsätyöryhmän perustamista kritisoitiin liian hitaaksi ja esitettiin, että kuntametsien virkistys- ja monikäyttöarvoihin olisi ylipäättään pitänyt panostaa METSOssa enemmän.

Yhteistoimintaverkostojen toimintaan oltiin pettynyttä. Verkostohankkeilla odotettiin olevan laajempaa yhteistoimintaa synnyttäviä vaikutuksia, jotka ottaisivat huomioon muitakin näkökulmia kuin puhtaasti metsien suojelunäkökulman, mutta uusia todellisia innovaatioita ei kuitenkaan katsottu löytyneen. Verkostohankkeiden nähtiin käyttävän hyväkseen vain kahta METSON keinoa, luonnonarvokauppaa ja tarjouskilpailua. Eräs haastateltu katsoi, että yhteistoimintaverkostohankkeita olisi pitänyt markkinoida myös vapaamuotoisille kansalaisjärjestöille, eikä toteutuksen tulisi olla metsäkeskusvetoista. Nykyisten verkostohankkeiden toiminnan katsottiin muistuttavan paikoin jo muutenkin metsäkeskusten toimenkuvaan kuuluvaa toimintaa. Yhtenä ongelmana nähtiin se, että yhteistoimintaverkostoissa tehdään lehtoihin liittyviä toimenpiteitä. Lehtojen hoitoon ei kuitenkaan ole olemassa valtakunnan koordinaatiota, vaikka niissä on paljon uhanalaisia lajeja. Katsottiin että paikallisella tasolla asetetaan lehtojen suojelulle tavoitteita, jotka eivät välttämättä ole ekologisesti oikeita.

Erään haastatellun mukaan valtio on perustellut omaa suojelupolitiikkaansa heikosti. Haastateltu katsoi, että ministeriöiden tulisi käynnistää massiivinen suojelupolitiikkansa puolustaminen.

Metsien suojelua kritisoitiin myös ylipäättään. Ongelmallisena pidettiin sitä, ettei suojelulle ole asetettu tavoitetta, mikä aiheuttaa epävarmuutta metsänomistajissa. Erityisesti kritisoitiin ympäristöviranomaisten toimintaa. Erään haastatellun mukaan ympäristöviranomaiset eivät ole luotettavia ja rikkovat systemaattisesti viranomaistoimintaa ohjaavia oikeudenkäytön perusteita edistääkseen omia tarkoitusperiään. Suojelussa ei toimita johdonmukaisesti samoilla perusteilla, vaan perusteita vaihdetaan tavoitteiden mukaan. Esitettiin, että metsästyksen kieltäminen, vaihtomaiden käyttö ja valtion maaomaisuuden myynti suojelutarkoituksiin eivät ole perusteltuja toimintoja. Talousmetsien luonnonhoidon todettiin olevan periaatteessa hyvä toimintatapa, mutta luotettavan toteuttajatahon löytäminen katsottiin vaikeaksi. Epäiltiin myös, että uusilla suojelukeinoilla suojellut alueet eivät palaudu talouskäyttöön suojelukauden jälkeen, vaikka omistaja niin haluaisi.

Osa haastatelluista ei esittänyt kritiikkiä METSO-ohjelman toimenpiteistä. Toiset mainitsivat, etteivät tunne METSO-ohjelmaa niin hyvin, että pystyisivät esittämään kritiikkiä, toiset puolestaan näkivät METSON pääasiassa myönteisenä.

5.2.15 Metsien suojelun toteuttaminen METSON jälkeen

Metsiensuojeluohjelman käynnistäminen vuoden 2007 jälkeen herätti haastatelluissa mielipiteitä sekä puolesta että vastaan. Osa haastatelluista ei kuitenkaan osannut sanoa kantaansa ja suhtautui suojeluohjelmaan hieman varauksella.

Muutamit haastatellut olivat ehdottomasti sitä mieltä, että METSON jälkeen tarvitaan metsiensuojeluohjelma, jossa määritellään tavoitteet suojelulle. Todettiin, että kaikille puuntuotannon osa-alueille on määritelty tavoitteet mutta ekologisia tavoitteita ei sen sijaan ole määritelty. Määrätavoite nähtiin tarpeellisena, koska ilman sitä suojelu olisi päämäärätöntä. Eräs haastateltava esitti tavoitteeksi, että metsistä olisi viisi prosenttia tiukassa suojelussa ja kymmenen prosenttia tuki- ja puskurialueena tai metsälain 6 §:n alueena. Lisäksi ehdotettiin myös ennallistamisohjelman perustamista. Suojeluohjelman rahoituksen turvaamista pidettiin tärkeänä. Suojeluohjelman tulisi perustua eri keinojen yhdistelmään, myös uusiin suojelukeinoihin ja sitä tulisi toteuttaa sekä valtion että yksityisten mailla. Valtion maiden osuuden todettiin olevan Etelä-Suomessa vähäinen, mutta ne ovat sijainniltaan tärkeitä, koska ne usein ympäröivät olemassa olevia suojelualueita. Valtion metsiä tulisi ennallistaa sekä jo olemassa olevia suojelualueita laajentaa. Mainittiin, että kaikki vähänkään luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet tulisi säästää. Uhanalaisten lajien kannalta suojelualueita tulisi keskittää laajempiin kokonaisuuksiin. Määräaikaista ja pysyvää suojelua tulisi tarkastella elinympäristökohtaisesti, koska määräaikaisuuden ei koettu sopivan kaikkiin elinympäristöihin, esimerkiksi vanhoihin metsiin.

Erään haastatellun mukaan metsiensuojeluohjelman tulisi perustua valtion, julkisyhteisöjen ja muiden suurmetsänomistajien metsiin, koska näillä tahoilla on yhteiskunnallinen vastuu sekä monimuotoisuuden että kansalaisten virkistysmahdollisuuksien turvaamisesta. Haastatellun mukaan tulisi selvittää, voitaisiinko nykyisistä suojelualueista rakentaa laajempia ns. ydinalueita suojelemalla niiden ympärillä olevia yhtiöiden, kuntien ja valtion maita. Ydinalueen ympärille luotaisiin bonusvyöhykkeiden kehä ja metsänomistaja saisi sitä enemmän korvausta suojelusta mitä lähempänä ydinaluetta hänen kohteensa sijaitsisi. Ydinaluetta lähimpänä olevalla vyöhykkeellä metsänomistaja saisi enemmän tuloa metsien suojelusta kuin puunhakuusta. Tämä loisi metsänomistajille houkuttelevan tilanteen osallistua yhtenäisten suojelualueiden muodostamiseen. Bonusvyöhykkeiden ulkopuolella uudet keinot voisivat toimia joidenkin elinympäristöjen, kuten perinnebiotooppien osalta, mutta eivät välttämättä olisi niin merkittäviä.

Uudet suojelukeinot keskitettäisiin yksityismaille, joille pyrittäisiin luomaan tuki- ja puskurialueita. Tuki- ja puskurialueeseen voisi kuulua yksityismaiden lisäksi myös pysyvästi suojeltuja tai vähemmän intensiivisessä käytössä olevia kunnan virkistysmetsiä. Metsiensuojeluohjelmalla olisi olennaista paikata yksityismetsissä uusien keinojen kautta tapahtuvan suojelun sirpalemaista rakennetta. Haastateltavan mukaan suojelussa ei voi olla lähtökohtana vain luonnontilaisten alueiden suojelu, vaan myös alueen sijainti ja ennallistamismahdollisuus on otettava huomioon suunnittelussa. Vuoden 2007 jälkeen METSON toiminta tulisi laajentaa koko maahan ja ottaa luonnonsuojelusuunnittelun elementti mukaan metsäsuunnitteluun.

Osa haastatelluista totesi, että jonkinlainen suojeluohjelman tapainen suunnitelma tullaan tarvitsemaan, mutta he eivät osanneet ottaa kantaa millainen ohjelman tulisi olla. Haastatellut eivät olleet määrätavoitteiden asettamisen kannalla mutta todettiin, että jonkinlainen tavoite täytyy olla siitä, mihin pyritään ja mitä erilaisia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi tullaan käyttämään. Lähtökohtana pitäisi olla uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelu sekä luontotyyppien suotuisan suojelun tason sekä tämän tason saavuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden määrittäminen. Metsiensuojeluohjelma tulisi toteuttaa käyttämällä kaikkia nykyisiä keinoja

yhdessä niin, että mahdollisimman moni taho olisi mukana suunnittelussa, jotta suojeleohjelma koettaisiin yhteisesti hyväksytyksi tavoitteeksi. Käytetyt keinot pitäisi valita tilannekohtaisesti ja ottaa huomioon myös muut kuin luonnonsuojelulliset tavoitteet.

Todettiin, että suojeleohjelma voisi kohdistua vain osaan Etelä-Suomea, mutta sen pitäisi kuitenkin olla riittävän laaja monimuotoisuuden turvaamiseksi. Esitettiin, että valtion mailta ei Etelä-Suomessa löydy enää suojeleun kannalta arvokkaita alueita vaan niitä on etsittävä muualta. Esitettiin, että yhtenäisten isojen alueiden lisäksi tarvitaan kuitenkin myös pienempiä yksittäisiä alueita ja erikokoiset alueet täydentävät toisiaan. Molempia tarvitaan, jotta luontotyyppien kirjo säilyisi. Yksittäisten kohteiden lisäksi suunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös kohteiden verkostoituminen. Todettiin, METSO:n kautta suojeleuun on tullut pinta-alaltaan melko pieniä kohteita. Seurannan kautta pitäisikin pystyä osoittamaan, mikä vaikutus pienialaisilla kohteilla on monimuotoisuuden kannalta. Todettiin myös, että jos talousmetsiä halutaan siirtää enemmän suojeleun piiriin, ennallistamistoimenpiteiden tärkeys korostuu entisestään. Talousmetsien luonnonhoito ja täsmäsuojelu nähtiin keinoina, jotka vievät monimuotoisuutta nopeasti ja tehokkaasti eteenpäin.

Toiset haastatellut olivat kuitenkin ehdottomasti sitä mieltä, että minkäänlaista erillistä metsiensuojeluohjelmaa ei tarvita. Todettiin, että määrätavoitteisesta suojeleusta on todella huonoja kokemuksia. Uuden suojeleohjelman perustamisen ja määrätavoitteiden asettamisen katsottiin voivan tuhota METSO:n tulevaisuuden täysin. Metsänomistajien arveltiin kokevan tulleen jälleen petetyiksi, jos suojeleohjelma perustetaan. Todettiin, että METSO-ohjelman tyyppistä toimintaa voitaisiin jatkaa metsäneuvoston ja alueellisten metsäneuvostojen piirissä samalla tavoin kuin tähänkin asti. Muistutettiin, että Suomessa on jo olemassa laajoja suojelealueita. Jatkossa suojele pitäisi toteuttaa tapauskohtaisesti, ilman ohjelmaa. Esitettiin, että tiettyjä lajeja voidaan säilyttää pienilläkin alueilla. Vapaaehtoisin keinoin pyrittäisiin saamaan suojelekohteita jo olemassa olevien suojelealueiden lähietäisyydeltä, jolloin alueet laajenisivat sitä kautta. Lisäksi talousmetsiä tulisi käsitellä monimuotoisuutta edistävällä tavalla.

Eräät haastatellut vastustivat metsiensuojeluohjelmaa, jos sillä tarkoitetaan lakisääteisten suojelealueiden perustamista tietyille alueille. Heidän mukaansa suojeleun suunnittelu tulisi tehdä käyttäen METSO-keinojen tyyppisiä toimintatapoja koko maassa. Metsien suojeleussa pitäisi keskittyä paikkaamaan suojeleun puutteita vapaaehtoisin toimin. Esitettiin, että METSO-keinoja pitäisi kehittää ja ottaa aktiivisesti metsätalouden käytännön ohjausvälineiksi. Nähtiin, että suojelealueiden verkosto muodostuisi tulevaisuudessa vapaaehtoisin keinoin turvatuista METSO-kohteista sekä nykyisistä tiukasti suojeleuista alueista. Osa elinympäristöistä tulisi suojele laajemmilla alueilla, mutta osalle suojeletavista lajeista pienemmät kohteet voisivat olla riittäviä. Etelä-Suomessa tulisi kuitenkin tehdä tarkempi analyysi jo olemassa olevien suojelealueiden lähiympäristöistä ja niiden mahdollisuuksista monimuotoisuuden turvaamisessa. Katsottiin, ettei Etelä-Suomen metsien suojeleusta puhuttaessa voida välttyä siltä, että se koskettaisi myös yksityismaita. Ns. harmaita vyöhykkeitä, kuten tuki- ja puskurialueita, osa haastatelluista ei pitänyt lainkaan toivottavina. Niiden uskottiin vain johtavan jatkuvaan kiistelyyn mitä alueella saa tehdä ja mitä ei.

Todettiin, että käytännön toimijoiden näkökannat tulisi ottaa huomioon suojeleun suunnittelussa. Toimintatavat tulisi koordinoita valtakunnan tasolta. Lisäksi tarvittaisiin myös alueellisia tavoitteita. Tavoitteille tulisi asettaa aikajänne, mutta ei sitovia prosentti- tai pinta-alatavoitteita. Esitettiin, että määrällisen seurannan sijasta tulisi tarkastella, millaisia luontoarvoja ja elinympäristöjä on jo saatu suojeletua. Keskustelu metsäluonnon monimuotoisuudesta tulisi keskittää

enemmän olemassa olevien suojelualueiden arvojen selvittämiseen kuin vain uusien suojelualueiden perustamiseen.

Suojelun toimintatavoissa peräänkuulutettiin selkeitä sääntöjä. Ehdotettiin, että tulevaisuudessa mahdolliset kiistat eri tahojen välillä tiettyjen alueiden suojelemisen tarpeellisuudesta voitaisiin siirtää puolueettoman tahon, kuten ministeriön, ratkaistavaksi. Puolueeton taho tarkastelisi METSON luonnonsuojelubiologisten kriteerien kautta alueen luonnonsuojelullista arvoa ja siihen perustuen esittäisi näkemyksensä alueen suojelun tarpeellisuudesta. Esitettiin myös näkemys, että tulevaisuudessa monimuotoisuuden turvaaminen ratkaistaan pääasiassa talousmetsien luonnonhoidon keinoin ja erityisten suojelualueiden tarve vähenee. Olennaisena kysymyksenä suojelun tulevaisuudelle nähtiin yhteiskunnan ja poliitikkojen halu sitoutua METSON kaltaisten ohjelmien rahoittamiseen.

5.2.16 METSON seuranta ja arviointi

Haastateltujen mukaan seurannassa on olennaista, että ulkopuolinen taho tekee toimintaohjelman seurannan ja arvioinnin, jonka perusteella muodostetaan rehellinen tarkastelu siitä mihin vapaaehtoisilla keinoilla tehtävä suojelu johtaa, millainen suojelualueverkko niitä käyttämällä muodostuu, kuinka laadukas se on ekologisesti ja mitkä ovat suojelualueverkoston muodostamisen kustannukset. Todettiin, että seurannassa pitäisi pystyä myös osoittamaan, mikä vaikutus METSON keinoin suojeluilla alueilla on ekologisessa mielessä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta ja olisiko kohteiden monimuotoisuus vähentynyt ilman suojelua. Lisäksi tulee selvittää millainen tulos METSON keinoilla saadaan pitkällä aikavälillä verrattuna perinteisten suojelukeinojen toteuttamiseen. Esitettiin, että suojelun suunnittelun kannalta olisi myös olennaista tietää, mitä arvokkaita luontokohteita METSON aikana on ehkä jo kadonnut.

Todettiin, että huolimatta siitä millä tavalla suojelu toteutetaan, seurannassa tulisi huomioida sen kokonaisvaikutukset niin taloudellisesta, ekologisesta kuin myös sosiaalisesta näkökulmasta. Juuri kokonaiskuvan saaminen suojelun vaikutuksista katsottiin erittäin tärkeäksi. Vaikka jotkut haastateltavat pitivät ekologisten vaikutusten selvittämistä ensisijaisena, haastattelussa korostettiin myös sosiaalisten vaikutusten selvittämistä. Vaikka haastatellut uskoivatkin, että sosiaalisten vaikutusten ilmeneminen toimintaohjelman aikana on vähäistä, niiden huomioon ottamista jo tässä vaiheessa pidettiin keskeisenä seurannan tehtävänä. Todettiin, että uusien suojelukeinojen käyttöönottamiseksi laajemmassa mittakaavassa, tulee tietää metsänomistajien halukkuus soveltaa niitä. Seurannassa tulisi selvittää mitä mieltä metsänomistajat todella ovat uusista suojelukeinoista eikä tyytyä vain pinnalliseen arvioon.

Eräät haastateltavat olivat kiinnostuneita suojelun vaikutuksista kuntien alueella ja METSO-toimintaohjelman vaikutuksista luonnon virkistyskäyttöön. Pohdittiin myös sitä, onko METSO lisännyt alueiden houkuttelevuutta vai onko vaikutus ollut niin vähäinen, että sitä ei voida ottaa huomioon. Esille nostettiin kysymys siitä, onko METSO lisännyt tai vähentänyt virkistyskäyttömahdollisuuksia ja onko se vaikuttanut maanomistajien kiinnostukseen toteuttaa virkistyskäytön edellytyksiä lisääviä toimenpiteitä metsissään. Lisäksi oltiin kiinnostuneita tietämään millaisia yksityismetsänomistajien käsittelemättä jättämät kohteet ovat ja pystyttäisiinkö ne huomioimaan suojelupinta-alaa laskettaessa. Esitettiin, että luonnonsuojelualueet tulisi voida jatkossa pisteyttää ekologisten arvojen mukaan. Esitettiin myös, että VMI-aineistoa tulisi hyödyntää voimakkaammin seurannassa ja luoda siitä eräänlainen monimuotoisuuden seurantatyökalu jatkossakin.

Haastateltujen mukaan seurannassa on tärkeää huomioida, että kokeilujakson lyhyestä kestästä johtuen suojelekeinojen vaikutuksia ei pystytä varmuudella arvioimaan vielä vuonna 2007. Todettiin kuitenkin, että tämän hetkinen seurannan suunnitelma on jo hyvin laaja ja MOSSE-tutkimusohjelman tutkimushankkeista saadaan paljon aihepiiriä käsitteleviä ja seurantaa tukevia tutkimustuloksia.

Kirjallisuus

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2 painos. – Vastapaino, Tampere. 268 s.

Fielding, N. 1993. Qualitative interviewing. Julkaisussa: Gilbert, N. (toim.). Researching social life. SAGE Publications, London. s. 135–153.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki. 213 s.

Kuuluvainen, T., Saaristo, L., Keto-Tokoi, P., Kostamo, J., Kuuluvainen, J., Kuusinen, M., Ollikainen, M., Salpakivi-Salomaa, P. (toim.) 2004: Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus. Edita. Helsinki. 381 s.

Moilanen, T. & Roponen, S. 1994. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ATLAS/ti-ohjelman avulla. Kuluttajatutkimuskeskus. Menetelmäraportteja ja käsikirjoja 2/1994. 84 s.

Muhr, T. 1997. ATLAS/ti. Visual Qualitative Data Analysis – Management – Model Building – Release 4.1 Short User's Manual. 1st Ed. – 11/97. Berlin.

Syrjänen, K., Horne, P. & Koskela, T. 2005. METSO-toimintaohjelman ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seuranta ja arviointi. Väliraportti I. Hankkeiden itsearviointit 2003–04. Suomen ympäristökeskus ja Metsäntutkimuslaitos. [www-sivusto] Saatavissa: http://www.mmm.fi/metso/ASIAKIRJAT/METSO_n_seurannan_I_valiraportti.pdf www.mmm.fi/)

Turunen, H. & Ruohomäki, O. 2001. Johdatus laadulliseen analyysiin Atlas.ti- ohjelman avulla. [www-sivusto] Saatavissa: <http://www.cs.uta.fi/ipoppla/www/ipoppla01/ru/index.htm> [Viitattu 25.1.2006]

METSON SEURANNAN TUTKIJAPALAUVERIIN 9.2.2005 KUTSUTUT:

Ahloth Petri	SYKE
Carter Timothy	SYKE
Eisto Ilkka	Joensuun yliopisto
Haila Yrjö	Tampereen yliopisto
Hakila Raimo	Pyhäjärvi-instituutti
Hanski Ilkka	Helsingin yliopisto
Heikkinen Risto	SYKE
Hiedanpää Juha	Tampereen yliopisto
Hildén Mikael	SYKE
Horne Paula	Metla
Hynynen Jari	Metla
Hänninen Riitta	Metla
Jokinen Ari	Tampereen yliopisto
Juutinen Artti	Oulun yliopisto
Kallio Maarit	Metla
Kauppi Pekka	Helsingin yliopisto
Kellomäki Seppo	Joensuun yliopisto
Kohl Johanna	Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Kokko Kai	Kansainvälisen talousoikeuden instituutti/Hy
Koskela Terhi	Metla
Kotiaho Janne	Jyväskylän yliopisto
Kouki Jari	Joensuun yliopisto
Kumela Hanna	Metla
Kurttila Mikko	Metla
Kuuluvainen Jari	Helsingin yliopisto
Kuuluvainen Timo	Helsingin yliopisto
Kuusinen Mikko	YM
Leskinen Leena	Metla
Luque Sandra	Metla
Mähönen Marjukka	MMM
Mäki-Hakola Marko	PTT
Määttä Tapio	Joensuun yliopisto
Mönkkönen Mikko	Oulun yliopisto
Naskali Arto	Metla
Niemelä Jari	Helsingin yliopisto
Niskanen Antti	Joensuun yliopisto
Nuutinen Tuula	Metla
Ollikainen Markku	Helsingin yliopisto
Ollonqvist Pekka	Metla
Otsamo Antti	MMM
Penttilä Reijo	SYKE
Primmer Eeva	SYKE
Punkka Antti	TTK
Pykäläinen Jouni	Metla
Rannikko Pertti	Joensuun yliopisto
Raunio Anne	SYKE

Roininen Heikki	Metla
Saastamoinen Olli	Joensuun yliopisto
Sairinen Rauno	TKK
Selby Ashley	Metla
Sievänen Tuija	Metla
Siitonen Juha	Metla
Sippola Anna-Liisa	Lapin yliopisto
Syrjänen Kimmo	SYKE
Tahvonen Olli	Metla
Tervo Mikko	Helsingin yliopisto
Tiainen Juha	RKTL
Tikka Päivi	Helsingin yliopisto
Toivonen Heikki	SYKE
Toivonen Ritva	PTT
Tomppo Erkki	Metla
Tukia Harri	SYKE
Valsta Lauri	Helsingin yliopisto
Virkkala Raimo	SYKE

Tehtävien lähtökohtana on **METSO-toimintaohjelman arviointi** ja sen tavoitteena oleva metsäisten luontotyyppien ja uhanalaisille lajeille tärkeiden elinympäristöjen ja rakennepiirteiden nykyistä parempi turvaaminen. Tehtävien tavoitteena on:

Tehtävä 1. Muodostaa ekologinen malli, jolla voitaisiin pysäyttää metsälajiston uhanalaistumiskehitys mahdollisimman nopeasti pelkästään ekologiset perusteet huomioon ottaen.

Tehtävä 2. Muodostaa malli, joka ekologisten tavoitteiden lisäksi ottaa huomioon yhteiskunnalliset tekijät ja realiteetit.

Tehtävä 1

Ekologinen malli

Millainen olisi ekologisesti suotuisa metsälajiston suojelun taso Etelä-Suomessa? Miten suojelun tavoite saavutettaisiin (esim. hehtaareja, prosentteja, erilaisten habitaattien määriä)? Millä ekologisilla keinoilla ja verkostolla päästäisiin tähän ekologisesti suotuisaan suojelutasoon? Taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ei oteta tässä mallissa huomioon.

Pohdittavia kysymyksiä:

1. Mikä olisi suojelupinta-ala prosentteina ja/tai hehtaareina?

2. Millä ekologisilla keinoilla suojelu toteutettaisiin?

3. Millaisia alueellisia painotuksia suojelussa tulisi olla?

– ekologistia keinoja ovat esim.

- tiettyjen rakennepiirteiden (lahopuu, palanut puu) säilyttäminen (talousmetsissä)
- rakennepiirteiden luominen, palauttaminen, lisääminen (ennallistaminen)
- kaikkien elinympäristön rakennepiirteiden säilyttäminen (luonnonsuojelualueet)

– verkosto: alueellisuus, aluekoko, kytkeytyneisyys

Tehtävä 2

Myös taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon ottava malli

Käyttäkää pohjana edellisessä tehtävässä muodostamaanne ekologisesti suotuisaa suojeluvaihtoehtoa. Muokatkaa sen pohjalta toinen suojeluvaihtoehto, jossa otatte huomioon myös suojelun taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset metsänomistajiin, metsäsektoriin ja kansalaisiin. Miten suojelun tavoite saavutetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti mahdollisimman hyvin? Millä ohjauskeinoilla ja millaisella verkostolla päästäisiin tähän myös taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset huomioon ottavaan vaihtoehtoon?

Pohdittavia kysymyksiä:

1. Mikä olisi suojelupinta-ala prosentteina ja/tai hehtaareina, kun taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset on otettu huomioon?

2. Millä ekologisilla keinoilla tavoite saavutettaisiin?

3. Millaisia alueellisia painotuksia suojelussa tulisi olla?

4. Mistä ekologisista näkökohdista tingittiin tehtävän 2 ratkaisussa?

5. Millaista ohjauskeinovalikoimaa mallissa käytettiin?

6. Miten otitte taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia huomioon vaihtoehdon rakentamisessa?

Esim. miten suojelualue jakautuisi eri omistajaryhmien kesken (negatiivisten taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten minimointi) ja miten syntyneet kustannukset jaettaisiin?

– taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ovat esim.

- työllisyys valtakunnallisella ja alueellisella tasolla
- kustannukset ja niiden jakautuminen (metsänomistaja/metsäteollisuus/kunnat/valtio)
- hyväksyttävyyys yhteiskunnassa ja maanomistajien keskuudessa
- vaikutus virkistyskäyttöön ja muuhun monikäyttöön
- osallistumismahdollisuudet
- maaseudun elinvoimaisuus

– ohjauskeinoja ovat esim.

- vapaaehtoiset suojelukeinot (sopimusperustaiset, korvaukseen perustuvat)
- luonnonsuojeluohjelma, lakiin perustuva suojelu
- informaatio-ohjaus (suositukset, neuvonta, koulutus)
- sertifiointi
- suunnittelu ja kaavoitus (tilakohtainen, alueellinen, valtakunnallinen)

Tehtävä 3

1. Mitä riskejä ja ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia epävarmuustekijöitä yllä oleviin suojeluvaihtoehtoihin sisältyy?

2. Mitä muita tietoja tarvitaan yllä olevissa tehtävissä esille tulleiden näkökulmien lisäksi luotettavien suojeluvaihtoehtojen rakentamiseen?

3. Onko olemassa erityisiä tutkimustiedon puutteita, jotka vaikeuttavat suojeluvaihtoehtojen vaikutusten seuranta ja arviointia?

Lomakekysely METSO-ohjelmasta ja METSO:n seurannasta

Tutkijapalaveri 9.2.2005, SYKE

Lomakkeen tavoitteena on koota tutkijoiden näkemyksiä ja asiantuntija-arvioita METSO-toimintaohjelman toimenpiteistä sekä METSO:n seurannasta. Palauta täytetty lomake tilaisuuden päättyessä. Kaikkia vastauksia käsitellään nimettöminä ja lomakkeen voi myös palauttaa nimettömänä. Kiitokset yhteistyöstä!

1. Miten hyvin METSO-ohjelmassa käytetyt, maanomistajan vapaaehtoisuuteen perustuvat uudet suojelukeinot soveltuvat mielestäsi luonnon erityispiirteiden ja monimuotoisuusarvojen huomioon ottamiseen? Vastaa asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Luonnonarvokauppa	1	2	3	4	5	
Tarjouskilpailu	1	2	3	4	5	
Yhteistoimintaverkostot	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito ja ympäristötuet	1	2	3	4	5	

Kommentteja: _____

2. Kuinka hyvin seuraavin monimuotoisuuden turvaamisen keinoin voidaan mielestäsi
a) lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua sekä b) suojella uhanalaisia metsälajeja?
Vastaa asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

a) lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Metsänomistajalle vapaaehtoiset METSO-suojelukeinot	1	2	3	4	5	
Ennallistaminen	1	2	3	4	5	
Metsiensuojeluohjelma	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito	1	2	3	4	5	
Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat	1	2	3	4	5	

b) suojella uhanalaisia metsälajeja

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Metsänomistajalle vapaaehtoiset METSO-suojelukeinot	1	2	3	4	5	
Ennallistaminen	1	2	3	4	5	
Metsiensuojeluohjelma	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito	1	2	3	4	5	
Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat	1	2	3	4	5	

Kommentteja: _____

3. Millaisia vaikutuksia METSON toimenpiteillä valtakunnallisesti sovellettuna voisi olla monimuotoisuuden turvaamiselle Suomen rajojen ulkopuolella?

4. Arvioi miten erilaiset monimuotoisuuden turvaamisen keinot vaikuttavat seuraaviin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin tekijöihin?

Vastaa jokaiseen ruutuun asteikolla – 3 (erittäin negatiivisesti) – +3 (erittäin positiivisesti).

	Vapaaehtoiset suojelukeinot	Ennallistaminen	Metsien-suojeluohjelma	Talousmetsien luonnonhoito	Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat
Työllisyys					
Maaseudun elinvoimaisuus					
Monikäytön edellytykset					
Metsien kulttuuriarvo					
Osallistumismahdollisuudet					

Kommentteja _____

5. Miten hyvin seuraavat yhteiskunnalliset ja taloudelliset tavoitteet mielestäsi toteutuvat seuraavissa monimuotoisuuden turvaamisen keinoissa?

Vastaa jokaiseen ruutuun asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

	Vapaaehtoiset suojelukeinot	Ennallistaminen	Metsien-suojeluohjelma	Talousmetsien luonnonhoito	Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat
Yhteiskunnallinen					
– hyväksyttävyys (metsänomistajien ja muiden toimijaryhmien keskuudessa)					
– toteutettavuus (vaatimukset lainsäädäntöön ja/tai hallintakäytäntöön)					
– joustavuus (mukautumiskyky muuttuviin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin)					
– kestävyys (mukautumiskyky muuttuviin yhteiskunnallisiin vaatimuksiin ja tavoitteisiin)					

Vastaa jokaiseen ruutuun asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

	Vapaa- ehtoiset suojelukeinot	Ennallis- taminen	Metsien- suojaohjelma	Talous- metsien luonnonhoito	Tilakohtaiset luonnonhoito- suunnitelmat
Taloudellinen					
– oikeudenmukaisuus (kustannusten jakautuminen toimijoiden kesken suhteessa hyötyihin)					
– joustavuus (mukautumiskyky muuttuviin taloudellisiin olosuhteisiin)					
– kestävyys (mukautumiskyky muuttuviin taloudellisiin vaatimuksiin ja tavoitteisiin)					

Kommentteja _____

6. Kuinka suurta epävarmuutta seuraavat tekijät luovat mielestäsi erilaisten suojelukeinojen (a - e) toimivuudelle monimuotoisuuden suojelussa?

Vastaa asteikolla 1 (ei aiheuta epävarmuutta) – 5 (erittäin merkittävä epävarmuustekijä).

	Ei aiheuta epävarmuutta		Erit.merkittävä epävarmuustekijä		
a) Vapaaehtoiset suojelukeinojen...					
...ekologinen epävarmuus ja toteutuksen mahdolliset vaikeudet	1	2	3	4	5
...oletukset yhteiskunnasta ja toimijoista sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät	1	2	3	4	5
...vaikuttavuuden taloudelliset oletukset ja epävarmuudet	1	2	3	4	5
...heijastusvaikutukset maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan	1	2	3	4	5
b) Ennallistamisen...					
...ekologinen epävarmuus ja toteutuksen mahdolliset vaikeudet	1	2	3	4	5
...oletukset yhteiskunnasta ja toimijoista sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät	1	2	3	4	5
...vaikuttavuuden taloudelliset oletukset ja epävarmuudet	1	2	3	4	5
...heijastusvaikutukset maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan	1	2	3	4	5
c) Metsiensuojeluohjelman...					
...ekologinen epävarmuus ja toteutuksen mahdolliset vaikeudet	1	2	3	4	5
...oletukset yhteiskunnasta ja toimijoista sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät	1	2	3	4	5
...vaikuttavuuden taloudelliset oletukset ja epävarmuudet	1	2	3	4	5
...heijastusvaikutukset maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan	1	2	3	4	5
d) Talousmetsien luonnonhoidon...					
...ekologinen epävarmuus ja toteutuksen mahdolliset vaikeudet	1	2	3	4	5
...oletukset yhteiskunnasta ja toimijoista sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät	1	2	3	4	5
...vaikuttavuuden taloudelliset oletukset ja epävarmuudet	1	2	3	4	5
...heijastusvaikutukset maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan	1	2	3	4	5
e) Tilakohtaisten luonnonhoitosuunnitelmien...					
...ekologinen epävarmuus ja toteutuksen mahdolliset vaikeudet	1	2	3	4	5
...oletukset yhteiskunnasta ja toimijoista sekä yhteiskunnalliset epävarmuustekijät	1	2	3	4	5
...vaikuttavuuden taloudelliset oletukset ja epävarmuudet	1	2	3	4	5
...heijastusvaikutukset maamme rajojen ulkopuolisten alueiden ekologiaan	1	2	3	4	5

Kommentteja _____

**7. Onko Sinulla luonnonsuojelubiologista kritiikkiä METSO-ohjelman toimenpiteitä kohtaan?
Jos on, niin millaista?**

8. Mitä seikkoja tulisi mielestäsi erityisesti ottaa huomioon METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa?

Nimi: _____

Organisaatio: _____

Edustamasi tieteenala: Luonnontieteet Yhteiskuntatieteelliset tieteenalat

Kuinka hyvin tunsit METSO:n toimenpiteet entuudestaan?

Vastaa asteikolla 1 (en lainkaan) – 5 (erittäin hyvin).

1 2 3 4 5

Oletko mukana jossain METSO-kokeiluhankkeessa tai toimenpiteessä?

Kyllä En

Jos kyllä, niin

missä? _____

Lisäkommentteja: _____

METSON SEURANNAN SIDOSRYHMÄPALAVERIIN 18.5.2005 KUTSUTUT:

Ainasto Lauri	Puu- ja erityisalojen liitto
Grönlund Anne	Pohjois-Savon ympäristökeskus
Hakanen Maija	Kuntaliitto
Hakila Raimo	Pyhäjärvi-instituutti (Eura)
Hankala Tapio	Metsänhoitajaliitto
Hanski Ilkka	Helsingin yliopisto
Harkki Sini	Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Heinonen Petri	Metsähallitus
Hellström Eeva	Suomen Metsäyhdistys ry.
Hiedanpää Juha	Tampereen yliopisto
Hilden Mikael	SYKE
Holm Juha-Pekka	Lapin ympäristökeskus
Horne Paula	Metla
Hänninen Riitta	Metla
Isoviita Pirkko	YM
Jaakkola Simo	Koneyrittäjien liitto ry.
Jantunen Tuomo	Suomen Latu ry.
Järvenpää Reivo	Metsänomistajien Liitto Etelä-Suomi ry.
Kallio Maarit	Metla
Karjalainen Harri	WWF-Suomi
Kolström Marja	Metsäkeskus Pohjois-Karjala
Koskela Terhi	Metla
Kostamo Jouko	Tapio
Kumela Hanna	Metla
Kuronen Ilpo	Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Kurttila Mikko	Metla
Kuusinen Mikko	YM
Lehesvirta Timo	UPM Metsä
Leskinen Leena	Metla
Lähteenoja Pentti	MMM
Maaranta Antti	Metsäliitto
Murto Risto	Lohjan Kaupunki
Myllynen Anna-Liisa	Stora Enso
Mähönen Marjukka	MMM
Mäki-Hakola Marko	MTK
Mönkkönen Mikko	Jyväskylän yliopisto
Niemelä Jari	Helsingin yliopisto
Nummi Tapio	Metsäkeskus Lounais-Suomi
Nyrhinen Timo	MTK
Nystrand Håkan	Metsäalan Asiantuntijat ry.
Palo Harri	Kirkkohallitus
Primmer Eeva	SYKE
Päivinen Jussi	Metsähallitus
Raivio Suvi	Metsäteollisuus ry.
Ranta Jukka-Pekka	Suomen Sahat ry.
Rautiainen Anu	Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa

Reunanen Pasi	Oulun yliopisto
Ruokanen Irmeli	Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa
Ruuhijärvi Rauno	
Salminen Pekka	YM
Savola Keijo	Luonto-Liitto ry.
Selander Annika	Metsäkeskus Rannikko
Seppälä Jani	Uudenmaan ympäristökeskus
Siitonen Juha	Metla
Soininen Timo	Tapio
Stenmark Björn	Metsäkeskus Rannikko
Syrjänen Kimmo	SYKE
Tahvonen Olli	Metla
Turpeinen Väino	Hämeen ammattikorkeakoulu
Valkama Päivi	Valtiovarainministeriö
Veistola Tapani	Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Walsh Marcus	BirdLife Suomi ry.
Wickström Henrik	Uudenmaan virkistysalueyhdistys ry.
Österman Sture	Natur och Miljö

METSON SEURANNAN SIDOSRYHMÄPALAVERIIN 18.5.2005 OSALLISTUNEET:

Grönlund Anne	Pohjois-Savon ympäristökeskus
Hakila Raimo	Pyhäjärvi-instituutti (Eura)
Heinonen Petri	Metsähallitus
Horne Paula	Metla
Kallio-Mannila Pekka	Stora Enso Metsä
Karjalainen Harri	WWF-Suomi
Karttunen Seppo	HY, Suitian tutkimustila
Ketola Jyrki	Metsäalan Asiantuntijat ry.
Kolström Marja	Metsäkeskus Pohjois-Karjala
Koskela Terhi	Metla
Kostamo Jouko	Tapio
Kumela Hanna	Metla
Kuokkanen Panu	Metsähallitus
Kuusinen Mikko	YM
Lehesvirta Timo	UPM Metsä
Lähteenoja Pentti	MMM
Murto Risto	Lohjan kaupunki
Mähönen Marjukka	MMM
Mönkkönen Mikko	Jyväskylän yliopisto
Otsamo Antti	MMM
Pelkonen Kari	Metsähallitus
Rautiainen Anu	Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa
Rautolahti Tero	Metsäliitto
Reunanen Pasi	Oulun yliopisto
Ruokanen Irmeli	Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa
Ruuhijärvi Rauno	
Saaristo Lauri	Tapio
Siitonen Juha	Metla
Syrjänen Kimmo	SYKE
Valkama Päivi	Valtiovarainministeriö

METSON SEURANNAN SIDOSRYHMÄPALAVERIN 18.5.2005 RYHMÄTYÖT

Mitkä asiat METSO:n arvioinnissa tulisi ehdottomasti selvittää, miksi ja miten?

1. Mitkä ekologiset tekijät tulisi selvittää ja ottaa huomioon METSO-ohjelman arvioinnissa ja miten näitä tekijöitä tulisi seurata ja arvioida?
2. Mitkä taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tulisi selvittää ja ottaa huomioon METSO-ohjelman arvioinnissa ja miten näitä tekijöitä tulisi seurata ja arvioida?
 - työllisyys valtakunnallisella ja alueellisella tasolla
 - kustannukset ja niiden jakautuminen (metsänomistaja/metsäteollisuus/kunnat/valtio)
 - hyväksyttävyyden yhteiskunnassa ja maanomistajien keskuudessa
 - vaikutus virkistyskäyttöön ja muuhun monikäyttöön
 - osallistumismahdollisuudet
 - maaseudun elinvoimaisuus
3. Minkä intressiryhmien näkemykset arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

Pitäisikö METSO-toimenpiteitä soveltaa vuoden 2006 jälkeen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi, mitä ja miksi?

4. Millaisilla ekologisilla keinoilla metsien monimuotoisuuden turvaamista tulisi toteuttaa vuoden 2006 jälkeen?
Ekologisia keinoja ovat esim.
 - kaikkien elinympäristön rakennepiirteiden säilyttäminen suojelualueilla
 - tiettyjen rakennepiirteiden (lahopuu, palanut puu) säilyttäminen (talousmetsissä)
 - rakennepiirteiden luominen, palauttaminen, lisääminen (ennallistaminen ja hoito)
5. Millaisella ohjauskeinoyhdistelmällä metsien monimuotoisuuden turvaamista tulisi toteuttaa vuoden 2006 jälkeen?
Ohjauskeinoja ovat esim.
 - vapaaehtoiset suojelukeinot (sopimusperusteiset, korvaukseen perustuvat)
 - metsiensuojeluohjelma, lakiin perustuva suojeleminen
 - määräaikaikaisuus/pysyvä suojeleminen
 - ennallistaminen
 - luonnonhoitosuunnitelmat
 - informaatio-ohjaus (suositukset, neuvonta, koulutus)
6. Tulisiko suojelussa olla alueellisia tai muita painotuksia? Jos tulisi, niin millaisia?
7. Tulisiko asettaa suojelupinta-alatavoite? Jos kyllä, mikä sen pitäisi olla prosentteina ja/tai hehtaareina?
 - koko maassa
 - eri alueilla
8. Millaisia rahoituskeinoja suojelun toteutuksessa tulisi käyttää?

Lomakekysely METSO-ohjelmasta ja METSO:n seurannasta

Sidosryhmäpalaveri 18.5.2005, Suitian kartano

Lomakkeen tavoitteena on koota sidosryhmien edustajien näkemyksiä ja asiantuntija-arvioita METSO-toimintaohjelman toimenpiteistä sekä METSO:n seurannasta. Palauta täytetty lomake tilaisuuden päätyttyessä. Kaikkia vastauksia käsitellään nimettöminä ja lomakkeen voi myös palauttaa nimettömänä. Kiitokset yhteistyöstä!

1. Miten hyvin METSO-ohjelmassa käytetyt, maanomistajan vapaaehtoisuuteen perustuvat uudet suojelukeinot soveltuvat mielestäsi luonnon erityispiirteiden ja monimuotoisuusarvojen huomioon ottamiseen? Vastaa asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Luonnonarvokauppa	1	2	3	4	5	
Tarjouskilpailu	1	2	3	4	5	
Yhteistoimintaverkostot	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito ja ympäristötuki	1	2	3	4	5	

Kommentteja: _____

2. Kuinka hyvin seuraavin monimuotoisuuden turvaamisen keinoin voidaan mielestäsi
a) lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua sekä b) suojella uhanalaisia metsälajeja?
Vastaa asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

a) lisätä taantuneiden elinympäristöjen määrää ja laatua

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Metsänomistajalle vapaaehtoiset METSO-suojelukeinot	1	2	3	4	5	
Ennallistaminen	1	2	3	4	5	
Metsiensuojeluohjelma	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito	1	2	3	4	5	
Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat	1	2	3	4	5	

b) suojella uhanalaisia metsälajeja

	Erittäin huonosti					Erittäin hyvin
Metsänomistajalle vapaaehtoiset METSO-suojelukeinot	1	2	3	4	5	
Ennallistaminen	1	2	3	4	5	
Metsiensuojeluohjelma	1	2	3	4	5	
Taloustmetsien luonnonhoito	1	2	3	4	5	
Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat	1	2	3	4	5	

Kommentteja: _____

3. Arvioi miten erilaiset monimuotoisuuden turvaamisen keinot vaikuttavat seuraaviin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin tekijöihin?

Vastaa jokaiseen ruutuun asteikolla – 3 (erittäin negatiivisesti) – +3 (erittäin positiivisesti).

	Vapaaehtoiset suojelukeinot	Ennallistaminen	Metsien-suojeluohjelma	Taloustmetsien luonnonhoito	Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat
Työllisyys					
Maaseudun elinvoimaisuus					
Monikäytön edellytykset					
Metsien kulttuuriarvo					
Osallistumismahdollisuudet					

Kommentteja _____

4. Miten hyvin yhteiskunnallinen hyväksyttävyys ja taloudellinen oikeudenmukaisuus toteutuvat seuraavissa monimuotoisuuden turvaamisen keinoissa?

Vastaa jokaiseen ruutuun asteikolla 1 (erittäin huonosti) – 5 (erittäin hyvin).

	Vapaaehtoiset suojelukeinot	Ennallistaminen	Metsien-suojeluohjelma	Taloustmetsien luonnonhoito	Tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat
Hyväksyttävyys (metsänomistajien ja muiden toimijaryhmien keskuudessa)					
Taloudellinen oikeudenmukaisuus (kustannusten jakautuminen toimijoiden kesken suhteessa hyötyihin)					

Kommentteja _____

5. Onko Sinulla luonnonsuojelubiologista tai muuta kritiikkiä METSO-ohjelmaa ja sen toimenpiteitä kohtaan?

Jos on, niin millaista?

6. Mitä seikkoja tulisi mielestäsi erityisesti ottaa huomioon METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa?

7. Tulisiko seuraavia METSO-toimenpiteitä mielestäsi jatkaa ja laajentaa tai ottaa käyttöön vuoden 2006 jälkeen metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi? Vastaa jokaiselle riville asteikolla 1 (ei tulisi jatkaa eikä laajentaa tai ottaa käyttöön) – 5 (tulisi jatkaa ja laajentaa tai ottaa käyttöön).

	Ei tulisi jatkaa eikä laajentaa tai ottaa käyttöön			Tulisi jatkaa ja laajentaa tai ottaa käyttöön	
Luonnonarvokauppa	1	2	3	4	5
Tarjouskilpailu	1	2	3	4	5
Yhteistoimintaverkostot	1	2	3	4	5
Ennallistaminen	1	2	3	4	5
Luonnonhoitosuunnitelmat	1	2	3	4	5
Metsiensuojeluohjelma	1	2	3	4	5
Taloustmetsien luonnonhoito ja ympäristötuki	1	2	3	4	5
Kommentteja					

Nimi: _____

Organisaatio: _____

Kuinka hyvin tunnet METSO-toimenpiteet?

Vastaa asteikolla 1 (en lainkaan) – 5 (erittäin hyvin).

1 2 3 4 5

Oletko mukana jossain METSO-kokeiluhankkeessa tai toimenpiteessä?

Kyllä En

Jos kyllä, niin, missä _____

Lisäkommentteja: _____

Liite 7

**METSON SEURANNAN SIDOSRYHMÄHAASTATTELUISSA HAASTATELTUJEN
EDUSTAMAT ORGANISAATIOT**

WWF

Suomen luonnonsuojeluliitto

UPM

Metsäteollisuus ry

Koneyrittäjien liitto

Suomen Sahat ry

MTK

Metsähallitus

Metsänomistajien liitto

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Suomen Latu ry

Metsästäjien Keskusjärjestö

Suomen Kuntaliitto

Matkailun edistämiskeskus

METSON SEURANNAN SIDOSRYHMÄHAASTATTELUJEN RUNKO

- Haastateltavan ja organisaation yhteydet METSOon ja metsien suojeluun
- METSO-toimintaohjelman ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset yhteiskunnassa
- Ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset METSO-toimenpiteittäin
 - uudet suojelukeinot
 - ennallistaminen
 - talousmetsien luonnonhoito
 - luonnonsuojeluohjelma
 - koulutus
 - metsien suojelusäätiö
 - tutkimus
 - luonnonsuojelubiologiset kriteerit
- Miten metsien suojelu tulisi toteuttaa tulevaisuudessa
- Mitä asioita METSO-ohjelman seurannassa ja arvioinnissa on ehdottomasti selvitettävä ja otettava huomioon